

§ 11 MILJØGODKENDELSE
af svinebedriften
Nørremarksvej 4, 6510 Gram

06.01.2011
Haderslev Kommune
Natur og Landbrug
Rådhuscentret 7
6500 Vojens

Registreringsblad

Titel:	§ 11 miljøgodkendelse af svinebedrift Nørremarksvej 4, 6510 Gram
Dato for ikrafttrædelse:	06.01.2011
Bedriftens navn:	Grøndallund
CVR-nr:	10068045
CHR-nr:	51616
Ejendomsnummer:	5100000667
Matr. nr.	matr. nr. 21, 95, 169, 180 og 390 Kastrup, Gram
Adresse:	Nørremarksvej 4, 6510 Vojens
Bedrifts ejer og Ansøger:	Claus Clausen, Ålkærvej 3, 6500 Vojens. Tlf: 74871754. Mobil: 20321754.
Konsulent:	Birgitte Madsen, Sønderjysk Landboforening,, Billundvej 3, 6500 Vojens, tlf. 73202600, e-mail: bm@slf.dk
Tilsynsmyndighed:	Haderslev Kommune
Rådgiver:	Orbicon Leif Hansen, Lars Klausen, KS Susanne Mortensen
Kontrolleret af:	Bjarne Hansen

Ikke-teknisk resumé

Claus Clausen har søgt Haderslev Kommune om tilladelse til udvidelse af den eksisterende produktion på bedriften, Nørremarksvej 4, 6510 Gram.

Ansøgningen vedrører udvidelse af produktionen af smågrise fra 21.000 smågrise (7,2-31 kg) svarende til 101,18 DE til 28.000 smågrise (8,5 -31 kg), svarende til 127,53 DE. Udvidelsen sker i eksisterende bygninger på Nørremarksvej 4, 6510 Gram.

100 % af dybstrøelsen udbringes direkte og nedbringes og der tilsættes 3,0 g benzoesyre til foderet.

Der er til ejendommen et areal på 317,95 ha ejet/forpagtet udbringningsareal. Der er 53,79 ha aftale arealer.

Ammoniakkrav er opfyldt, fosforkrav og kvælstofkrav er opfyldt, beliggenheden overholder alle gene-afstande med hensyn til lugt. Der etableres ekstra efterafgrøder i sædskiftet.

Ejendommen er beliggende i det åbne land ca. 1,3 km øst for landsbyen Kastrup, som er nærmeste samlede bebyggelse i området. Nærmeste byzone i området er Gram, der ligger ca. 3 km nordvest for ejendommen.

På grundlag af de i sagen foreliggende oplysninger, meddeler Haderslev Kommune en § 11 godkendelse til ejendommen på en række anførte vilkår.

INDHOLDSFORTEGNELSE

Indledning	4
Klagevejledning og offentliggørelse	6
Generelle vilkår	9
Drift og indretning	9
Årsproduktion	9
Vilkår for anlæg	11
Staldinventar- og drift	11
Ammoniakreducerende miljøteknologi - anlæg	11
Fodring	11
Lugt	12
Gødnings-opbevaring	12
Gyllehåndtering	13
Transport	13
Spildevand m.v.	14
Uheld og driftsforstyrrelser	14
Støj	15
Skadedyr	15
Støv	15
Lys	15
Oplag af olie og kemikalier	16
Affald	16
Vilkår for udspretningsarealer	17
Udbringning	17
Vilkår for miljøredegørelser	19
Haderslev Kommunes samlede vurdering	20
Påvirkning af omgivelserne	21
Varetagelse af hensyn til landskab	21
Naboer – placering, – lugt-, støj-, flue- og lysgener m.v.	21
BAT – bedste tilgængelige teknik	23
Uheld og driftsforstyrrelser	27
Jord	28
Grundvand	28
Overfladevand	29
Natur	38
Artsfredninger, rødlistearter og Bilag IV-arter	42
Miljøteknisk beskrivelse	47
Oplysninger om ansøger og ejerforhold	47
Oplysninger om ejendommens placering	47
Landskabelige hensyn	48
Husdyrgødning	50
Harmoniregler	51
Bedriftens indretning og drift	51
Foder	53
Ressourceforbrug	54
Transport	55
Støj/støv/lugt	56
Skadedyr	56
Affald	57
Farligt affald samt olie og kemikalier	57
Døde dyr	58
Spildevand	58
Bilag 1: Oversigtsplan over ejendom	59
Bilag 2: Staldopbygning	61
Bilag 3: Transportveje	62
Bilag 4: Oversigt over udbringningsarealer	63
Bilag 4, fortsat: Oversigt over udbringningsarealer	64
Bilag 5: Arealer ift § 7, Internationale Naturbeskyttelsesomr.	66
Bilag 6: Nitratsfølsomme indvindingsområder og drikkevandsområder	67
Bilag 7: § 3 natur ved ejendommen	68
Bilag 8: § 3 ved arealer og lavbund, vandløb og søer	69
Bilag 9: 10 m bræmme ved mark 5-0	70
Bilag 10: Udpegede naboer ift. anlæg	71
Bilag 11: Forudsætninger for type 2 korrektioner	72
Bilag 12: Beskrivelse af habitatområde – Vadehavet	73
Bilag 13: Habitatområde- og fuglebeskyttelsesområde –	75

Indledning

Claus Clausen har ansøgt om en § 11 godkendelse jf. husdyrloven¹ af bedriften beliggende på adressen, Nørremarksvej 4, 6510 Gram.

Der ansøges om en driftmæssig udvidelse af eksisterende besætning fra nuværende dyrehold på 21.000 smågrise (7,2-31 kg) svarende til 101,18 DE til 28.000 smågrise (8,5-31 kg), svarende til 127,53 DE.

Der opføres ingen nye bygninger i forbindelse med udvidelsen af dyreholdet, da udvidelsen sker i de eksisterende bygninger.

Miljøgodkendelsen udarbejdes af Haderslev Kommune med bistand fra Orbicon/Leif Hansen.

Ejendommen er ikke tidligere miljøgodkendt. Seneste tilladte dyrehold er ved landbrugstilsyn november 2008 opgjort til 21.000 smågrise fra 7,2 til 30 kg.

Claus Clausen ejer og driver, udover Nørremarksvej 4 også ejendommene Skjoldagervej 15, 6510 Gram, Ålkærmosevej 1, 6500 Vojens, Ålkærvej 3, 6500 Vojens og Ålkærvej 6, 6500 Vojens. Ejendommene har fælles udbringningsarealer, der vurderes i denne godkendelse, men ikke fælles tekniske anlæg, som foderanlæg og gylleanlæg. Haderslev Kommune har derfor vurderet at ejendommenes anlæg kan adskilles forureningsmæssigt og derfor ikke skal vurderes som ét samlet anlæg. Til de fælles udbringningsarealer tilføres husdyrgødning fra 127,53 DE fra det ansøgte anlæg, 304,90 DE fra andre anlæg indenfor bedriften og 87,8 DE fra andre bedrifter.

Læsevejledning

Godkendelsen er opbygget, så vilkår står først sammen med bemærkninger og begrundelser for vilkårene. Derefter følger Haderslev Kommunes samlede vurdering samt en miljøteknisk beskrivelse af det ansøgte projekt og endelig følger relevante bilag.

Den miljøtekniske vurdering er kommunens redegørelse for, og vurdering af, om forudsætningerne for at meddele miljøgodkendelsen er opfyldt, dvs. at godkendelsen er ledsaget af sådanne vilkår, at risikoen for forurening eller ikke-uvæsentlige gener for omgivelserne begrænses. Den miljøtekniske beskrivelse er fra den fremsendte ansøgning herunder fremsendte supplerende oplysninger.

Sagens bilag

Følgende oplysninger er indgået i behandling af sagen:

- Ansøgning skema nr. 9059 af 19-12-2008 version 6 (genindsendt 14.10.2010, genberegnet 15.10.2010), med bilag.
- Supplerende oplysninger af 03.09.10, 09.09.10, 07.10.2010 og 14.10.10.

Lovgrundlag

Ansøgningen er behandlet i henhold til reglerne i Husdyrloven med tilhørende Bekendtgørelse², samt Skov- og Naturstyrelsens Vejledning om tilladelse og miljøgodkendelse m.v. af husdyrbrug.

Derudover er der foretaget en vurdering af ansøgningen jf. reglerne i Habitatbekendtgørelsen³. Jf. denne skal kommunen, før der træffes afgørelse til et husdyrbrug, foretage en vurdering af, om projektet i sig selv, eller i forbindelse med andre planer og projekter, kan påvirke et internationalt Naturbeskyttelsesområde væsentligt.

Da der er tale om etablering af et anlæg til husdyrproduktion for mere end 75 DE, men under IPPC grænsen, er bedriften omfattet af § 11.

Udkast til miljøgodkendelse har været i høring fra den 3/12-2010 til den 27/12-2010. Udkastet har været fremsendt til ejer samt parter, som kommunen har udpeget på baggrund af kriteriet "enhver med væsentlig individuel interesse" (ses på nedenstående høringsliste).

Husdyrlovens beskyttelsesniveau, afskæringskriterier

Godkendelsen er vurderet i henhold til Husdyrlovens og Husdyrgodkendelsesbekendtgørelsens beskyttelsesniveauer, afskæringskriterier samt i henhold til Husdyrgødningsbekendtgørelsen⁴, Skov- og Naturstyrelsens Vejledning om tilladelse og miljøgodkendelse m.v. af husdyrbrug samt Habitatbekendtgørelsen.

Husdyrloven beskriver 4 beskyttelsesniveauer eller afskæringskriterier, nemlig:

1. Ammoniak

- Det generelle ammoniakkrav
- Det individuelle ammoniakkrav - Maksimal merbelastning af særlige naturområder (§ 7)

Det generelle ammoniakkrav er opfyldt, ved at al dybstrøelse (100 %) bringes direkte ud fra stalden og

¹ Lov om miljøgodkendelse m.v. af husdyrbrug (lbk. nr. 1486 af 4/12/2009)

² Bekendtgørelse om tilladelse og godkendelse m.v. af husdyrbrug nr. 294 af 31/3/2009

³ Bekendtgørelse nr 408 af 01/05/2007 om udpegning og administration af internationale naturbeskyttelsesområder samt beskyttelse af visse arter

⁴ Bekendtgørelse om husdyrbrug og dyrehold for mere end 3 dyreenheder, husdyrgødning, ensilage m.v. nr. 1695 af 19/12/2006 med senere ændringer

nædbringes og ved at der tilsættes 3 g benzoesyre pr. FE til foderet. Det individuelle ammoniakkrav er overholdt, idet nærmeste § 7 ligger længere væk end 1.000 meter fra ejendommen.

2. Lugt

- Nabo
- Samlet bebyggelse
- Byzone

Lugtkravene er overholdt. Nærmeste nabo er Skibelund Bjergvej 4, hvor lugtgeneafstanden er beregnet til 134 m og den faktiske afstand er beregnet til 413 m.

3. Fosfor

- Natura 2000 områder overbelastet med fosfor
- Lavbund
- Lerjord

Alle udbringsarealerne ligger i P-klasse 0 dvs. at der ikke er restriktioner udover harmonikravet. Jf. fosforberegningerne i ansøgningssystemet er fosforkravet overholdt.

4. Nitrat

- Overfladevand (nitratklasser 1-3)
- Grundvand (nitratfølsomme indvindingsområder)

Alle arealerne ligger i nitratklasse 0. Kravet til nitrat i forhold til overfladevand er derfor overholdt ved de generelle harmoniregler. 199 ha af udbringsarealerne er beliggende i nitratfølsomme indvindingsområde. Beregning af N-udvaskning for arealer i nitratfølsomme indvindingsområder via Farm-N, viser at udvaskningen ikke øges i forhold til udvaskningen i nuddriften. Kravet til udvaskning af nitrat fra arealer i nitratfølsomme indvindingsområder er derfor overholdt.

Bedriften skal til enhver tid leve op til gældende regler i love og bekendtgørelser – også selvom disse regler eventuelt måtte være skærpede i forhold til denne godkendelse.

Hvis den meddelte miljøgodkendelse ikke har været udnyttet, helt eller delvist, i 3 på hinanden følgende år, betragtes det som kontinuitetsbrud. Så bortfalder den del af godkendelsen, der ikke har været udnyttet de seneste 3 år, med mindre andet fremgår af miljøgodkendelsen. Det er ikke hensigten, at fravigelser, der skyldes naturlige produktionsudsving, betragtes som kontinuitetsbrud.

Godkendelsen skal, jf. § 17 i Bekendtgørelse om tilladelse og godkendelse mv. af husdyrbrug regelmæssigt og mindst hvert 10. år, tages op til revurdering. Den første regelmæssige vurdering skal dog foretages, når der er forløbet 8 år. Det er planlagt at foretage den første revurdering i 2018.

Meddelelse om godkendelse

På grundlag af de i sagen foreliggende oplysninger meddeler Haderslev Kommune hermed godkendelse til ovennævnte bedrift på nedenstående vilkår. Det er Haderslev Kommunes samlede vurdering, at miljøgodkendelsen, med de pågældende vilkår for lokalisering, indretning og drift af husdyrbruget, ikke vil medføre en væsentlig virkning på miljøet.

Godkendelsen gælder kun for det ansøgte. Der må ikke ske udvidelse eller ændring i dyreholdet, herunder stalde, gødningsopbevaringsanlæg, udspretningsareal og lignende, før ændringen er anmeldt til og godkendt af tilsynsmyndigheden.

Godkendelsen omfatter udelukkende ejendommens erhvervsdel og forholdet til husdyrbrugslovgivningen. Godkendelser/tilladelser i forhold til anden lovgivning (f.eks. Byggeloven, Planloven, m.v. samt afledning af spildevand og overfladevand efter Miljøloven) skal søges separat og der skal bl.a. indhentes byggemeddelelse inden evt. byggeri må igangsættes.

— if u e f u r

arn	lan:
asa	eha
	ar

-Ansøger

Claus Clausen, Ålkærvej 3, 6500 Vojens

-Konsulent

Birgitte Madsen, Sønderjysk Landboforening, Billundvej 3, 6500 Vojens. E-Mail : bm@slf.dk

- Naboer, (fundet ud fra konsekvensområdet, beregning af konsekvensområde for det ansøgte dyrehold på ejendommen, konsekvensområde er 569 m

Yuriy Gurow, Vita Pohasyan, Andrii Zakrynychnyi, Sergii Gavryliuk, Olexandr Chekin og Fedir Samoylenko, Nørremarksvej 4, 6510 Gram

Bjarne Friis Krogh, Hejmdals Brovej 115, 6500 Vojens (Ejer også Jonsbrovej 2)

Svend Aage, Gerda, Henrik Gustav og Jens Arne Krogh, Jonsbrovej 2, 6500 Vojens

Søren Lund Hansen, Aivis Krukovskis, Iveta Baranauska og Rafal Kurpiel, Skibelundbjergvej 1, 6510 Gram

Sanne Bang og Uffe Holm, Skibelundbjergvej 2, 6510 Gram

Aage Meilandt, Skibelundbjergvej 4, 6510 Gram

- Ejere af forpagtede arealer:

Thyge Thygesen Lund, Skibelund Byvej 8, 6500 Vojens

- Ejere af aftalearealer:

Carl Lydixsen, Jonsbrovej 1, 6500 Vojens.

I/S Højgård, Højgårdsvej 1, 6500 Vojens

Orienteret om meddelelse af denne godkendelse er:

Pr post:

– Landmand:

Claus Clausen, Ålkærvej 3, 6500 Vojens

– Forpagtning

Thyge Thygesen Lund, Skibelund Byvej 8, 6500 Vojens

– Ejer af aftalearealer

Carl Lydixsen, Jonsbrovej 1, 6500 Vojens.

– I/S Højgård, Højgårdsvej 1, 6500 Vojens

- Naboer, (fundet ud fra konsekvensområdet, beregning af konsekvensområde for det ansøgte dyrehold på ejendommen, konsekvensområde er 569 m

Yuriy Gurow, Vita Pohasyan, Andrii Zakrynychnyi, Sergii Gavryliuk, Olexandr Chekin og Fedir Samoylenko, Nørremarksvej 4, 6510 Gram

Bjarne Friis Krogh, Hejmdals Brovej 115, 6500 Vojens (Ejer også Jonsbrovej 2)

Svend Aage, Gerda, Henrik Gustav og Jens Arne Krogh, Jonsbrovej 2, 6500 Vojens

Søren Lund Hansen, Aivis Krukovskis, Iveta Baranauska og Rafal Kurpiel, Skibelundbjergvej 1, 6510 Gram

Sanne Bang og Uffe Holm, Skibelundbjergvej 2, 6510 Gram

Aage Meilandt, Skibelundbjergvej 4, 6510 Gram

Pr e-mail med vedhæftet fil:

– Landmands konsulent Birgitte Madsen, Sønderjysk Landboforening, Billundvej 3, 6500 Vojens. E-Mail : bm@slf.dk

– Miljøministeriet, Miljøcenter Ribe, Sorsigvej 35, 6760 Ribe

e-mail: post@rib.mim.dk

– Danmarks Naturfredningsforening, Masnedøgade 20, 2100 København

e-mail: dn@dn.dk

– Det Økologiske råd, Blegdamsvej 4B, 2200 København N

e-mail: husdyr@ecocouncil.dk

– DOF, Vesterbrogade 140, 1620 København V.

e-mail: natur@dof.dk

Pr. e-mail med link til kommunens hjemmeside

- Embedslægerne i Region Syddanmark, Sorsigvej 35, 6760 Ribe
e-mail: syd@sst.dk
- Danmarks Fiskeriforening, Nordensvej 3, 7000 Fredericia
e-mail: mail@dkfisk.dk
- Ferskvandsfiskeriforeningen for Danmark, Wormstrupvej 2, 7540 Haderup
e-mail: nb@ferskvandsfiskeriforeningen.dk
- Arbejderbevægelsens Erhvervsråd
e-mail: ae@aeraadet.dk
- Forbrugerrådet, Fiolstræde 17, Postboks 12188, 1017 København K.
e-mail: fbr@fbr.dk
- Lokalfld. Danmarks Naturfredningsforening Haderslev, Bent Karlsson, Højgårdsvej 9, Brøndlund, 6500 Vojens
e-mail: bent.karlsson@mail.dk
- Lokalfld. Danmarks Sportsfiskerforbund, Tom Donbæk, Vestergade 25, 6510 Gram
e-mail: td@ledon.dk
- Danmarks Sportsfiskerforbund, Worsaaesgade 1, 7100 Vejle
e-mail: post@sportsfiskerforbundet.dk
- DOF Sønderjylland v/ Jørn V. Sørensen, Kongevej 64, 6100 Haderslev
e-mail: haderslev@dof.dk

Generelle vilkår

Drift og indretning

1. Godkendelsen omfatter samtlige landbrugsmæssige aktiviteter på ejendommen Nørremarksvej 4, 6510 Gram herunder samtlige arealer inkl. udspretningsarealer (bilag 4), der er tilknyttet husdyrproduktionen vedrørende CHR nr. 51616 og CVR nr. 10068045.
2. Miljøgodkendelsen træder i kraft den dato den meddeles. Hvor intet andet er nævnt, skal vilkårene være opfyldt ved godkendelsens ibrugtagning. Godkendelsen bortfalder, såfremt den ikke er udnyttet inden 2 år efter godkendelsens meddelelse.
3. Bedriften skal indrettes og drives i overensstemmelse med de oplysninger, der ligger til grund for denne godkendelse, samt med de ændringer der eventuelt måtte fremgå af godkendelsens vilkår.
4. Den der er ansvarlig for driften skal underrette kommunen før landbruget foretager følgende:
 - Ejerskifte af virksomhed
 - Hel eller delvis udskiftning af driftsherre
 - Indstilling af driften for en længere periode, men dog mindre end 3 år.
5. Der skal til enhver tid forefindes et eksemplar af miljøgodkendelsen på ejendommen. Den ansvarlige for driften og de øvrige ansatte skal være bekendt med relevante vilkår.
6. Ved bedriftens ophør, skal der udføres følgende forurensningsbegrænsende foranstaltninger:
 - Alle anlæg skal tømmes og rengøres for husdyrgødning, der bortskaffes efter gældende regler.
 - Restkemikalier, olieaffald, medicinaffald m.v. skal bortskaffes i henhold til affaldsregulativene.
 - Gyllebeholdere der ikke længere anvendes, skal rengøres.

Årsproduktion

7. Bedriften tillades drevet med en årsproduktion på maksimalt:
 - 28.000 smågrise; 8,5 - 31 kg (4300 stipladser)i alt 127,53 DE
8. Der skal foreligge skriftlige aftaler for afsætning af gylle til de ansøgte aftaler jf. vilkår 77. Årsproduktionen, inklusiv

Miljøteknisk vurdering

- Drift og indretning

Det forudsættes at bedriften indrettes og drives i overensstemmelse med det i sagen forelagte. Oversigt over indretning fremgår af bilag 1 og arealoversigt over udbringningsarealer fremgår af bilag 4.

Godkendelsen bortfalder, såfremt den ikke er udnyttet inden 2 år fra denne afgørelses meddelelse. Med "udnyttet" menes, at det ansøgte byggeri er taget i brug, og der er indsat et dyrehold svarende til den ansøgte produktion. Hvis projektet ikke igangsættes indenfor 2 år efter meddelelse om godkendelse, er det en naturlig følge af vilkår 2, at godkendelsen bortfalder. Hvis projektet derimod iværksættes (et dyrehold på mere end 101,18 DE) betragtes projektet som iværksat, og vilkårene træder i kraft.

Det vurderes at ejendommen ligger udenfor de områder, der har særlig interesse, hvad landskabelige værdier angår og der opføres ingen nye bygninger.

Det er Haderslev Kommunes vurdering, at de stillede vilkår ved bedriftens ophør, er tilstrækkelige i forhold til at undgå forurensningsfare og for at bringe stedet tilbage i tilfredsstillende miljømæssig stand herunder hensyn til varetagelse af landskabelige hensyn.

- Årsproduktion

Det er antallet af dyr der angiver den tilladelige produktions størrelse. De angivne dyreenheder (DE) er opgivet i henhold til den ved godkendelsestidspunktet gældende Husdyrgødningsbekendtgørelses⁵ definitioner.

Der er i ansøgningen tilstrækkeligt antal af aftalearealer, men der er ikke krav om, at disse aftaler er skriftlige førend de

husdyrgødning produceret på bedriftens øvrige anlæg, samt modtaget husdyrgødning fra andre bedrifter må ikke overstige 445,13 DE før de skriftlige aftaler foreligger. I takt med, at der forefindes skriftlige aftaler om afsætning af gylle til de ansøgte aftalearealer, må årsproduktionen stige, svarende til hvad der kan afsættes til disse arealer. Årsproduktionen må dog ikke overstige, niveauet angivet i ovenstående vilkår.

9. Dyreholdet på ejendommen skal placeres i staldd typer og med vægtintervaller og stipladser som angivet i bilag 2.
10. Det maksimalt tilladte antal dyr i ovennævnte dyrekategorier på stald af gangen er 4300 (stipladser) fordelt som ovenstående.
11. Almindelige sæsonudsving samt tilpasninger pga. sanering og lignende accepteres, så længe både det maksimale antal DE og geneafstanden for lugt ikke forøges.
12. Bedriften skal underrette tilsynsmyndigheden således:
 - Når besætningen er nået op på maksimal tilladelig produktion svarende til 127,53 DE,
 - Besætningens/produktionens størrelse den 06/01-13
13. I forbindelse med afholdelse af de regelmæssige tilsyn skal afregning fra slagteriet og opgørelser fra CHR, svineflytninger eller lign. for hele den animalske produktion, dækkende de sidste 3 års produktion, ligge til rådighed for tilsynsmyndigheden.

udnyttes. Der er derfor stillet vilkår om, at produktionen ikke må udvides til det maksimalt godkendte, før der foreligger en egentlige skriftlige aftaler om afsætning af gylle til de aftalearealer der er indeholdt i denne godkendelse, idet aftalearealerne er en forudsætning for udnyttelse af godkendelsen til maksimalt dyrehold. Bortfalder den ansøgte aftale må dyreholdet derfor ikke udvides udover det antal DE der kan udbringes på egen arealer, før der jf. Husdyrloven er ansøgt og modtaget accept fra kommunen om anvendelse af en anden gylleaftale istedet.

Jævnfør vilkår 2 bortfalder den del af godkendelsen, som ikke er udnyttet inden for 2 år. Derfor er der indsat et vilkår om egenkontrol, der skal sikre, at husdyrholdet er indsat inden udløbet af den fastsatte periode. Det er således ikke tilstrækkeligt, at en opbygning er påbegyndt. Såfremt der 2 år efter meddelelse om godkendelse er indsat et dyrehold på mindre end 127,53 DE, vil det være dyreholdet på det pågældende tidspunkt, som er afgørende for det fremtidige maksimale dyrehold.

¹⁵ Bekendtgørelse om husdyrbrug og dyrehold for mere end 3 dyreenheder, husdyrgødning, ensilage m.v. nr. 1695 af 19/12/2006 med ændringer

Vilkår for anlæg

Staldinventar- og drift

14. Der skal være overbrusningsanlæg, hvor staldluften tilføres forstøvet vand i samtlige stalde.
15. Ventilationsanlæg skal udføres således, at der ikke opstår væsentlige lugt- eller støjgener. Staldventilatorer skal renholdes og justeres jævnlige efter producentens anvisninger.
16. Bedriften skal, i forbindelse med de regelmæssige tilsyn, redegøre for hvad der er indført af renere teknologi siden sidst samt i hvilket omfang der er sket substitution af råvarer og hjælpestoffer til mindre miljøbelastende råvarer og hjælpestoffer.

Ammoniakreducerende miljøteknologi - anlæg

17. Al dybstrøelse (100 %) skal bringes direkte ud fra stalden og nedbringes på udbringningsarealet.

Fodring

18. Der skal i fodringen af dyrene benyttes minimum 2-faset fodring.
19. For at mindske fosforudskillelsen fra anlægget skal der foderoptimeres (type 2 korrektion), så der tildeles lavere fosformængde end normen.
20. Type 2 korrektion for smågrise for fosfor må højest være 0,85 beregnet ud fra formel i bilag 11.
21. Samtlige husdyr i den pågældende dyregruppe og i det pågældende staldsystem på hele ejendommen skal leve op til ovennævnte fosfor krav. Dokumentation herfor skal mindst dække en sammenhængende periode på 12 måneder i perioden 15. september til 15. februar det efterfølgende år. Det kan f.eks. være effektivitetskontrol, foderkontrol, ajourførte foderplaner eller afregninger fra

Miljøteknisk vurdering

- Staldinventar- og drift

Det anbefales at overbruse 2-4 minutter én gang i timen i smågrise stalde ved staldtemperaturer under 20-22 grader, mens der ved højere staldtemperaturer bør overbruses i 4-5 minutter hver time. Ovennævnte tidsintervaller er normalt kun i dagtimerne og i sommerhalvåret. Der er stillet vilkår til overbrusning, idet overbrusning, udover det dyreetiske aspekt, er vurderet at have en gavnlig miljøeffekt – f.eks. ifht. minimering af støv- og lugtgener.

Kravet om vedligeholdelse af ventilationen har til formål at forebygge unødige støj- og lugtgener samt sikre, at ventilationen altid er optimal.

- Ammoniakreducerende miljøteknologi

Kravet om 20 % reduktion (2008) af NH_3 tab fra stald og lager opfyldes ved at 100 % af dybstrøelsen udbringes direkte fra stalden og nedbringes på udbringningsarealet, samt ved at foderet tilsættes 3 g benzoesyre/FE. Ved at udbringe en større mængde dybstrøelse end standard (ansøgt 100 %) direkte fra stald, minimeres ammoniakfordampningen ved at dybstrøelsen ikke giver anledning til en ammoniakemission fra lager. Herved minimeres dybstrøelsens fordampning af NH_3 .

Der er derfor sat vilkår til, at 100 % af dybstrøelsen udbringes direkte fra stald og at der ikke må være dybstrøelse på møddingsplads eller i markstak. Benzoesyre forsuret urinen udskilt af smågrisene og hvorved fordampningen af ammoniak reduceres. Da det bruges som virkemiddel til at reducere ammoniakemissionen er der stillet vilkår til tilsætning under næste afsnit, "Fodring"

-Fodring

Når det gælder svinebrug mht. foderteknologier angiver BREF-dokumentet, at fasefodring og fytasetilsætning betegnes som bedste tilgængelige teknik. For at leve op til krav om BAT er der derfor sat krav til fasefodring og foderoptimering med tildeeling af lavere fosformængde end normen.

Emissionsgrænseværdien for fosfor er beregnet som beskrevet i høringsudkastet til: "Vejledende emissionsgrænseværdier opnåelige ved anvendelse af den bedste tilgængelige teknik (BAT), Miljøstyrelsen 2010. Kravet til fosfor opfyldes ved at foretage foderoptimering (type 2 korrektioner). Ved en såkaldt type 2 korrektion beregnes fosforindholdet ud fra de faktiske produktionsforhold på ejendommen. Der er derfor sat vilkår til niveauet for type 2 korrektionen. Forudsætning for aktuelle fo-

slagteri, mejeri eller lignende.

22. Som dokumentation for den løbende optimering og tilpasning af foderblandingerne i besætningen, skal foderdeklarationer opbevares i en logbog.
23. Logbogen skal indeholde tydelig datomærkning, hvilket vægtinterval den pågældende blanding er anvendt til, dokumentation for fytasetilsætningen samt en påtegning af hvem der har optimeret blandingen.
24. Logbogen skal på tilsynsbesøg kunne forevises for en periode svarende til perioden siden sidste kommunale tilsyn.

Benzoesyre

25. Der skal tilsættes 3 g benzoesyre pr. FE. til foderet til smågrise.

Lugt

26. Der skal til stadighed tilstræbes en god staldhygiejne, herunder sikres, at staldene og fordringsanlæg holdes rene.
27. Såfremt tilsynsmyndigheden vurderer, at driften giver anledning til flere lugtgener for omboende end forventet, skal bedriften lade udarbejde en handlingsplan for nedbringelse af genene, som godkendes af kommunen, og derefter gennemføre denne. Samtlige udgifter i forbindelse med ovennævnte afholdes af husdyrbruget.
28. I dybstrøelsesstalde skal der strøes halm eller andet tørstof i mængder, der sikrer at dybstrøelsesmåtten altid er tør i overfladen.

Gødnings-opbevaring

29. Der skal altid være en opbevaringskapacitet for fast og flydende husdyrgødning på mindst 9 måneder til rådighed på ejendommen.
30. Der skal i lejede beholdere altid kunne opbevares 2600 m³ gylle, svarende til 10,1 md. produktion.
31. Der skal hvert år, senest 15. oktober foreligge en beregning, som viser, at der er opbevaringskapacitet frem til 1. april det følgende år. Dokumentation skal foreligge i form af et ajourført lagerregnskab for husdyrgødning.
32. Det skal fremgå af lagerregnskabet for husdyrgødning hvornår der sker opbevaring i lejede beholdere og hvilke mængder der opbevares.

dermængde, indhold af fosfor i foderet, samt indgangsvægt og afgangsvægt fremgår af bilag 11. Ved anvendelse af type 2 korrektion dokumenteres der en mindre udskillelse af fosfor i husdyrgødningen. Korrektionsmetoden er beskrevet i Plantedirektoratets vejledning om gødsknings- og harmoniregler. Disse ændringer er en forudsætning for opfyldelse af kravet til BAT for fosforemissionen og der er derfor sat vilkår til niveauet for type korrektionen.

Benzoesyre

Der er stillet vilkår om at der skal tilsættes benzoesyre til foderet, da dette er et valgt virkemiddel i forhold til ammoniakreduktion.

- Lugt

Det er tilladelsesmyndighedens vurdering at en væsentlig medvirkende faktor til begrænsning af emission, er opretholdelse af en god staldhygiejne i form af rene og tørre stalde, derfor er det stillet vilkår om renholdelse af bedriften og dens omgivelser. For at mindske lugt fra dybstrøelsesstalden, er der sat vilkår til, at der skal strøes halm eller andet tørstof i mængder, der sikrer at dybstrøelsesmåtten altid er tør i overfladen.

Det vurderes, at godkendelsen ikke vil medføre væsentligt øgede lugtgener for naboejendomme, da nærmeste nabobebodning uden landbrugspligt, samlede bebyggelse og byzone ligger udenfor den beregnede geneafstand. Det vurderes derfor, at ejendommens lokaliseringsforhold er tilfredsstillende for et landbrug af denne størrelse.

Dog fastsættes der vilkår om, at såfremt der skulle opstå gener for de omkringboende, eller såfremt kommunen finder det nødvendigt, skal bedriften lade foretage undersøgelse af forskellige lugtkilder og/eller behandling af staldlugtemissionen, således at lugten uden for ejendommen formindskes.

- Gødnings- opbevaring

Håndtering af gødning foregår primært som gylle. Det er vurderet, at der er sikret tilstrækkelig opbevaringskapacitet for gylle, såfremt der på selve ejendommen er minimum 9 måneders opbevaringskapacitet. Der er ikke opbevaringskapacitet på ejendommen, bortset fra 220 m³ i forbeholder og gyllekanaler, men der er 2600 m³ kapacitet i lejede beholdere, så den samlede kapacitet er på 10,1 mds. opbevaringskapacitet.

Ved vurdering kan man godkende at der ikke er 9 mdr. på selve ejendommen hvis det vurderes at lejet kapacitet ligger hensigtsmæssigt, f.eks. ved aftalearealer eller ved kort afstand fra ejendom eller andet anlæg på bedriften.

Dette er opnået på ejendommen ved leje af gyllebeholder ved

33. Opbevaringsaftaler skal opbevares og forevises tilsynsmyndigheden på forlangende.
34. Der må ikke opbevares dybstrøelse på møddingsplads eller i markstak.
35. Afløbsbrønde, tagnedløbsbrønde og lignende, skal sikres, så der ikke ved eventuelle uheld kan afledes gylle til dræn eller vandløb.

Gyllehåndtering

36. Håndtering af gylle skal foregå under opsyn, således at spild undgås, og der tages størst muligt hensyn til omgivelserne.
37. Det skal sikres, at der ved utilsigtet start af pumper ved gylletankene ikke pumpes gylle udenfor tankene.
38. Påfyldning af gyllevogne o.l. skal foregå på en plads med afløb til opsamlingsbeholder for flydende husdyrgødning, eller med gyllevogne som har påmonteret pumpe og returløb, således at spild af flydende husdyrgødning undgås.
39. Efter udbringning af gylle på mark og fyldning af gyllevogne skal det sikres, at diverse rør og slanger m.v. er tømt, så der ikke spildes gylle på veje.

Transport

40. Ved transport af husdyrgødning på offentlige veje skal transportvognens åbninger være forsynet med låg eller lignende, således at spild ikke kan finde sted. Skulle der alligevel ske spild, skal gødningen straks opsamles.

en nabo, hvortil der er nedgravet trykrør, så gyllen pumpes over i den lejede beholder. Opbevaringskapaciteten efter udvidelsen rækker til mindst 10,1 måneder, så husdyrgødningsbekendtgørelsens krav er derfor opfyldt.

Kapaciteten er kun opfyldt ved at leje tre beholdere, der er derfor sat vilkår for registrering af opbevaringen i disse beholdere, samt at opbevaringsaftalerne skal opbevares og fremvises til tilsynsmyndigheden. Der er desuden sat vilkår til dokumentation af kapacitet frem til 1. april, samt at lagerregnskabet for husdyrgødning skal omfatte oplysninger om hvornår der sker opbevaring i lejede beholdere og hvilke mængder der opbevares. Alle afløbsbrønde skal sikres mod tilledning af vand, saft og gylle fra møddinger, gyllebeholdere ensilagepladser/siloer, samt befæstede arealer, hvor der kan være spild af foder og husdyrgødning. Afhængig af terrænforhold er det nødvendigt at have fokus på alle risici.

- Gyllehåndtering

For at forhindre spild og forurening af jord og grundvand stilles der krav om, at al håndtering foregår under opsyn samt at håndteringen foregår på en sådan måde, at evt. gener begrænses f.eks. at der først sker omrøring af gyllebeholderen, kort tid før beholderen skal tømmes f.eks. ved udspredding.

Det vurderes at kranpumpe på vogn med returløb vil medføre tilstrækkelig sikkerhed for, at der ikke sker spild af husdyrgødning.

I øvrigt henvises til skærpede regler for gyllehåndtering i Bekendtgørelse om ændring af Bekendtgørelse om husdyrbrug og dyrehold for mere end 3 dyreenheder, husdyrgødning, ensilage m.v. nr. 736 af 30/06/2008.

- Transport

Bedriften ligger hensigtsmæssigt ift. til- og frakørselsforhold og transporter til og fra marker sker udenfor landsbyer samt med kun få beboelser langs vejen. Der er ca. 5 km til de udbringningsarealer der er længst fra gyllebeholderne. Til to af de lejede beholdere er der pumpeledninger, så gyllen skal ikke transporteres med vogn hertil. For at mindske gener fra transport henstilles det, at transport skal foregå indenfor normal arbejdstid. Sæsonbetonet arbejde kan dog forekomme udenfor disse tidspunkter, men skal søges begrænset.

I forhold til BAT skal alle aktiviteter på bedriften planlægges, herunder også levering og udkørsel, således at omgivelserne i øvrigt påvirkes mindst muligt.

Spildevand m.v.

41. Spildevand fra rengøring af stalde, o.l. skal ledes til samletank eller gyllesystem.
42. Der må ikke ske påfyldning og vask af sprøjte eller vask af maskiner på ejendommen.

Uheld og driftsforstyrrelser

43. Bedriften skal indrettes og drives, så spild og andet ukontrolleret udslip af forurenende stoffer forhindres eller forebygges, og sådan at skadernes omfang begrænses, hvis der alligevel sker uheld.
44. Der skal udarbejdes en beredskabsplan eller driftsfor-skrift, som fortæller, hvornår og hvordan der skal reage-res ved uheld, som kan medføre konsekvenser for det eksterne miljø. Planen skal indsendes senest 2 måneder efter meddelelsen af denne godkendelse til tilsynsmyndigheden.
45. Beredskabsplanen skal revideres/kontrolleres sammen med de ansatte mindst 1 gang om året. Den skal være let tilgængelig og synlig for ansatte og øvrige der færdes på ejendommen og findes i et sprog der kan forstås af de ansatte.
46. Beredskabsplanens indhold skal være kendt af gårdens ansatte mm. og udleveres til evt. indsatsleder / miljømyndighed i forbindelse med uheld, forureninger, brand, ol.

- Spildevand

Det er kommunens vurdering, at der er en miljømæssig risiko forbundet med vask af maskiner og ikke mindst sprøjteudstyr. Påfyldning og vask af sprøjte, samt vask af maskiner foregår på en af ansøgers andre ejendomme og der er derfor stillet vilkår om at det ikke må ske på denne ejendom.

Ansøger har indsendt særskilt ansøgning om tilladelse til ned-sivning af tagvand fra smågrisestalden.

- Uheld og driftsforstyrrelser

En væsentlig risikofaktor er uheld i forbindelse med overpump-ning af gylle. Det skal derfor sikres, at der ved utilsigtet start ik-ke pumpes gylle udenfor tanken. Ligesom overpumpningen skal ske under opsyn. Dette gør sig ligeledes gældende ved tankning af diesel.

En række af de stillede vilkår har til formål at forebygge uheld, som kan medføre forurening af det eksterne miljø. Generelt er det dog væsentligt, at der i den daglige drift tages de nødventi-ge foranstaltninger ift. at reducere potentielle risici. Såfremt der alligevel sker uheld, er beredskabsplanen et væsentligt værktøj ift. at mindske de negative konsekvenser, som følge af uheld. Beredskabsplanen skal beskrive procedurene i tilfælde af et givent uheld sker, så der ikke er tvivl om, hvad der skal gøres, hvem der skal kontaktes mv. Der er derfor stillet vilkår til, at der senest 2 måneder efter denne godkendelse er meddelt, skal indsendes en beredskabsplan til kommunen.

Udover at være BAT, så er det Haderslev Kommunes opfattel-se, at en beredskabsplan vil være til stor hjælp for landmanden og relevante myndigheder, såfremt der skulle ske et uheld, båd-e med hensyn til små hændelser som oliestild og store som f.eks. brand, hærværk o.l.

Beredskabsplanen skal revideres/kontrolleres mindst 1 gang om året, og den skal være kendt af gårdens ansatte mm. og and-re, der har deres daglige gang på bedriften. For at alle skal kunne få adgang til planen, skal den være let tilgængelig og synlig og såfremt der er udenlandsk arbejdskraft, findes i et sprog der kan forstås af de ansatte.

Støj

47. Såfremt tilsynsmyndigheden vurderer, at bedriften giver anledning til flere støjgener for omboende end forventet, skal virksomheden lade udarbejde en handlingsplan, som godkendes af kommunen, og derefter gennemføre denne.

Skadedyr

48. Der skal overalt på ejendommen foretages effektiv fluebekæmpelse i overensstemmelse med de nyeste retningslinjer fra Statens Skadedyrslaboratorium.
49. Arealerne omkring bygninger og tilkørselsveje skal holdes ryddelige og fri for affald, foderrester, gødning m.v.
50. Stalde, lagre og andre anlæg skal holdes i forsvarlig rotesikret stand, m.v. med henblik på at forhindre gode levesteder for rotter.

Støv

51. Driften må ikke medføre væsentlige støvgener udenfor ejendommens eget areal, vurderet af tilsynsmyndigheden.
52. Fodersiloer skal indrettes således, at støvgener i forbindelse med indblæsning af foder undgås, f.eks. med cykloner eller anden støvbegrænsende foranstaltning.

Lys

53. Driften må ikke medføre væsentlige lysgener for omboende.
54. Såfremt tilsynsmyndigheden vurderer, at bedriften giver anledning til lysgener, skal bedriften lade udarbejde en handlingsplan og derefter gennemføre denne. Handlingsplanen skal godkendes af tilsynsmyndigheden.

- Støj

Der etableres ikke nye støjende anlæg i forbindelse med udvidelsen. Det vurderes, at støj fra ejendommen ikke er eller forventes at blive et problem for de omkringboende. Der er ikke foretaget støjberegninger idet de nærmeste naboer ligger så langt fra bedriften (ca. 400 m), at det ikke vurderes at kunne opstå gener. Der er dog stillet vilkår til, at såfremt tilsynsmyndigheden vurderer, at bedriften giver anledning til flere støjgener for omboende end forventet, skal virksomheden lade udarbejde en handlingsplan, som godkendes af kommunen, og derefter gennemføre denne.

- Skadedyr

I forbindelse med dyreholdet kan der forekomme gener fra skadedyr (rotter, mosegrise m.v.), som straks skal afhjælpes, samt gener fra fluer, som skal bekæmpes effektivt, hvorfor der stilles vilkår herom. Det vurderes, at ejendommens skadedyrsbekæmpelse er tilfredsstillende. Bemærk at retningslinjerne fra Statens Skadedyrslaboratorium opdateres 1 gang årligt.

- Støv

Med hensyn til støvgener fra gården forventes det, pga. den forholdsvis store afstand til nærmeste nabo, ikke at give væsentlige problemer. Dog henvises der til god landmandspraksis at al transport til og fra bedriften skal, for at begrænse støvgener, foregå ved hensynsfuld kørsel samt at alle aktiviteter på bedriften planlægges, herunder også levering og udkørsel, således at omgivelserne påvirkes mindst muligt.

- Lys

Der er etableret udendørslamper ved hvert staldafsnit, som kun bliver tændt når vognmanden kommer efter grise.

Der er monteret 6 udendørslys på gavlen af bygning 3 og forrummet. Disse er tændt i mørketimer frem til kl. 22.

Der er monteret en spotlampe over porten i gavlen af bygning 2. Denne er styret af en sensor.

Stalden ligger ude i det fri uden afskærmende beplantning, men da der ikke ligger nogen naboer i umiddelbar nærhed, forventes lyset ikke at genere nogen. Der forventes derfor ingen væsentlige problemer med lysforhold.

Dog fastsættes der vilkår om, at såfremt der skulle opstå gener for de omkringboende, eller såfremt tilsynsmyndigheden finder det nødvendigt, skal bedriften lade foretage undersøgelse af forskellige lyskilder, således at lyset uden for ejendommen formindskes.

Oplag af olie og kemikalier

55. Der må ikke oplagres dieselolie, motorolie og pesticider på ejendommen.

Affald

56. Der skal til enhver tid foreligge dokumentation for, at affald bortskaffes miljømæssigt forsvarligt.
57. Særligt farligt affald skal sorteres i separate egnede beholdere.
58. Kvitteringer fra bortskaffelse af farligt affald skal kunne fremvises ved tilsyn.
59. Der skal føres register over affaldsproduktionen på landbruget. Registreringen skal for hver fraktion indeholde en beskrivelse af art, mængde og sammensætning. Registreringen skal gemmes i mindst 5 år og fremvises på tilsyn.
60. Der må i tidsrummet indtil afhentning af døde dyr ikke opstå uhygiejniske forhold herunder adgang for omstrejfende dyr.

- Oplag af olie og kemikalier

Ansøger har beskrevet at der ikke opbevares dieselolie, motorolie eller pesticider på ejendommen, da det håndteres fra ansøgers andre ejendomme. Der er derfor stillet vilkår om at der ikke må findes oplag af dieselolie, motorolie eller pesticider på ejendommen.

Der opbevares fyringsolie på ejendommen, der henvises i øvrigt til reglerne i oiletankbekendtgørelsen (Bek. nr. 259 af 23. marts 2010).

Affald

Det er BAT at registrere affaldsproduktionen og derved skaffe sig et overblik over evt. indsatsområder, hvor man kan minimere affaldsproduktionen. Derfor skal man på ejendommen føre registrering over affaldsproduktionen (i form af f.eks. kvitteringer og fakturaer fra godkendt vognmand) samt at bortskaffelsen skal ske i overensstemmelse med kommunens affaldsregulativ.

Der gøres opmærksom på at animalsk affald, herunder døde dyr, skal opbevares efter gældende regler i "Bekendtgørelse om opbevaring af døde dyr⁶". Det skal opbevares på en måde der medfører, at der ikke opstår uhygiejniske forhold og unødige gener.

⁶ Bekendtgørelse om opbevaring af døde dyr nr. 439 af 11. maj 2007

Vilkår for udspretningsarealer

Udbringning

61. Der må maksimalt udbringes husdyrgødning svarende til 445,13 DE på de ansøgte udbringningsarealer (317,95 ha ejet/lejet areal) jf. bilag 4.
62. Udbringning af husdyrgødning skal ske i overensstemmelse med reglerne om god landmandspraksis, således at lugtgener og ammoniakfordampning begrænses. Såfremt god landmandspraksis ikke efterleves, kan tilsynsmyndigheden meddele påbud med henblik på at sikre, at god landmandspraksis overholdes.
63. Der skal altid være mindst 4 %-point ekstra efterafgrøder udover Plantedirektoratets krav mht. til pligtige efterafgrøder på egne og forpagtede udspretningsarealer.
64. De 4 %-point ekstra efterafgrøder, skal fordeles på arealerne beliggende i nitratfølsomt indvindingsområde, jf. bilag 6.
65. Disse efterafgrøder skal følge de samme regler som gælder for de lovpligtige efterafgrøder hvad angår artsvalg, dyrkningsperiode og kvælstofgødning.
66. Efterafgrøder må ikke erstattes af 100 % vintersæd.
67. Det skal ved dyrkning, gødning og sprøjtning af de vandløbsnære arealer (areal 4-0, 6-0, 7-0, 7-1, 7-2, 10-0, 11-0, 12-0, 13-0, 14-0, 15-0, 19-0, 20-0, 24-0 og 26-0) sikres at der ikke sker direkte afstrømning til vandløbet samt der må ikke etableres afvandingsrender på arealerne til afledning af vand til vandløb.
68. Dokumentation i form af kvitteringer, sædskifte- og gødningsplaner, forpagtnings- og overførelsesaftaler (af mindst 1 års varighed) m.v. opbevares i mindst 5 år og forevises på forlangende.
69. Udbringning af gødning mm. må ikke foretages på jord som er vandmættet, oversvømmet, frossen eller dækket af sne samt på stejle skrånende arealer, hvor der er risiko for afstrømning.
70. Der må maksimalt modtages svinegylle svarende til 304,90 DE fra andre anlæg på bedriften.
71. Der må maksimalt modtages svinegylle svarende til 87,80 DE fra andre bedrifter.
72. Der skal forelægge dokumentation for tilført mængde husdyrgødning fra andre anlæg på bedriften/andre ejendomme.
73. Aftalearealerne skal tilføres overskydende husdyrgødning fra bedriften (mængden > 445,13 DE), der skal derfor forelægge dokumentation for at husdyrgødning svarende til en mængde på op til 75,10 DE fraføres og udspreddes på aftalearealer.
Der må kun ske afsætning af husdyrgødning til udspreddning på de i ansøgningen angivne aftalearealer (jf. bilag

Miljøteknisk vurdering

- Udbringning

Der udbringes husdyrgødning svarende til 445,13 DE på ejede og forpagtede arealer, hvoraf de 87,80 DE tilføres fra anden bedrift. Det samlede udbringningsareal er på 317,95 ha. Udbringningen er på 1,4 DE/ha og det beregnede maksimale harmonikrav er 1,4 DE/ha. Det samlede antal DE bidrager i alt med 46.633,84 Kg N og 10.481,75 Kg P.

Godkendelsen omfatter ikke udbringning af husdyrgødning på arealer, der er registrerede som beskyttede naturtyper. Enkelte arealer (areal 2-0, 5-0, 6-0, 10-0, 10-1, 14-0 og 26-0) ligger i umiddelbar nærhed af naturtyper omfattet af § 3 i naturbeskyttelsesloven. Der er ikke stillet skærpede vilkår til disse arealer.

De standardsædskifter og fodertiltag, som ansøger oplyser, ligger til grund for beregningen af kvælstofudvaskningen og fosforbalancen fra husdyrbruget og dermed også til grund for overholdelsen af de fastlagte beskyttelsesniveauer. Da der i ansøgningen er anvendt sædskifte svarende til referencesædskiftet er der ikke stillet vilkår til sædskifte.

Udvaskning til overfladevand/grundvand opnås ved at udlægge 4 %-point flere arealer med efterafgrøder end Plantedirektoratets krav. Der er sat vilkår til, at de ekstra efterafgrøder målrettes de arealer hvorpå man ønsker effekten af disse.

Ud fra oplysningerne om den anvendte mængde husdyrgødning ved nudrift og ansøgt drift samt oplysninger om N- og P-klasser for det ansøgte udbringningsareal, viser beregningerne, at beskyttelsesniveauet for kvælstof og fosfor er overholdt.

Der er sat krav til dokumentation af sædskifte, gødningsplan, forpagtnings- og overførelsesaftaler da det standardsædskifte og husdyretryk, som ansøger oplyser, ligger til grund for beregningen af kvælstof udvaskningen og fosforbalancen fra husdyrbruget. Det er dermed grundlaget for at der er overholdelse af de fastlagte beskyttelsesniveauer.

Da enkelte arealer ligger opad vandløb er der for at beskytte mod direkte afstrømning og erosion, sat vilkår til sikring af dette samt at der ikke må etableres afvandingsrender.

Der udspreddes gylle på 53,79 ha aftalearealer. Ingen af disse arealer er omfattet af N- eller P klasse eller nitratfølsomme indvindingsområder og ingen af arealerne er registreret som § 3 områder eller beliggende i habitatområder. Det vurderes, at det er tilstrækkeligt, at stille vilkår om, den samlede mængde husdyrgødning til hver bedrift og hvilke arealer der er tale om samt at udspreddningen sker efter gældende regler. Disse arealer omtales ikke nærmere i herværende godkendelse.

4) samt i henhold til gældende regler.

74. Der skal foreligge en skriftlig gylleaftale for aftalearealerne inden udbringning på disse arealer.
75. Der skal føres en journal, der viser aftaler om udbringning af husdyrgødning fra bedriften. Aftalearealernes størrelse, placering, ejerforhold samt tidshorisont for indgåede aftaler skal være oplyst.
76. På aftalearealerne må der afsættes flg. til hver bedrift:

Bedrift	Mark nr.	Samlet mængde husdyrgødning
Jonsbrovej 1, Vojens	Gylleaftale, Carl Lydixsen, Jonsbrovej 1, Vojens (18,81 ha)	26,30 DE/708 m ³
Højgårdsvej 1, Vojens	Gylleaftale I/S Højgård (34,93 ha)	48,80 DE/1310 m ³

Der gøres i øvrigt opmærksom på at det er ansøgerens ansvar, at driften af arealer, der grænser op til § 3 beskyttede områder herunder § 3 beskyttede vandløb, søer, vandhuller, enge, moser varetager hensynet til § 3 beskyttelsen.

Vilkår for miljøredegørelser

- 77. Lyset i staldene skal være tidsstyret.
- 78. Ventilatorer skal være trinløst styret
- 79. Anlæggets forbrug af vand skal registreres og indføres i driftsjournal mindst 2 gange årligt.
- 80. Strømforbruget skal aflæses mindst 2 gange årligt og forbruget skal indføres i ejendommens driftsjournal.

Miljøteknisk vurdering

- miljøredegørelser

Disse vilkår er efter aftale med ansøger indføjet med henblik på at skabe større åbenhed og forståelse for virksomhedens miljøforhold.

Miljø- og ressourcestyring bygger på en helhedsvurdering ud fra et princip om at stræbe mod renere teknologi i landbrugsproduktionen. Det drejer sig om at minimere anvendelsen af energi, næringsstoffer, vand, pesticider osv., således at tabene til omgivelserne bliver så små som muligt under hensyntagen til produktionens lønsomhed.

Ved jævnlig aflæsning af energimålere kan man hurtigt danne sig et overblik over energiforbruget og samtidig sikre sig mod uforudsete udgifter. Alene ved at forholde sig kritisk til forbruget kan man erfaringsmæssigt opnå besparelser på op mod 5-10 % af årsforbruget.

Haderslev Kommunes samlede vurdering

På baggrund af ansøgningsmaterialet samt kommunens registreringer af områdets grundvands-, vandløbs- og naturforhold har kommunen vurderet, at miljøgodkendelsen, med de pågældende vilkår for lokalisering, indretning og drift af husdyrbruget, *ikke* vil medføre en væsentlig virkning på miljøet.

Det er derfor Haderslev Kommunes opfattelse at:

- udvidelsen kan ske under hensyntagen til de landskabelige værdier
- driften kan ske uden væsentlig gener for naboer (lugt-, støj-, støv-, flue- og lysgener, affaldsproduktion m.v.)
- bedriften drives under anvendelse af den bedste tilgængelige teknik (BAT),
- der er sikret en tilfredsstillende beskyttelse af jord, grundvand, overfladevand og natur med dens bestande af vilde planter og dyr og deres levesteder, herunder områder, der er beskyttet mod tilstandsændringer eller fredet, udpeget som internationalt naturbeskyttelsesområde eller udpeget som særlig sårbart over for næringsstofpåvirkning.
- endvidere overholder udvidelsen husdyrlovgivningens fastlagte afskæringskriterier.

Derfor meddeler Haderslev Kommune miljøgodkendelse til bedriften på en række vilkår.

Der meddeles godkendelse til at dyreholdet udvides fra 101,18 DE i smågrise (21.000 stk 7,2 – 31 kg) til 127,53 DE i smågrise (28.000 stk. 8,5 – 31 kg). Det er antallet af dyr der angiver den tilladte produktions størrelse. De angivne DE er opgivet i henhold til den ved godkendelsestidspunktet gældende Husdyrgødningsbekendtgørelse.

Der meddeles godkendelse til at husdyrgødning svarende til 520,23 DE i svin, kan udsprede på egne/forpagtede(445,13 DE) og gyllearealer (75,10 DE), hvilket betyder at harmonikrævet er 317,95 ha for egne/forpagtede arealer med 1,4 DE/ha og 53,64 ha for aftalearealer med 1,4 DE/ha. Der er 317,95 ha eget og forpagtet jord og 53,79 ha gyllearealer til rådighed til udspredding, harmonikrævet er dermed overholdt. Det ansøgte dyretryk er på 1,40 DE/ha på eget areal.

Vurdering af aftalearealer

Ingen aftalearealer ligger i N- eller P-klasse 1-3 eller i nitratfølsomme indvindingsområder, der er ikke § 3 indenfor arealerne og de er ikke beliggende i habitatområder, så der er ikke forhold der gør at kommunen vil skærpe de generelle landbrugsregler og det er derfor ikke fundet nødvendigt at udarbejde en godkendelse efter § 16 for disse arealer. Aftalearealerne omtales ikke yderligere i denne godkendelse.

Kommentarer til udvidelsen

I foroffentlighedsfasen er der ikke indkommet bemærkninger til det ansøgte projekt.

I høringen er der ikke kommet bemærkninger til udkast til miljøgodkendelse.

Udtalelse fra andre myndigheder

Da anlæg og arealer ligger henholdsvis ca. 2,8 km og ca. 150 m fra Tønder Kommune, og henholdsvis ca. 3,4 km og 1,3 km fra Vejen Kommune, har det ikke været relevant at indhente udtalelse fra andre nabokommuner/nabolande.

Påvirkning af omgivelserne

I det følgende behandles det ansøgte i forhold til

- Landskabet
- Naboer (placering, lugt-, støj-, flue- og lysgener m.v.)
- BAT- bedste tilgængelige teknik.
- Energi og ressourcer
- Uheld og driftsforstyrrelser
- Jord
- Grundvand
- Overfladevand
- Natur

Godkendelsen bortfalder, såfremt den ikke er udnyttet inden 2 år fra denne afgørelses meddelelse. Med "udnyttet" menes, at der er indsat et dyrehold svarende til den ansøgte produktion. Derfor er der indsat et vilkår om egenkontrol, der skal sikre, at husdyrholdet er indsat inden udløbet af den fastsatte periode. Det er således ikke tilstrækkeligt, at en opbygning er påbegyndt.

Varetagelse af hensyn til landskab

Den nye godkendelsesordning gennemfører VVM-direktivet og IPPC-direktivet for så vidt angår husdyrbrug og samler kravene til ansøgning og myndighedsbehandling med de relevante dele fra bekendtgørelse om godkendelse af listevirksomhed og planlovens bestemmelser om landzoneregulering.

Ejendommen er beliggende i det åbne land ca. 1,3 km øst for landsbyen Kastrup, som er nærmeste samlede bebyggelse i området. Nærmeste byzone er i området er Gram, der ligger ca. 3 km nordvest for ejendommen.

Udvidelsen sker i eksisterende byggeri og der skal ikke etableres nye gylletanke.

Naboer – placering, lugt-, støj-, flue- og lysgener m.v.

Nærmeste nabo er Jonsbrovej 1, som ligger ca. 350 m fra nærmeste staldafsnit med udvidelse. Jf. lovens § 6 ikke må udvides indenfor 50 m af alle nabobeboelser hvilket dermed er overholdt. Denne nabo er en nabo med landbrugspligt og skal derfor ikke indgå i lugtberegningen.

- kumulativ effekt

Oplysningerne om kumulation skal bruges i lugtberegningen. Er der andre husdyrbrug, som medfører lugtgener i det samme punkt i byzone, samlet bebyggelse eller nabo, skærpes kravene til geneafstanden i forbindelse med ansøgningen. Der er ikke andre ejendomme med over 75 DE indenfor 100 meter af naboejendommen eller indenfor 300 meter i ft. samlet bebyggelse og byzone.

- lugt

Geneafstande (i meter) fra ejendommen ved ansøgte projekt er beregnet som følger:

	Beregnet geneafstand i meter ukorrigeret	Faktisk afstand i meter (nærmeste staldmidtpkt)
Enkeltbolig	134	414 (Skibelundbjergvej 4)
Samlet bebyggelse	237	1438 (Haderslevvej 14 i Kastrup)
Byzone	422	3091 (Gram by)

Nærmeste nabobeboelse, der ikke er et landbrug og ikke ejet af ansøger, er Skibelundbjergvej 4, der ligger ca. 414 meter (nærmeste staldafsnit) fra staldanlægget. Den ukorrigerede geneafstand er beregnet til 134 meter. Nærmeste samlede bebyggelse (Kastrup) og byzone (Gram) ligger mere end 1 km fra bedriften. For alle områder er genekriteriet overholdt, da den ukorrigerede geneafstand er kortere end afstanden til områderne.

Håndtering af gødning uden for staldanlægget, herunder udsugning til opbevaringsanlæg, omrøring og overpumpning til gyllevogn, kan også give anledning til lugt. Da der er over 350 m til nærmeste nabo er det vurderet at håndtering af husdyrgødning ikke vil give anledning til gener for nærmeste naboer.

Det vurderes samlet, at godkendelsen ikke vil medføre uacceptable lugtgener for naboejendomme, samlet bebyggelse og byzone, da genekriterierne er overholdte. Det vurderes derfor, at ejendommens lokaliseringsforhold er tilfredsstillende for et landbrug af denne størrelse. Det må dog forventes at beboelser indenfor konsekvensområdet på 569 m vil opleve øget lugt, idet lugtgeneafstanden øges ved det ansøgte projekt, men lugtgenerne er beregnet til at ligge under de fastlagte beskyttelsesniveauer for lugt.

Dog fastsættes der vilkår om, at såfremt der skulle opstå gener for de omkringboende, eller såfremt kommunen finder det nødvendigt, skal bedriften lade foretage undersøgelse af forskellige lugtkilder og/eller behandling af staldlugtemissionen, således at lugten uden for ejendommen formindskes.

- Støj

På grund af afstanden til nærmeste nabo vurderes landbrugets faste anlæg m.v. ikke at give anledning til en støjpåvirkning af omgivelserne, som vil medføre gener for de omkringboende.

Derfor er det ikke fundet nødvendigt at kræve en støjmåling udført. Dog fastsættes der vilkår om, at såfremt der skulle opstå gener for de omkringboende, eller såfremt tilsynsmyndigheden finder det nødvendigt, kan der kræves udført støjmålinger efter nærmere definerede anvisninger.

- Fluer mm.

I forbindelse med dyreholdet kan der forekomme gener fra skadedyr (rotter, mosegrise m.v.), som straks skal afhjælpes, samt gener fra fluer, som skal bekæmpes effektivt, hvorfor der stilles vilkår herom.

Det vurderes, at ejendommens skadedyrsbekæmpelse er tilfredsstillende. Bemærk at retningslinjerne fra Statens Skadedyrslaboratorium opdateres 1 gang årligt.

- Støv

Med hensyn til støvgener fra gården forventes det ikke at give væsentlige problemer, pga. afstanden til nærmeste nabo. Dog henvises der til god landmands-praksis at al transport til og fra bedriften skal, for at begrænse støvgener, foregå ved hensynsfuld kørsel samt at alle aktiviteter på bedriften planlægges, herunder også levering og udkørsel, således at omgivelserne påvirkes mindst muligt.

- Lys

På bedriften er der kun meget lidt natbelysning, hvorfor det ikke forventes at give væsentlige problemer.

Dog fastsættes der vilkår om, at såfremt der skulle opstå gener for de omkringboende, eller såfremt kommunen finder det nødvendigt, skal bedriften lade foretage undersøgelse af forskellige lyskilder, således at lyset uden for ejendommen formindskes.

- Affald

Bedriften er omfattet af reglerne i affaldsbekendtgørelsen. Derfor skal man på ejendommen opbevare og bortskaffe affald i overensstemmelse med kommunens affaldsregulativ. Når det gælder farligt affald er der stillet vilkår om, at det skal sorteres i separate egnede beholdere. Der stillet egenkontrol vilkår om, at kvitteringer fra bortskaffelse af farligt affald skal kunne fremvises ved tilsyn. Dermed er

der sikret, at der kan føres effektiv kontrol af, om det farlige affald bortskaffes korrekt. Der vurderes på baggrund af dette og på baggrund af oplysningerne der er givet af ansøger, at det er sikret at affaldet fra virksomheden bortskaffes på en korrekt måde. Døde grise opsamles i containere, mellem de 2 klimastalde, men afhentes ved gyllebeholder beliggende Ålkærmosevej 1, 6500 Vojens. Ved placeringen er der blandt andet forsøgt at minimere generne for omgivelserne. Der er stillet vilkår om at animalsk affald og døde dyr skal opbevares på en måde der medfører, at der ikke opstår uhygiejniske forhold og unødige gener. Ud over vilkårene er det vurderet, at Bekendtgørelse nr. 439 om opbevaring af døde dyr af 11.5.2007 er tilstrækkelig til at sikre at animalsk affald og døde dyr opbevares på en måde, der medfører, at der ikke opstår uhygiejniske forhold og unødige gener.

- Transport

Bedriften ligger hensigtsmæssigt ift. til- og frakørselsforhold og transporter til og fra marker sker udenfor landsbyer samt med kun få beboelser langs vejen.

For at mindske gener fra transport henstiller kommunen til, at transport skal foregå indenfor normal arbejdstid. Sæsonbetonet arbejde kan dog forekomme udenfor disse tidspunkter, men skal søges begrænset.

Det ansøgte betyder kun en meget lille forøgelse af forbruget af foder m.v. og dermed en meget lille forøgelse i antallet af transporter til og fra ejendommen. Forøgelsen af antallet af transporter er efter kommunens opfattelse ikke af et omfang, som vil indebære væsentlige forøgede gener for omkringboende.

BAT – bedste tilgængelige teknik

Strategien i lov om miljøgodkendelse af husdyrbrug m.v., bygger på forureningsbegrænsningsprincippet, der er beskrevet i lovens § 1. Lovens strategi prioriterer forebyggelse højest. Forurening skal først og fremmest forebygges ved anvendelse af renere teknologi, herunder mindre forurenende råvarer, processer og anlæg. Den forurening, der ikke kan forebygges, skal begrænses mest muligt ved anvendelse af bedst mulige renseteknologi.

Ved godkendelse af husdyrbrug efter loven skal husdyrbruget og godkendelsesmyndigheden i forbindelse med godkendelsen foretage en vurdering af virksomhedens teknologi i forhold til det, som beskrives som "Bedste Tilgængelige Teknik".

Endvidere skal virksomheden og kommunen i forbindelse med godkendelse foretage en vurdering af virksomhedens teknologi i forhold til det, som beskrives som "Bedst Tilgængelige Teknologi" (jf. BAT-notat/BREF-dokument for svine- og fjerkræbrug). Virksomheden benytter sig til stadighed af professionel landbrugsrådgivning, og driften af ejendommen bliver derfor tilrettelagt efter den nyeste viden indenfor området.

I forbindelse med behandlingen af ansøgningen om miljøgodkendelse er der foretaget en vurdering af anvendte virkemidler til begrænsning af skadelig miljøpåvirkning. Desuden er foretaget en vurdering af begrundelser for fravalg af virkemidler. Vurderingen har til hensigt at belyse, om der på ejendommen / bedriften er anvendt bedst tilgængelig teknik, dvs. en teknik som under indtryk af økonomisk proportionalitet i videst mulig omfang begrænser skadelige miljøpåvirkninger.

Der er i forhold til kommunens niveau for BAT på landbrugsområdet foretaget vurderinger for områderne.: management, foder, staldindretning, forbrug af vand og energi, opbevaring/ behandling og udbringning af husdyrgødning

-Management

Beskrivelse af hvilke ledelses- og kontrolrutiner der anvendes for at styre husdyrbrugets miljøforhold herunder rutiner vedr. de anvendte teknologier.

Miljø- og ressourcestyring bygger på en helhedsvurdering ud fra et princip om at stræbe mod renere teknologi i landbrugsproduktionen. Det drejer sig om at minimere anvendelsen af energi, næringsstoffer, vand, pesticider osv., således at tabene til omgivelserne bliver så små som muligt under hensyntagen til produktionens lønsomhed.

I forhold til BAT skal alle aktiviteter på bedriften planlægges, herunder også levering og udkørsel, således at omgivelserne i øvrigt påvirkes mindst muligt. Det er på baggrund af den beskrevne drift vurderet at det ansøgte projekt lever op til dette.

Det er BAT at registrere affaldsproduktionen og derved skaffe sig et overblik over evt. indsatsområder, hvor man kan minimere affaldsproduktionen. Derfor skal man på ejendommen føre registrering over affaldsproduktionen (i form af f.eks. kvitteringer og fakturaer fra godkendt vognmand).

Udarbejdelse af beredskabsplan opfattes at kommunen som værende BAT idet udarbejdelsen af planen gør at man får vurderet og gennemtænkt forskellige former for procedurer ved diverse uheld således at evt. skader ved uheld kan minimeres. Der er derfor sat vilkår om at der skal udarbejdes en beredskabsplan hvis en sådan ikke allerede forefindes.

På bedriften udarbejdes endvidere gødningsplan og foderplan, der er dagligt eftersyn af anlæg mv. og registrering af ressourceforbrug, oplæring og uddannelse af personale mv, hyppig rengøring og der er udarbejdet beredskabsplan. Kommunen vurderer at ansøger lever op til anvendelse af BAT.

-Foder

Når det gælder svinebrug mht. foderteknologier angiver BREF-dokumentet, at fasefodring og fytasetilsætning betegnes som bedste tilgængelige teknik. For at leve op til krav om BAT har Haderslev Kommune derfor sat krav til dette.

At der anvendes de bedste foderblandinger til effektivisering af fodringen og minimering af udskillelsen af næringsstoffer anses som BAT. I følge ansøger gøres der følgende for at leve op til BAT for foder: Foderplanen udarbejdes i samarbejde med konsulent og med anvendelse af nyeste viden indenfor svinefodring. Herved optimeres fodringen så unødigt forbrug af råvarer undgås.

Der anvendes færdigfoder (tørfoder) indeholdende fytase og et fosfor- og råproteinindhold indenfor de vejledende niveauer i BAT-foder (jf. BREF) og der tilsættes benzoesyre for at reducere ammoniakfordampningen. Desuden anvendes foderoptimering, hvor der fodres med 1,97 FE/kg produceret smågris. Dette er en reduktion i forhold til normtallene. Der er stillet vilkår til foderoptimering.

Der er også stillet vilkår om at der på bedriften så vidt muligt skal ske en løbende forbedring af fodereffektiviteten, således at N og P bedst muligt tilbageholdes samt ved fokus på bedst muligt foderblandinger til bedriftens dyrehold. Haderslev Kommune betragter dette som BAT.

Haderslev Kommune har vurderet, at med de iværksatte tiltag, indenfor fodring og de stillede vilkår, lever projektet op til kravet om BAT.

-Staldindretning

Det fremgår af forarbejderne til husdyrbrugloven, at kravet om BAT gælder for både eksisterende og nyetablerede dele af anlægget, når der søges om godkendelse af en ændring eller udvidelse.

Kommunens niveau for staldsystemer i det ansøgte projekt er følgende:

1. Nye stalde: Der tages udgangspunkt i Miljøstyrelsens standard emissionsgrænseværdier hvor sådanne findes for dyretypen. Alternativt anvendes Landscentrets BAT blade eller Miljøstyrelsens teknologiblade for dyretypen, således at dette bliver niveauet for bedste tilgængelige staldsystem.
2. Eksisterende stalde med udvidelse/ændring: Det er Haderslev Kommunes vurdering, at der, såfremt der i en eksisterende stald hvori der sker udvidelse/ændring ikke anvendes bedst tilgængelige staldteknologier jf. ovenstående under pkt. 1. skal der redegøres for, om der kompenseres med tilstrækkelig teknologi ud fra vurdering af økonomisk proportionalitet. Desuden sættes en frist for at staldene skal leve op til dette niveau samtidig med udnyttelse af godkendelsen

I forløbet frem mod denne konkrete ansøgning om udvidelse af dyreholdet, er der foretaget forskellige økonomiske og miljømæssige beregninger på udvidelsen af dyreholdet. Det endelige ansøgningsmateriale, beror på projektilpasninger der for nogens vedkomme er at betegne som BAT.

Denne ejendom har produktion i eksisterende smågristalde.

Haderslev Kommune har ud fra den tilgængelige viden om teknologier og proportionalitet fastsat BAT niveauet for alle svinestalde, nye som eksisterende til en ammoniakemissionsgrænseværdi svarende til niveauerne angivet i Miljøstyrelsens vejledende emissionsgrænseværdier.

Fastsættelse af BAT niveau

1. Nye stalde: Stald 1.1.3, Lade.

Der er ikke dyr i denne stald i nudrift, så BAT-niveauet er beregnet som for en ny stald. Vurderingen er foretaget ved at anvende Miljøstyrelsen vejledende BAT-emissionsgrænser for nyanlæg, da der ved fastlæggelsen af disse er foretaget en vurdering af det teknisk og økonomisk mulige for branchen ved byggeri af nye anlæg.

BAT-niveau er derfor beregnet efter tabel 1 i "Vejledende emissionsgrænseværdier opnåelige ved anvendelse af den bedst tilgængelige teknik BAT". Da det ansøgte anlæg er under 250 DE vil det sige en emission på 0,06 kg N/produceret smågris, korigeret for vægt.

BAT niveauet er sat til **42,08 kg N/år** ud fra tabel 1 i: "Vejledende emissionsgrænseværdier opnåelige ved anvendelse af den bedste tilgængelige teknik (BAT), Husdyrbrug med konventionel produktion af smågrise 7 – 30 kg (gyllebaserede staldsystemer)".

2. Eksisterende stalde med ændring/udvidelse, stald nr. 1.1.1 og 1.1.2

Det er vurderet at det ikke er økonomisk proportionelt at kræve disse stalde renoveret nu jf. BAT emissionsgrænse for nye staldanlæg da staldene er opført i 2001 og dermed ikke forventes renoveret indenfor de nærmeste 10 år. Til brug for kommunalbestyrelsens vurdering af et opnåeligt emissionsniveau for eksisterende dele af anlægget har Miljøstyrelsen fastlagt vejledende emissionsgrænseværdier, som kan efterleves uden væsentlige ændringer af staldanlægget. Miljøstyrelsen har ved fastlæggelsen heraf taget udgangspunkt i den metodiske tilgang, som er anvendt ved fastlæggelse af emissionsgrænseværdierne for nye anlæg, herunder vurderingen af hvilket omkostningsniveau der kan betragtes som proportionelt. De vejledende emissionsgrænseværdier i tabel 2 kan således opnås i eksisterende anlæg med et omkostningsniveau, der ikke overstiger ca. 1 % af de samlede produktionsomkostninger. Kommunen vurderer at denne proportionalitetsbetragtning er acceptabel og fastsætter derfor emissionsniveauet i overensstemmelse hermed.

Niveauet for ammoniakemission for de to eksisterende stalde beregnet efter tabel 2 bliver **1940,41 kg N/år**.

Det samlede BAT- ammoniakemissionsniveau for hele anlægget bliver hermed **1982,49 kg N/år**.

Der er udført beregning af Haderslev Kommunes BAT-niveau, således at ammoniakemissionen fastsættes til den vejledende emissionsgrænse. Gennemgang og beskrivelse af BAT i de enkelte stalde se bilag 2.

Det fremkommer af denne beregning at ammoniakemissionen fra anlægget skal være mindre end eller lig **1982,49 kg N/år** for at leve op til Haderslev Kommunes fastlagte BAT niveau.

Ved beregning af ammoniakemissionen fra det ansøgte projekt fås en samlet emission på **1550,24 kg N/år**. Dvs. Haderslev Kommunes fastlagte BAT niveau for svineproduktionen er overholdt.

I forløbet frem mod denne konkrete ansøgning om udvidelse af dyreholdet, er der foretaget forskellige økonomiske og miljømæssige beregninger på udvidelsen af dyreholdet. Det endelige ansøgningsmateriale, beror på projektilpasninger der for nogle, er at betegne som BAT.

I forløbet er der ligeledes fravalgt nogle teknologier og projektilpasninger der ligeledes er BAT. Det er fravalgt at etablere køling af kanalbund og gylleforsuring. Desuden er det fravalgt at etablere biologiske/kemisk luftvasker på staldanlæggene.

Begrundelsen for disse fravalg:

Der installeres ikke forsøringsanlæg i smågriseholdet, idet der er tale om en eksisterende stald, hvor der er risiko for syrepåvirkning af gyllekanalernes beton. Samtidig er energiforbruget ved drift af et forsøringsanlæg opgjort til min. 20.000 kwh, hvilket vurderes ikke at være proportionalt i forhold til miljøgevinsten. Derudover er gylleforsuring fravalgt på grund af risiko for lugtgener. Erfaringer med forsøringsanlæg fra andre ejendomme har vist, at der er en risiko for forværring af lugtgener på ejendomme, hvor der sker en opblanding af forsuret gylle med ikke-forsuret gylle. Pga. risikoen for forværring af lugtgener fravælges forsøringsanlæg. Der installeres ikke gyllekøling, da det er vurderet ikke værende økonomisk proportionalt i en eksisterende stald. Luftrensning er fravalgt, da dette vil kræve en samling af afkast som rent teknisk vil være vanskelig når man i smågriseproduktioner arbejder med mange mindre sektioner der hver for sig har et meget lavt luftskiftebehov.

Haderslev Kommune vurderer, at der med ovennævnte til- og fravalg er taget de nødvendige forholdsregler under indtryk af økonomisk proportionalitet.

Denne vurdering bygger på, at selv om hvert enkelt staldanlæg ikke er indrettet således at BAT niveauet opfylder på hvert staldafsnit, så er der for opnåelse af det samlede BAT-niveau for ejendommen kompenseret ved at al dybstrøelsen udbringes direkte og nedbringes og ved at der tilsættes 3,0 g benzoesyre pr. FE. Således vil den samlede ammoniakemission fra projektet være på 1550,24 kgN/år mod det beregnede BAT niveau på 1982,49 kgN/år. Haderslev Kommune vurderer derfor, at der for det ansøgte projekt, i tilstrækkeligt omfang er redegjort for at projektet lever op til kommunens BAT niveau.

Der er desuden installeret overbrusning som forbedrer gødeadfærden hos grisene, således at overfladen med potentiel ammoniakfordampning bliver mindre.

Kommunen vurderer sammenfattende at niveauet for BAT er overholdt ved det ansøgte projekt.

-Forbrug af vand og energi

Renere teknologi er et bærende element i Husdyrloven. Loven pålægger alle et ansvar, og som landmand kan man både selv indføre renere teknologi og påvirke andre til at indføre renere teknologi bl.a. ved at stille krav, når der købes ind.

Renere teknologi sigter blandt andet på: At minimere forbrug af energi, vand og andre råvarer pr. produceret enhed.

For at forbedre den generelle miljømæssige drift ift. ressourcer er BAT følgende:

- At man gennemgår bedriften med henblik på besparelse på el-forbrug og andre energikilder, evt. sammen med sit energiselskab. Ved jævnlig aflæsning af energimålere og vandmålere kan man hurtigt danne sig et overblik over forbruget og samtidig sikre sig mod uforudsete udgifter. Alene ved at forholde sig kritisk til forbruget kan man erfaringsmæssig opnå besparelser på op mod 5-10 % af årsforbruget.
- At man fører regnskab over forbrug af vand, energi, foder samt kunstgødning, samt minimerer forbruget pr. produceret enhed.
- At vandingssystemet vedligeholdes således, at vandspild undgås
- At der anvendes energibesparende belysning
- At opdage og reparere evt. lækager hurtigst muligt.
- At man til stadighed renholder og vedligeholder anlæg og maskiner således, at de altid fungerer optimalt.
- At man udskifter miljøfarlige stoffer med mere miljøvenlige
- At gøre arbejdsgange og processer mindre belastende for miljøet.

Der er stillet vilkår til at bedriften skal tilknyttes Energistyring "Erhverv" med automatisk fjernaflæsning af el og at vandforbruget skal aflæses mindst to gange årligt. Der er desuden stillet vilkår til at forbruget skal registreres og indføres i driftsjournalen.

Ansøger oplyser at der er daglysstyring af lyset i staldene, hvilket der er stillet vilkår til.

Det er kommunens opfattelse, at landmanden igennem den beskrevne drift, god landmandspraksis og via uddannelse og dygtiggørelse indenfor landbrugsdriften mm. overholder kravet om BAT.

-Opbevaring/behandling og udbringning af husdyrgødning

BAT og godt landmandskab i forhold til opbevaring og udbringning er bl.a. følgende tiltag:

- at man opbevarer flydende husdyrgødning i stabile beholdere og udfører beholder kontrol (10. år)
- at beholderen tømmes en gang årligt og efterses for revner m.v.
- at beholderen er etableret med fast overdækning eller alternativt flydelag og logbog
- at man afstemmer den producerede husdyrgødning med udsprængningsarealet og afgrødens gødningsbehov og i forhold til anvendt kunstgødning
- at udbringning af gødning mm. skal foretages så tæt på det tidspunkt, hvor afgrøden har maksimalt næringsstoffoptag og størst vækst
- at man anvender BAT med hensyn til de maskiner man anvender til udsprængning og om nødvendig nedpløjning af husdyrgødningen
- at man ved afgrødehøjde under 10 cm tilstræber at udbringe gødningen under ideelle vejrforhold dvs. kølig, fugtigt og vindstille eller ved direkte nedfældning.
- at tage højde for udsprængningsarealets karakteristika, f.eks. jordens struktur og type, evt. skrån timer, klimatiske forhold, regn og vanding, anvendelse samt landbrugsmæssig praksis, inklusiv evt. sædskifte.

Al gylle opbevares i lejede beholdere, hvor det er udlejerens der har ansvaret for beholderne.

Ansøger har oplyst at der gøres følgende for at leve op til BAT med hensyn til udbringning af husdyrgødning:

- Udbringning af husdyrgødningen afpasses afgrødernes behov samt eventuel tilførsel af handelsgødning.
- Husdyrgødningen udbringes under hensyn til afgrødernes vækstperiode, hvilket betyder maksimal udnyttelse af næringsstoffer.
- Der køres ikke ud på vandmættet, oversvømmet, frossen eller snedækket areal. Der findes på udbringningsarealerne ingen stærkt hældende arealer og der holdes som minimum 2 m bræmmer til vandløb.
- På veletablerede afgrøder køres ud med gyllevogn med drypfri slæbeslanger. Da gyllen køres ud på veletablerede afgrøder minimeres ammoniakfordampningen, såvel som lugtgenerne på grund af mindre fordampning og hurtigere optagelse i planterne. Ved afgrødehøjde under 10 cm bør det tilstræbes at udbringe gødningen under ideelle vejrforhold dvs. kølig, fugtigt og vindstille eller ved direkte nedfældning.
- Der udarbejdes hvert år mark- og gødningsplan hvorved det sikres, at mængden af gødning tilpasses afgrødernes forventede behov. I mark- og gødningsplanen skal der tages hensyn til bl.a. jordbundstype, sædskifte, planternes udbytte, samt kvælstofudnyttelsen.
- Husdyrgødning udbringes under hensyn til de generelle regler, og foregår i videst mulig omfang efter godt landmandsskab, hvilket vil sige at der tages hensyn til naboer, byområder osv. således udbringning ikke giver anledning til unødige gener.
- Al transport til og fra bedriften skal, for at begrænse støvgener, foregå ved hensynsfuld kørsel.
- Gyllen nedfældes eller udbringes med slæbeslanger og nedharves indenfor 6 timer
- Nedfældning af gylle begrænser ammoniakfordampningen. Størst reduktion opnås ved sortjordsnedfældning, som udenlandske undersøgelser har vist kan reducere ammoniakfordampningen med mere end 90 % sammenlignet med slæbeslangeudlægning.
- Da gylle ikke kan nedmuldes i en afgrøde er ammoniakfordampningen generelt højere fra gylle, der udbringes i en etableret afgrøde, end fra gylle der udbringes på bar jord, men efter, at afgrøden begynder at vokse i april måned, vil afgrøden give skygge og læ, hvilket sænker ammoniakfordampningen.
- Dybstrøelse udbringes med en staldgødningsspreder og nedbringes indenfor 6 timer.
- Fast gødning, der udbringes på ubevoksede arealer, nedbringes hurtigst muligt og inden 6 timer. Kan dette, grundet uforudseelige omstændigheder, ikke lade sig gøre, vil nedbringningen finde sted, så snart det er muligt.

Det vurderes at den beskrevne drift med de stillede vilkår lever op til BAT.

Der er fravalgt : Gylleseparation, Gyllelagune og overdækning af gyllebeholder, opbevaring af mødding på fast bund og opbevaring af dybstrøelse i markstak.

Haderslev Kommune vurderer sammenfattende, at der med ovennævnte til- og fravalg er taget de nødvendige forholdsregler under indtryk af økonomisk proportionalitet.

Uheld og driftsforstyrrelser

En væsentlig risikofaktor er uheld i forbindelse med overpumpning af gylle. Det skal derfor sikres, at der ved utilsigtet start ikke pumpes gylle udenfor tanken. Ligesom overpumpningen skal ske under opsyn.

Udover at være BAT, så er det Haderslev Kommunes opfattelse, at den udarbejdede beredskabsplan vil være til stor hjælp for landmanden, såfremt der skulle ske et uheld, både med hensyn til små hændelser som f.eks. oliespild og store som f.eks. brand, hærværk o.l.

Det giver landmanden en mulighed for at gennemgå sin bedrift og foretage en risikovurdering af, hvorvidt der skal ændres på indretning og drift, således at risikoen for forurening i forbindelse med uheld minimeres.

Planen skal ikke kun omfatte de uheld der kan ske på selve ejendommen, men skal ligeledes omfatte f.eks. beredskab i forbindelse med transport af kemikalier til ejendommen og mellem ejendom og marker.

Planen skal gennemgås med de ansatte mindst 1 gang hvert år, for at holde planen ajour. Planen skal gennemgås med nyansatte når de tiltræder.

Endvidere er planen kun anvendelig hvis man kan få fat i den, derfor stilles der krav om at den skal være let tilgængelig og synlig.

Der er stillet vilkår om at der skal udarbejdes beredskabsplan for bedriften. Hvis denne ikke er indsendt skal den indsendes til kommunen senest 2 måneder efter godkendelsens meddelelse.

Ved evt. anvendelse af udenlandsk arbejdskraft er der desuden stillet vilkår om at beredskabsplanen og vilkårene for denne godkendelse skal oversættes til et sprog, der er let at forstå for den ansatte.

Jord

For at forhindre spild og forurening af jord og grundvand stilles der krav om, at al håndtering af husdyrgødning foregår under opsyn samt at håndteringen foregår på en sådan måde, at evt. gener begrænses. F.eks. at der først sker omrøring af gyllebeholderen, kort tid før beholderen skal tømmes f.eks. ved udspredning.

Der er stillet vilkår til at påfyldning af gyllevogne o.l. skal foregå på en plads med afløb til opsamlingsbeholder for flydende husdyrgødning, eller med gyllevogne som har påmonteret pumpe og returløb, således at spild af flydende husdyrgødning undgås.

Der henvises i øvrigt til Olie-tankbekendtgørelsen (Bek. nr. 259 af 23. marts 2010), idet der gøres opmærksom på, sløjfningsbestemmelserne i kapitel 9 af eksisterende tanke under 6000 l (hyppigst forekomne tanke på landbrugsejendomme).

Det er kommunens vurdering, at der er en miljømæssig risiko forbundet med vask af maskiner og ikke mindst sprøjteudstyr. Ifølge ansøgningen sker der ikke vask eller påfyldning af sprøjte eller vask af maskiner på denne ejendom. Der er derfor stillet vilkår om, at der ikke må ske vask eller påfyldning af sprøjte eller vask af maskiner på denne ejendom.

Det vurderes at driften med de stillede vilkår vil være tilstrækkelige til at sikre jord i mod spild mm.

Grundvand

Anlæg:

Håndtering af gødning foregår som gylle. For at sikre at gyllen udbringes så tæt på det tidspunkt, hvor afgrøden har maksimalt næringsstoffoptag og størst vækst, og dermed mindst udvaskning til grundvandet, er der stillet krav om tilstrækkelig opbevaringskapacitet.

Det er vurderet, at der er sikret tilstrækkelig opbevaringskapacitet for gylle, såfremt der rådes over minimum 9 måneders opbevaringskapacitet. Opbevaringskapaciteten efter udvidelsen rækker til mindst 10,1 måned, så kravet er derfor opfyldt på ejendommen.

Arealer:

I relation til miljøgodkendelse af landbrug er nitratfølsomme indvindingsområder mest interessant. For at beskytte grundvandet i områder som er nitratfølsomme har Haderslev Kommune stillet krav til hvor meget kvælstof der må udvaskes fra rodzonen på udsprædningsarealer. For nogle indvindingsoplande til almene vandværker er der desuden udarbejdet indsatsplaner, der kan stille skærpede krav til kvælstofbelastningen.

Ca. 199 ha af udsprædningsarealerne ligger i nitratfølsomme indvindingsområder.

Der er lavet udvaskningsberegninger for udsprædningsarealerne og beregningerne viser, at udvaskningen af nitrat ligger mellem 57 og 58 mg/l ud af rodzonen for de udbringingsarealer, hvor hele eller dele af arealet er udpeget som nitratfølsomme indvindingsområder.

Nitratkoncentrationen forøges ikke med udvidelsen.

Der er ingen vedtaget indsatsplan for grundvandsbeskyttelse for området. Derfor gælder kravet i Husdyrbekendtgørelsen om, at der ikke må ske en merbelastning af arealerne, når udvaskningen fra rodzonen overstiger 50 mg N/l. Ved dette projekt er der beregnet en

uændret udvaskning af nitrat ift. nudrift for de arealer hvor udvaskningen er over 50 mg N/l, hvilket betyder, at kravet i Husdyrbe-kendtgørelsen er overholdt.

Det vurderes ud fra de indsendte beregninger, at beskyttelsesniveauet for nitrat i forhold til grundvandet er overholdt samt at udvidel-sen ikke vil medføre en væsentlig øget miljøpåvirkning af det nitratfølsomme område. Dette opnås bl.a. ved at der etableres 4 % flere efterafgrøder end Plantedirektoratets generelle krav om etablering af efterafgrøder. Der er derfor stillet vilkår om dette i godkendelsen.

De øvrige arealer ligger udenfor nitratfølsomme indvindingsområder og i områder med almindelige drikkevandsinteresser.

Haderslev Kommune vurderer på baggrund af beregningerne, at grundvandsinteresserne inden for det nitratfølsomme område er til-godeset.

For så vidt angår arealerne beliggende uden for det nitratfølsomme område, er det kommunens vurdering, at de generelle regler for anvendelse af gødning og om plantedække er tilstrækkelige til at tilgodese grundvandsinteresserne.

Kort over drikkevandsområder og nitratfølsomme områder er vedlagt. (bilag 6)

Til sikring af grundvandet er der i indvindingsstilladelserne til almene vandværker, ikke almene vandværker og markvandingsboringer stillet vilkår, om driften i nærzonen omkring boringen. Overholdelse af vilkårene i disse tilladelser sikrer, at der ikke sker nedsivning af gødningsstoffer og sprøjtemidler til grundvandet langs borerøret eller i boringens nærzone. Endvidere gøres opmærksom på, at der i bek. nr 268 af 31. marts 2009 om påfyldning og vask mv. af sprøjter, er krav til, at der ikke må påfyldes og vaskes indenfor 300 m af almene og ikke-almene vandforsyning.

Overfladevand

- vandløb og søer

Anlæg:

I henhold til det ansøgte projekt er der ikke beliggende gyllebeholdere på ejendommen eller ved bedriftens udbringningsareal, som er ejet af ansøger. Gyllebeholderne tilknyttet produktionen på bedriften er lejede gyllebeholdere. Der er redegjort og vurderet på tilstræk-kelig opbevaringskapacitet for flydende husdyrgødning for den ansøgte produktion under afsnittet "Grundvand" på side 28.

Haderslev Kommune har ikke vurderet yderligere på beliggenheden af gyllebeholdere, da der i henhold til det ansøgte projekt er ind-gået aftale med tredjemand om leje af opbevaringskapacitet af produceret flydende husdyrgødning.

Alle afløb fra tagflader, ledes til faskine til nedsivning. Der vurderes ikke at være afledning fra arealer til vandmiljøet hvor der er risiko for forurening af med rester af foderstoffer, husdyrgødning eller lign

Arealer:

Udbringningsarealet til det ansøgte projekt er beliggende op til vandløb og sø, men ingen af arealerne skråner på intet sted stærkt ned mod vandløb eller søer (terrænhældningen er mindre end 6 grader). Både naturtypen vandløb og sø er omfattet af naturbeskyttelses-lovens § 3. Erosion af udbragt husdyrgødning til vandløb og søer under kraftige regnskyl vurderes på den baggrund ikke at udgøre en væsentlig risiko, såfremt der opretholdes en dyrknings- og jordbehandlingsfri bræmme på 2 meter, jf. vandløbslovens § 69. Der er for at sikre mod udvaskning af gødning og sprøjtemidler til vandløb og søer stillet krav om, at der ikke må ske direkte afstrømning til vand-løb og søer samt at der ikke må etableres afvandingsrender på arealerne til afledning af vand til vandløb og søer omfattet af naturbe-skyttelseslovens § 3.

Vandløbsstrækningerne fra udbringningsarealet afvander henholdsvis til Gels Å og Gram Å, som løber sammen med Ribe Å, der ud-munder i Vadehavet. Gels Å er A målsat og Gram Å er B2 målsat. Målsætningen for begge vandløb er opfyldt. Endvidere er udbring-ningsarealet beliggende i oplandet til målsatte søer (Gram Slotssø, Skibelund Mose og sø i Nustrup Plantage), som alle er B målsatte.

Areal 20-0 og 19-0 er beliggende op til beskyttet vandløb omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3. Vandløbet er B3-målsat, men mål-sætningen er ikke opfyldt. Vandløbet afvander til Gels Å, som er A-målsat og målsætningen er opfyldt. Areal 20- og 19-0 er ligeledes

beliggende i et område, som er klassificeret som lavbundsareal, der i henhold til jordbundsklassificeringen (1975-1979) er klassificeret som lavbundsareal ikke omfattet af okkerklasse I.

Areal 26-0 og 24-0 er beliggende op til vandløb, der ikke målsat eller omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3. Areal 26-0 er ligeledes beliggende op til eng-områder beliggende henholdsvis vest og øst for arealet. I engen vest for arealet er der beliggende 2 søer omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3 og i engen øst for arealet er der beliggende 1 sø omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3. Endvidere er areal 26-0 beliggende i et område, som er klassificeret som lavbundsareal, der i henhold til jordbundsklassificeringen (1975-1979) er klassificeret som lavbundsareal omfattet af okkerklasse I.

Areal 10-0, 11-0, 12-0, 13-0, 14-0 og 15-0 er beliggende op til beskyttet vandløb omfattet af naturbeskyttelsesloven § 3. Vandløbet er B3-målsat og målsætningen er ikke opfyldt. Vandløbet afvander til Gels Å, som er A-målsat og målsætningen er opfyldt. På areal 10-0 og areal 10-1 er der henholdsvis beliggende 2 søer på hvert areal, der er omfattet af § 3 i naturbeskyttelsesloven. Ligeledes er areal 14-0 beliggende op til eng omfattet af § 3 i naturbeskyttelsesloven. Endvidere er dele af areal 10-0, 11-0 og 14-0 beliggende i et område, som er klassificeret som lavbundsareal, der i henhold til jordbundsklassificeringen (1975-1979) er klassificeret som lavbundsareal omfattet af okkerklasse I.

Areal 4-0, 6-0, 7-0 og 7-1 er beliggende op til beskyttet vandløb omfattet af naturbeskyttelsesloven § 3. Denne del af vandløbet er ikke målsat. Vandløbet afvander til Gels Å, som er A-målsat og målsætningen er opfyldt. På areal 6-0 er der ligeledes beliggende 1 sø omfattet af § 3 i naturbeskyttelsesloven. Ingen af de omtalte arealer er beliggende i et område klassificeret som lavbund.

Areal 7-2 er beliggende op til vandløb, der ikke målsat eller omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3. Vandløbet afvander til Gram Å, som er B2-målsat og målsætningen er opfyldt.

Areal 5-0 er beliggende op til en mose, hvori der er beliggende 2 søer. Både mosen og søerne er omfattet af § 3 i naturbeskyttelsesloven. Det omtalte arealer er ikke beliggende i et område klassificeret som lavbund.

Areal 2-0 er beliggende op til 1 sø omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3. Det omtalte arealer er ikke beliggende i et område klassificeret som lavbund.

Oplysningerne omkring målsætninger og opfyldelse af målsætningerne kommer fra Regionplanen for Sønderjyllands Amt samt Amtsdata på Miljøportalen (arealinformation).

Ved søgning i databasen på Danmarks Naturdata er der ikke fundet registreringer af artsfund af padder opført på bilag IV i Habitatdirektivet på eller i nærheden af udbringningsarealet.

Vurdering vandløb

Vandløbenes målsætning er ikke opfyldt for enkelte af de vandløb, der er beliggende op til udbringningsarealet, men Kommunen vurderer, at udvaskningen af næringsstoffer fra de dyrkede arealer ikke er den væsentligste årsag til, at vandløbene ikke opfylder deres målsætning.

Nogle af vandløbene er beskyttede samt omfattet af vandløbslovens § 69, hvorved der skal være en 2 meter dyrkningsfribræmme langs vandløbene. Kommunen opfordrer ansøger til, at disse dyrkningsfrie bræmmer opretholdes eller etableres i henhold til gældende lovgivning.

Haderslev Kommune vurderer, at vandløbenes tilstand ikke vil blive påvirket væsentligt af udvaskningen af næringsstoffer fra de dyrkede arealer. Endvidere er der heller ikke registreret stærkt hældende arealer indenfor 20 meter ned til de vandløb, som udbringningsarealerne er beliggende ned til.

Vurdering søer

Haderslev Kommune vurderer, at søernes tilstand i henhold til det ansøgte projekt ikke vil blive påvirket væsentligt i henhold til afstrømning af næringsstoffer via overfladevand fra udbringningsarealet og på den baggrund er der ikke stillet skærpede krav til bræmmer eller det generelle beskyttelsesniveau i henhold til nitrat- og fosforklasser.

Alle søerne er beskyttede i henhold til naturbeskyttelsesloven og nogle er omfattet af vandløbslovens § 69, hvorved der skal være en 2 meter dyrkningsfri bræmme rundt om den enkelte sø. Kommunen opfordrer ansøger til, at disse dyrkningsfrie bræmmer opretholdes eller etableres i henhold til gældende lovgivning.

Samlet vurdering

Haderslev Kommune vurderer, at landbrugsdrift, herunder udspredning af gylle i sædvanligt omfang og efter gældende regler på de vandløbs- og sønære arealer, ikke vil påvirke flora og fauna væsentligt i de aktuelle vandløb og søer. Sekundære effekter som eksempelvis øget udvaskning af næringssalte vurderes ikke at have betydning for vandløbsmiljøet idet næringssaltene transporteres videre til fjordområderne. Den ansøgte, fremtidige drift på ejendommen, og på bedriftens udbringningsarealer, vurderes ikke at være i modstrid med regionplan/kommuneplanens vandløbsmålsætninger og naturbeskyttelseslovens bestemmelser om beskyttede naturtyper.

- Øvrige beskyttede naturtyper (§ 3-områder)

Dele af udbringningsarealet er beliggende op til beskyttede naturtyper omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3. Der er tale om naturtyperne eng og mose. Beliggenheden af disse naturtyper i forhold til udbringningsarealet er nærmere beskrevet i afsnittet ovenover. Endvidere er der ikke registreret forekomst af bilag IV-arter på de beskyttede naturtyper.

Ammoniakemissionen fra det ansøgte projekt i henhold til belastning af beskyttede naturtyper er beskrevet og vurderet under afsnittet "Natur".

Vurdering

Haderslev Kommune vurderer, at tilstanden for de beskyttede naturtyper beliggende op til udbringningsarealet for det ansøgte projekt ikke vil blive påvirket væsentligt i henhold til afstrømning af næringsstoffer via overfladevand fra udbringningsarealet og på den baggrund er der ikke stillet krav til bræmmer.

- Marint opland

Bedriftens udbringningsareal er beliggende i oplandet til Vadehavet. Afstrømningen af næringsstoffer fra overfladevand og rodzonen fra udbringningsarealet til Vadehavet forløber via vandløbssystemerne Gram Å og Gels Å, som løber ud i Ribe Å. Ribe Å munder ud i Knude Dyb (nord for Mandø), som er et tidevandsområde i Vadehavet.

Vadehavet er slutrecipient for udvaskningen af næringsstoffer fra udbringningsarealet. Vadehavet er udpeget til Natura 2000 område (N89 - Vadehavet). På baggrund af udpegningen skal Haderslev Kommune foretage en vurdering af, hvorvidt udvaskning af næringsstoffer fra udbringningsarealet kan påvirke arter og naturtyper, som optræder på udpegningsgrundlaget for Natura 2000 området "Vadehavet".

Udvaskning af næringsstoffer vil primært påvirke de arter og naturtyper, hvis bevaringsstatus er afhængig af det marine miljø. Ifølge basisanalysen for vanddistrikt 55 (Vadehavet) er de væsentligste aktuelle trusler mod naturtyperne og arterne i området bl.a. næringsstofbelastning (både af havmiljøet og på land). I basisanalysen vurderes det, at målsætningen om, at Vadehavet skal være et "ikke næringsstofbelastet område" ikke vil være opfyldt for hverken de hollandske, de tyske eller de danske delområder af Vadehavet på grund af de høje kvælstofkoncentrationer. Tilførslen af kvælstof fra det danske opland er overvejende domineret af udvaskning af næringsstoffer fra landbrugsarealet i oplandet til Vadehavet.

Den samlede tilførsel af kvælstof (landbrugets og naturligt bidrag) til den danske del af Vadehavet fra oplandet er opgjort til 7.924 tons N pr. år (Udkast til Vandplan Hovedopland 1.10 Vadehavet). Den danske del af oplandet til Vadehavet udgør et areal på 440.000 ha (Udkast til Vandplan Hovedopland 1.10 Vadehavet).

Redegørelse og vurdering af kvælstofudvaskningen til overfladevand for det ansøgte projekt i forhold til Vadehavet er behandlet nærmere i afsnittet "Internationale naturbeskyttelsesområder - vandområder".

Nitrat

Beskyttelsesniveauet for nitrat er defineret som en skærpsættelse af det generelle harmonikrav ud fra nitratklasserne 1-3, som er de kvælstoffølsomme områder i forhold til det marine område. Afhængig af udbringningsarealernes placering, vil der på bedriftsniveau blive beregnet et samlet krav til hele bedriften. Reduktionspotentialet, som ligger bag nitratklassen, er et udtryk for, hvor stor en del af kvælstoffet der bliver tilbageholdt i oplandet og derfor ikke udvaskes til det marine miljø.

I henhold til det ansøgte projekt og oplysninger i ansøgningssystemet er det samlede udbringningsareal beliggende i nitratklasse 0 (dvs. udenfor nitratklasse 1-3), hvorved DE reduktionsprocenten er beregnet til 100 % og der herved ikke reduceres i det maksimale dyretryk indenfor harmonikravet for den givende dyretype.

Indholdet af næringsstoffer i husdyrgødningen har stor betydning for tabet af ammoniak, nitrat og fosfor til omgivelserne. Indholdet af kvælstof og fosfor i den producerede husdyrgødning beregnes på grundlag af normtal for næringsstof i husdyrgødning, udarbejdet af Danmarks JordbrugsForskning.

Referencesædskiftet er det sædskifte, som i forbindelse med beskyttelsesniveauet for nitrat og fosfor anvendes som udgangspunkt. Systemet fastlægger et referencesædskifte for alle bedriftens arealer, bortset fra arealer, der angives at have vedvarende græs per 1. januar 2007. For hver mark skal desuden aktivt vælges et sædskifte. Vælges samme sædskifte som referencesædskiftet i alle marker stilles ingen krav til sædskiftet i miljøgodkendelsen.

I henhold til det ansøgte projekt er der valgt samme sædskifte (S2 og S4) som referencesædskiftet (S2 og S4).

Ifølge beregningen i ansøgningssystemet for det ansøgte projekt er det maksimale dyretryk, DE_{max} , beregnet til 1,4 og det reelle dyretryk, DE_{reel} for ansøgt drift beregnet til 1,4 DE/ha. Da DE_{reel} er mindre end eller lig DE_{max} er beskyttelsesniveauet vedrørende nitrat (overfladevand) overholdt for det ansøgte projekt.

Udvaskningsberegningen af kvælstof beregnet via Farm-N i ansøgningssystemet beregner den maksimalt tilladelige udvaskning af kvælstof for det ansøgte projekt til 83,40 kg N/ha og den reelle udvaskning af kvælstof fra det ansøgte projekt er beregnet til 81,50 kg N/ha. På den baggrund udvaskes der mindre kvælstof fra det ansøgte projekt end der er muligt indenfor det generelle krav om kvælstofudvaskning.

I det ansøgte projekt er der anvendt virkemidler i form af ekstra efterafgrøder. Dette virkemiddel reducerer kvælstofudvaskningen med 1,90 kg N/ha i forhold til det generelle beskyttelsesniveau.

Til sammenligning er N-udvaskningen i nudrift beregnet via Farm-N til 80,90 kg N/ha. Dvs. at udvaskningen øges med 0,6 kg N/ha i forhold til nudrift situationen. Udbringningsarealet for det ansøgte projekt udgøres af et areal på 317,95 ha, hvorved der udvaskes 190,77 kg N pr år mere fra rodzonen på bedriftens areal i ansøgt drift end i nudrift situationen. Det svarer til at den samlede udvaskning af kvælstof fra bedriftens areal øges fra 25.722,16 kg N/år til 25.912,93 kg N/år.

Vurdering

I henhold til det ansøgte projekt og beregningerne på kvælstof (overfladevand) i ansøgningssystemet vurderer Haderslev Kommune, at de generelle regler for udvaskning af kvælstof til overfladevand fra udbringningsarealet er overholdt samt at det samlede udbringningsareal er "robust" i forhold til udvaskning af kvælstof til overfladevand og det marine miljø. For at sikre grundlaget for beregningerne i henhold til anvendte virkemidler for det ansøgte projekt er der stillet krav til andelen af efterafgrøder på det samlede areal, da der i henhold til det ansøgte projekt er valgt ekstra efterafgrøder udover det lovpligtige krav fra Plantedirektoratet.

Fosfor

Kravet til fosforoverskud på udbringningsarealer, der ligger indenfor områder, som afvander til Natura 2000 vandområder overbelastet med fosfor, afhænger af jordtype, dræningsforhold og fosfortal. Der stilles krav til fosforoverskud på dræned lerjorder og lavbundsarealer, herunder dræned og grøftede sandjorder. Fosforoverskud må ikke øges på lavbundsarealer, der er dræned/grøftede, og som ikke har et højt indhold af jern.

Der stilles ikke krav til fosforoverskud, hvis der i den ansøgte situation kan dokumenteres fosforbalance for husdyrbruget. Beregninger af fosforoverskud omfatter ikke tilført fosfor i handelsgødning.

Vadehavet er udpeget som mindre sårbart overfor fosfor. I oplandet hertil er harmonikravet således alene beskyttelsesniveau for P-overskud.

De øvrige landbrugsarealer, som ligger uden for oplande til et fosforoverbelastet Natura 2000 vandområde, beskyttes jf. lovgivningen kun via harmonireglerne.

I forhold til sårbare naturområder med særlig lokal eller regional værdi (f. eks. målsatte søer, grusgravssøer, fjorde) udenfor Natura 2000 områder kan kommunen, hvis det vurderes nødvendigt, skærpe beskyttelsen.

I henhold til beregningerne i ansøgningssystemet for det ansøgte projekt tilføres der årligt 10.481,75 kg fosfor til udbringningsarealet i ansøgt drift. Ifølge ansøgningen får arealerne derved et fosforoverskud på 11,40 kg P/ha/år. I henhold til beregningen i ansøgningssystemet er der i forhold til det generelle beskyttelsesniveau muligt for det ansøgte projekt, at have et fosforoverskud på 18,00 kg P/ha/år.

Det samlede udbringningsareal er beliggende i oplandet til Vadehavet. Ingen af husdyrbrugets udbringningsarealer er dermed beliggende i oplande til et Natura 2000 område, der er overbelastet med fosfor. Derfor skal der ikke, i henhold til lovgivningen, stilles krav til fosforoverskuddet på bedriften.

Udbringningsarealet er i henhold til det ansøgte projekt ikke drænet og jordbundstypen er henholdsvis grovsandet jord (JB1), grov lerblandet sandjord (JB3), fin lerblandet sandjord (JB4) og grov sandblandet lerjord (JB5). Udbringningsarealet udgøres derfor overvejende af sandede jorde, der ikke er drænet. Dog udgøres en mindre del (ca. 24 ha) af udbringningsarealet af lerjord, der er udrænet.

Dele af udbringningsarealet er beliggende i områder klassificeret som lavbundsarealer. Dette er beskrevet i afsnit "vandløb og søer". På baggrund af at udbringningsarealet er udrænet, så vil lavbundsarealer klassificeret som ikke omfattet af okkerklasse på udbringningsarealet ikke indplacere den del af udbringningsarealet i fosforklasse 2.

Udbringningsarealet er beliggende i oplandet til målsatte søer. Dette er behandlet under afsnittet vandløb og søer.

Miljøstyrelsen har vedtaget vejledende emissionsgrænseværdi for fosfor fra slagtesvin. Tilsvarende emissionsgrænseværdier er på tidspunktet for behandlingen af miljøgodkendelsen ikke vedtaget for de andre dyretyper. Der er dog vejledende emissionsgrænseværdier i høring for smågrise og søer. For smågrise fremgår det af høringsmaterialet at husdyrgødning fra smågrise ab lager maksimalt må være 27,8 kg P/DE ab lager, svarende til 39 kg P/ha ved 1,4 DE/ha. Haderslev Kommune stiller ift. BAT niveauet krav om, at ansøgningen for så vidt angår smågrisene overholder de emissionsgrænseværdier der er i høring.

For smågriseproduktionen svarende til 127,53 DE på Nørremarksvej 4 kan der beregnes en fosforemission på 26,93 kg P/DE ab lager beregnet ved 3.434,75 kg P ab lager/127,53 DE. Dette er lavere end Miljøstyrelsens vejledende BAT emissionsgrænseværdi på 27,8 kg P/DE ab lager for smågrise. Det fremgår af denne, at ansøger, som virkemiddel for at leve op til emissionsgrænseværdien, kan anvende enten fodringsteknologier, separationsteknologi eller afsætning til biogasanlæg. Der er anvendt fodringsteknologi, hvor der anvendes et lavere antal FE/kg tilvækst end normerne. Der er stillet vilkår til korrektionsfaktor for fosfor, og dermed er det sikret at BAT for fosfor overholdes. Derfor vurderer Haderslev Kommune, at det godkendte projekt overholder kommunens BAT-niveau for fosfor for smågrise.

Vurdering

Haderslev kommune vurderer på baggrund af det ansøgte projekt og beregningerne i ansøgningssystemet samt beliggenheden af udbringningsarealet, at der i den konkrete sag ikke er forhold, som kan begrunde en fravigelse af det generelle beskyttelsesniveau i forhold til udvaskning af fosfor til vandmiljøet. Derfor er der ikke stillet yderligere krav til fosforoverskuddet for det ansøgte projekt udover de generelle harmoniregler. Det vurderes ligeledes at projektet overholder Haderslev Kommunes BAT-niveau for fosfor for smågrise.

- Internationale naturbeskyttelsesområder - vandområder

Generelt

Fuglebeskyttelsesdirektivet fra 1979 og Habitatdirektivet fra 1992 indeholder fælles EU-regler for naturbeskyttelse. Direktiverne pålægger bl.a. medlemslandene at udpege og beskytte levesteder og rasteområder for fugle og beskytte truede naturtyper og plante- og dyrearter, hhv. fuglebeskyttelses- og habitatområder (samlet betegnet som internationale naturbeskyttelsesområder eller Natura2000-områder).

Direktiverne fastsætter et overordnet mål for at sikre eller genoprette en gunstig bevaringsstatus for naturtyper, dyre- og plantearter. Danmark er forpligtet til at sikre, at der ikke sker en forringelse af status i de udpegede områder og til at iværksætte, hvad der er nødvendigt for at opnå de fastsatte mål.

- EF-fuglebeskyttelsesområderne er områder, der har til formål at beskytte og forbedre levevilkårene for de vilde fuglearter i EU.

- Ramsarområder er vådområder med rigt fugleliv og så mange vandfugle, at de har international betydning. Områderne er indeholdt i EF-fuglebeskyttelsesområderne.
- EF-habitatområder er områder, der er udpeget på baggrund af naturtyper og arter, som er af betydning for EU.

Tilladelser til aktiviteter i eller udenfor internationale naturbeskyttelsesområder må ikke kunne forringe områdets naturtyper og levestederne for arterne eller medføre forstyrrelser, der har betydelige konsekvenser for de arter, området er udpeget for. I Ramsarområder skal beskyttelsen af områderne tillige fremmes

På den baggrund er Haderslev Kommune internationalt forpligtet til at beskytte og bevare plante- og dyrearter, levesteder for plante- og dyrearter, samt naturtyper af international værdi. Udpegningsgrundlag opdateres som udgangspunkt hvert 6. år og kan ses på www.blst.dk.

På baggrund af DMU's analyse har Miljøstyrelsen opstillet følgende afskæringskriterier for, hvornår et projekt ikke kan medføre en skadevirkning på overfladevande som følge af nitratudvaskningen, herunder Natura 2000-områder og på levesteder og yngle- og rasteplasser for beskyttede arter:

Pkt. 1A: Dyretrykket i det aktuelle opland, må ikke have været stigende siden 1. januar 2007,

Pkt. 1B: eventuelle andre kilder til nitratudvaskning end husdyrproduktionen, der har givet anledning til en øget nitratudvaskning fra det aktuelle opland siden 1. januar 2007 skal inddrages i vurderingen på en sådan måde, at en eventuel øget nitratudvaskning fra andre kilder end husdyrproduktionen skal medføre et krav om reduktion af det samlede dyretryk i det aktuelle opland med tilsvarende effekt på nitratudvaskningen,

Pkt. 1C: gennemførte initiativer, som reducerer nitratudvaskningen fra det aktuelle opland, må ikke anvendes til at tillade et øget dyretryk i det aktuelle opland, samt

Pkt. 2A: nitratudvaskningen fra det samlede husdyrbrug, der ansøges om, må ikke udgøre 5 pct. eller mere af den samlede nitratudvaskning til det aktuelle område, dog

Pkt. 2B: må nitratudvaskningen fra det samlede husdyrbrug, der ansøges om, ikke udgøre 1 pct. eller mere af den samlede nitratudvaskning, hvis udvaskningen sker til et vandområde, der er karakteriseret som et lukket bassin og/eller er meget lidt eutrofieret.

Med de ovennævnte afskæringskriterier vurderes efter **pkt. 1A - 1C:**

Om det ansøgte i kumulation med andre planer og projekter vil kunne have en skadevirkning. Er husdyrtrykket således konstant eller stigende i det aktuelle opland, og beregninger viser, at det ansøgte herefter vil øge kvælstofudvaskningen, uanset, at den enkelte ansøgning overholder det fastlagte beskyttelsesniveau for nitratudvaskningen til overfladevande, vil det ansøgte medføre en øget udvaskning. Det vil i givet fald betyde, at det ansøgte i kumulation med andre husdyrbrug vil have en skadevirkning.

Og er der andre kilder til nitratudvaskningen i det aktuelle opland end husdyrproduktionen, som har medført en øget nitratudvaskning vil det betyde, at det ansøgte i kumulation med andre kilder vil have en skadevirkning.

Endelig indgår i vurderingen, at gennemførte initiativer, fx etablering af vådområder med henblik på at gennemføre vandplanlægningen efter miljømålsloven og opnå gunstig bevaringsstatus/god økologisk tilstand for det aktuelle vandområde, ikke må neutraliseres gennem tilladelser og godkendelser af husdyrbrug.

Og med de ovennævnte afskæringskriterier vurderes efter **pkt. 2A / pkt. 2B:**

Om det ansøgte i sig selv vil kunne have en skadevirkning. Er det således vurderet under pkt. 1, at den samlede nitratudvaskning til det aktuelle område har været stagnerende eller faldende siden 1. januar 2007 vurderes det, om det ansøgte i sig selv vil udgøre 5 pct. / 1 pct. eller mere af den samlede nitratudvaskning til det pågældende vandområde. Udgør det ansøgte 5 pct. / 1 pct. vil det ansøgte en skadevirkning.

Afskæringskriterierne udelukker ikke, at en ansøgning, der vil medføre at den pågældende husdyrproduktion får en øget andel af nitratudvaskningen af den samlede nitratudvaskning fra et opland, kan vurderes ikke at have en skadevirkning. Men afskæringskriterierne udelukker, at der godkendes husdyrproduktioner, der er hindrende for, at miljømålene kan opfyldes i overensstemmelse med direktivforpligtelserne.

En vigtig forudsætning for, at beskyttelsesniveauet er tilstrækkeligt, er, at den samlede husdyrproduktion i Danmark som nævnt ikke kan forventes at stige, men vil blive samlet på større, men færre husdyrbrug. Givet dette, vil der for hvert projekt, der realiseres, blive nedlagt en eller flere produktioner, svarende til projektets omfang. Med det foreliggende beskyttelsesniveau betyder det, at der samlet i et område områder der afvander til nitratfølsomme vandområder sker en nedbringelse af nitratudvaskning set over tid i takt med at husdyrbrug godkendes.

Beskyttelsesniveauet tager ikke højde for, at strukturudviklingen ikke nødvendigvis sker ensartet i hele landet. I nogle oplande kan der således godt foregå en udvikling, hvor der etableres og udvides husdyrbrug, der overstiger kapaciteten af de brug, der nedlægges, og som bevirker, at husdyrtrykket stiger i det aktuelle opland, mens der i andre oplande ikke realiseres projekter, der modsvares af brug, der nedlægges.

I forbindelse med den konkrete vurdering af ansøgninger efter husdyrgodkendelsesloven, er det derfor vigtigt, at vurdere, om den miljøforbedring, der er forudsat realiseret gennem godkendelser af husdyrbrug, finder sted, eller forsvinder som følge af en intensivering i husdyrproduktionen samlet set i det aktuelle opland. Og på den baggrund, afgøre om, det er nødvendigt at stille krav, der er mere skærpede end det fastlagte beskyttelsesniveau.

Haderslev Kommune har redegjort og vurderet på den kumulative effekt i oplandet til internationale naturbeskyttelsesområder (jf. pkt. 1A – 1C) og dette er behandlet i afsnittet "Kumulativ effekt".

Beskrivelse

Hverken ejendommen eller de ansøgte udbringningsarealer ligger indenfor områder, der er udpeget som internationale naturbeskyttelsesområder.

Det ansøgte projekts udbringningsareal er beliggende i oplandet til Vadehavet og afvander via Ribe Å til Vadehavet (delopland Knude Dyb), som er udpeget til internationalt naturbeskyttelsesområde (N89). Jf. bilag 12 for beskrivelse af Vadehavet samt redegørelse for udpegningsgrundlag.

Det aktuelle delopland i Vadehavet - Knude Dyb - er på 145.300 ha (Udkast Vandplan 1.10 tabel 2.1.4) og der er en opgjørt tilførsel af kvælstof på 3.018 ton N/år (landbrug + baggrundsbidrag) jf. oplysninger fra Miljøcenter Ribe til Miljøklagenævnet i afgørelse 130-00166 side 9

Udvaskning af næringsstoffer vil primært påvirke de arter og naturtyper, hvis bevaringsstatus er afhængig af det marine miljø. Ifølge basisanalysen (Vanddistrikt 55) for Natura 2000 området "Vadehavet" er de væsentligste aktuelle trusler mod naturtyperne og arterne i området bl.a. næringsstofbelastning (både af havmiljøet og på land). I basisanalysen vurderes det, at målsætningen om, at Vadehavet skal være et "ikke næringsstofbelastet område" ikke vil være opfyldt for hverken de hollandske, de tyske eller de danske delområder af Vadehavet på grund af de høje kvælstofkoncentrationer. Tilførslen af kvælstof fra det danske opland er domineret af udvaskning fra landbrugsarealer.

Udvaskningsberegninger lavet med baggrund i tal fra ansøgningssystemet

	Nudrift	Ansøgt	Forskel
udvaskning fra rodzonen kg N/ha	80,90	81,50	0,60
Udvaskning fra rodzonen kg N/år (317,95 ha)	25.722,16	25.912,93	190,77
Udledning til vandområde kg N/år (ud fra red. potentiale 51-75 % - middel 63 %)	9.9517,19	9.587,78	70,58

Det fremgår at udvaskningen øges i forhold til nudrift situationen. En del af det udvaskede kvælstof vil blive omsat på vejen mod vandområdet. Størrelsen af omsætningen afhænger af jordens reduktionspotentiale.

Ifølge reduktionspotentiale kort fra Danmarks Miljøundersøgelser vil mellem 51 % og 75 % af kvælstoffet der udvaskes fra rodzonen være omsat til frit kvælstof, inden det når fra udbringningsarealet til den marine recipient. Der er derfor regnet med et gennemsnitlig reduktionspotentiale på 63 %. Ved anvendelse af de centrale retningslinjer fra Miljøstyrelsen, er gennemsnitsudvaskningen beregnet til 37 % af den samlede udvaskede kvælstof.

Udspretningsarealerne (317,95 ha) i Vadehavets delopland Knude Dyb udgør 0,2 procent af det totale delopland til Knude Dyb i Vadehavet og ansøgers gennemsnitlige udledning af kvælstof (9.587,78 kg N pr. år) udgør 0,3 procent af den samlede udledning på 3.018 tons N pr. år fra oplandet til Knude Dyb i Vadehavet.

Den gennemsnitlige kvælstofudvaskning fra arealer i Danmark er af Miljøministeriet estimeret til 60 kg N pr. ha pr. år, hvoraf en eventuel anvendelse af husdyrgødning normalt kan påvirke udvaskningen med maks. 10 kg N pr. ha pr. år. Der sker herudover en tilførsel af kvælstof fra andre kilder i oplandet end landbrugsdrift.

Hvis man opgør udledningen stammende fra husdyrgødningsbidraget på denne ejendom, dvs. det øgede bidrag fra husdyrgødningen ift. gødningsniveau til en optimal planteproduktion på ejendommens arealer, kan den husdyrgødningsbetingede merudvaskning af nitrat vurderes ift. den samlede udledning fra deloplandet til det Internationale naturområde.

Ift. notatet fra miljøstyrelsen har kommunen ikke på nuværende tidspunkt oplysninger om dyrket areal i oplandet. Derfor er oplysninger fra vandplanen om opgjort udledning fra oplandet anvendt i stedet.

Natura 2000 område N89 Vadehavet – Knude Dyb delopland	
Delopland Knude Dyb til Natura 2000 området, ha (Udkast til Vandplan Hovedopland 1.10 Vadehavet – tabel 2.1.4)	145.300
Bidrag fra landbrug delopland Knude Dyb, tons N (Oplysninger fra MKN afgørelse 130-00166 s. 9)	2.273
Naturligt baggrundsbidrag delopland Knude Dyb, tons N (oplysninger fra MKN afgørelse 130-00166 s. 9)	745
Udvaskning i alt fra delopland Knude Dyb, åbent land, tons N/år	3.018
Reduktionspotentiale opland (jf. nitratklassekortlægningen), pct.	51 – 75 (middel: 63)
Nørremarksvej 4, 6510 Gram – skemanummer 9059	
Reduktion (som ovenfor), pct.	63
Areal til udspretning i alt, ha	317,95
Udvaskning fra rodzonen, husdyrgødning, kg N/ha/år (81,50 kg N/ha – 73,90 kg N/ha) *	7,60
Samlede påvirkning til Natura 2000 området, kg N/år ((1-0,63) x 7,60 kg N/ha x 317,95 ha)	894,08
Ansøgt kvælstofbidrag af samlet kvælstofbidrag fra deloplandet til Natura 2000 området, pct. ((894,08 kg N / 3.018.000 kg N) x 100)**	0,03

*Denne udregning er foretaget i Farm N, her udregnes forskellen i nitratudvaskningen fra henholdsvis brugen af husdyrgødning og udelukkende anvendelse af kunstgødning på husdyrbrugets udspretningsarealer.

**Udspretningsarealernes "merudvaskning" af nitrat sættes i forhold til hele oplandet til vandområdet. Derved fremkommer udbringningsarealernes andel af den samlede nitratudvaskning fra samtlige landbrugsarealer i oplandet.

Vurdering af om det ansøgte projekt i sig selv vil kunne have en skadevirkning (2A og 2B)

Trusselsvurdering for naturtyper og arter på udpegningsgrundlagene i det Internationale Naturbeskyttelsesområde Vadehavet er i basisanalysen bl.a. anført til udledning af næringsstoffer og øget eutrofiering. Den husdyrgødningsbetingede udvaskning udgør ca. 0,03 procent af den samlede nitratudvaskning fra deloplandet til Knude Dyb i Vadehavet. Det fremgår af afskæringskriterierne 2A, at et husdyrbrug der maksimalt udgør 5 procent (2B - 1 % hvis lukket bassin og/eller meget lidt eutrofieret hvilket ikke er tilfældet i dette opland) af den samlede udvaskning fra samtlige arealer i oplandet, ikke alene på den baggrund, kan siges, i sig selv kan påvirke Natura 2000-området væsentligt. Da dette ikke vil give en påviselig ændring af sigtedybden eller effekt af nitratkoncentrationen.

Nitratudvaskningen fra husdyrbrugets udbringningsarealer vurderes på den baggrund ikke at kunne påvirke Natura 2000 vandområdet væsentligt. Derudover er udbringningsarealernes størrelse, i forhold til det samlede delopland til "Knude Dyb", meget lille og det vur-

deres, at nitratudvaskning fra det ansøgte projekt i sig selv ikke kan påvirke arter og naturtyper på udpegningsgrundlagene i de berørte internationale naturbeskyttelsesområder væsentligt.

Endvidere vurderer Haderslev Kommune, at arealerne er beliggende i et "robust" område, der har et delvis stort reduktionspotentiale for kvælstof samt at udbringningsarealet er beliggende i nitratklasse 0.

Afskæringskriteriet for udvaskning af nitrat til overfladevand på 5 % af den samlede nitratudvaskning fra deloplandet til Knude Dyb i Vadehavet er overholdt for det ansøgte projekt, da det ansøgte projekts samlede husdyrgødningsbetingede kvælstofbidrag til Knude Dyb udgør 0,03 procent af den samlede udledning på 3.018 tons N pr. år fra det samlede dyrkede areal og det naturlige baggrundsbidrag i deloplandet Knude Dyb. Herved er nitratkoncentrationen for det ansøgte projekt beregnet til at udgøre mindre end 5 procent af den samlede nitratudvaskning til Knude Dyb i Vadehavet, hvorved det vurderes, at udvaskningen af kvælstof fra det ansøgte projekt ikke vil give en påviselig ændring af sigtedybden eller effekt af nitratkoncentrationen i vandområdet N89 - Vadehavet. Til sammenligning er projektets samlede udvaskning incl. den husdyrgødningsbetingede udvaskning også under 5 % af udledningen til Knude Dyb, nemlig 0,3 % (se tal ovenfor skemaet).

Haderslev Kommune finder ikke, at der ikke i den konkrete sag er særlige forhold, der kan begrunde en fravigelse af det generelle beskyttelsesniveau i forhold til udledningen af kvælstof til Vadehavet, da afskæringskriteriet for udvaskning af nitrat til overfladevand er overholdt.

Vadehavet" er ikke udpeget som værende overbelastet med fosfor og udbringningsarealerne ligger derfor uden for fosforklasse. Der er som følge heraf ikke krav til fosforoverskud udover harmonikravet. Der ligger ikke stærkt skrånende (>6 grader) udbringningsarealer op til vandløb og risikoen for overfladetab af fosfor fra udbringningsarealerne vurderes som værende ringe. Da arealerne ligger uden for fosforklasse (ingen risikoarealer), kravet til fosforoverskud er overholdt og risikoen for overfladetab af fosfor er ringe, vurderer Haderslev Kommune at fosforudvaskningen fra ansøgte projekt ikke vil påvirke Natura 2000-områdets udpegningsgrundlag væsentligt.

Haderslev Kommune vurderer at projektet ikke har væsentlig betydning for vandområdets målsætning og integritet. Da der er en meget beskeden stigning i udvaskningen, finder kommunen, at det ikke vil være aktuelt med yderligere kvælstof-beregninger, og at projektet ikke vil have negativ effekt på de arter og naturtyper, som indgår i udpegningsgrundlaget for de internationale naturbeskyttelsesområder, som Vadehavet omfatter.

Vurdering af kumulativ effekt (pkt. 1 A – 1C)

I forhold til den kumulative effekt vurderes det, at bedriften ikke i sig selv kan påvirke fjordområderne, men i kumulation med de øvrige landbrug i oplandet kan der være en påvirkning.

Ud fra Haderslev Kommunes tilgængelige viden om dyretrykket samt andre kilder til nitratudvaskning i oplandet til internationale naturbeskyttelsesområder er det på nuværende tidspunkt ikke muligt for kommunen, at vurdere den kumulative effekt i et givent opland i henhold til retningslinjerne i vejledende notat om afskæringskriterier for udvaskning af nitrat til overfladevand ved vurdering af ansøgninger efter husdyrgodkendelsesloven – punkt 1A til 1C.

Husdyrbestanden og dyretrykket i oplandet til Vadehavet forventes, på grund af reglerne om at der skal anvendes et givet udbringningsareal til en given husdyrproduktion, ikke at stige i takt med at der gives tilladelser og godkendelser.

På den baggrund og ud fra kommunens nuværende tilgængelige viden i oplandet til internationale naturbeskyttelsesområder har Haderslev Kommune vurderet den kumulative effekt i oplandet til Vadehavet.

Med hensyn til den kumulative effekt vurderer Haderslev Kommune, at husdyrlovens beskyttelsesniveau er tilstrækkeligt til at sikre overfladevand i Natura 2000 område N89 - Vadehavet imod en væsentlig påvirkning fra det samlede opland. Husdyrlovens beskyttelsesniveau er baseret på den forudsætning, at det samlede husdyrtryk i oplandene ikke forøges væsentligt. Ifølge den seneste opgørelse fra Conterra er husdyrtrykket i oplandet til Vadehavet status quo. Haderslev Kommune har ikke yderligere viden der kan ligges til grund for at stille vilkår, der rækker ud over husdyrlovens beskyttelsesniveau. I øvrigt afventer kommunen vand- og naturplanerne, som skal sikre, at overfladevand opnår en god tilstand, og at de truede naturtyper og arter opnår en gunstig bevaringsstatus.

Når den endelige handleplan til Vand- og Natura 2000 planerne foreligger, og de ekstra nødvendige undersøgelser er gennemført, kan Haderslev Kommune foretage en vurdering af, om det er nødvendigt at reducere markoverskuddet yderligere for at undgå at projektet i sig selv eller i kumulation med andre projekter er til skade for habitatområdet. Dette kan gøres ved, at kommunen tager projektet op til revurdering efter husdyrgodkendelseslovens § 40, og meddeler de nødvendige påbud om reduktion af næringsstofudledningen.

Jf. habitatbekendtgørelsen⁷ er det med baggrund i ovenstående vurderet, at udvidelsen ikke vil forringe områdets naturtyper og levestederne for arterne eller medføre forstyrrelser, der har betydelige konsekvenser for de arter som de internationale naturbeskyttelsesområder er udpeget på baggrund af. Kommunen har dermed vurderet, at projektet ikke vil påvirke Natura 2000-områderne væsentligt, og der er derfor ikke foretaget en nærmere konsekvensvurdering af projektets virkninger på Natura 2000-området under hensyn til bevaringsmålsætningen for det pågældende område. Vurderingen er lavet på baggrund af den viden og de beregningsmetoder kommunen har på området.

Natur

- Areal status

Bedriften er beliggende i landzone og dele af udbringningsarealet er beliggende i områder som er udpeget i henhold til Region/kommuneplanen. Områderne er udpeget til henholdsvis særlige værdifulde landbrugsområder, værdifulde landskaber og uforstyrrede landskaber.

Bedriften er beliggende i et område præget af landbrugsarealer og levende hegn. Terrænet er delvis kuperet. Ejendommen er beliggende ca. 3 km sydøst for Gram, som i henhold til Kommuneplanen er udlagt til byzone.

- Biologiske spredningskorridorer

Spredningskorridorer er udpeget for at modvirke fragmenteringen af naturområder og forbedre spredningsmulighederne for den vilde flora og fauna. Afhængigt af særlige arters spredningsbehov kan læhegn med 'fodpose', ekstensivt drevne landbrugsarealer samt etablering af vandhuller og dyrkningsfrie bræmmer langs vandløb medvirke til forbedring af særlige arters spredningsmuligheder i landskabet.

Der er iht. Regionplan 2005 udpeget biologiske korridorer, som krydser 8 af ejendommens udbringningsarealer, hhv. 5-0, 2-1, 7-0, 7-1, 10-0, 12-0 og 15-0b og 15-0c. Da arealerne har været dyrkede kontinuert gennem minimum 60 år vurderes det i dette tilfælde, at almindelig landbrugsdrift ikke vil påvirke formålet med udpegningen af de biologiske spredningskorridorer væsentligt.

- Beskyttede sten- og jorddiger

Ved sten- og jorddiger o.l. forstås menneskeskabte, linjeformede forhøjninger af sten, jord, græstørv, tang eller lignende materialer, som fungerer eller har fungeret som hegn og har eller har haft til formål at markere administrative, ejendoms- eller anvendelsesmæssige skel i landskabet. Digerne er vigtige elementer i kulturlandskabet, som både viser tidligere tiders arealudnyttelse, ejendoms- og administrationsforhold, fungerer som levesteder og spredningskorridorer for dyr og planter og bidrager til et afvekslende landskab, ofte med egnstypiske digestrukturer.

Der er beskyttede diger efter Museumslovens § 29a i tilknytning til udbringningsarealerne 1-0, 2-0, 2-1, 3-0, 6-0, Del af 7-0, 7-1, 7-2, 8-0, 9-0, 12-0, 14-0, 15-0, 17-0, 18-0, 21-1, 22-0, 23-0, 24-0 og 26-0, jf. bilag 9. Digerne må ikke ændres eller fjernes uden kommunens tilladelse.

- Fredede fortidsminder

Der er ikke gravhøje eller fortidsminder på eller i tilknytning til udbringningsarealerne.

- Beskyttede naturtyper

På det vedlagte kort er angivet, hvilke naturtyper der ved ejendommen og ved ejendommens arealer er registreret efter § 3 i Lov om naturbeskyttelse, jf. bilag 7, og hvilke af disse der jf. Haderslev Kommune er udpeget efter § 7 i husdyrgodkendelsesloven, jf. bilag 5.

⁷ Bekendtgørelse nr. 408 om udpegning og administration af internationale naturbeskyttelsesområder samt beskyttelse af visse arter af 1. maj 2007

Nærmeste § 3 naturområde, der er udpeget jf. § 7 i husdyrgodkendelsesloven:

- Ca. 7,2 km nordøst for staldanlægget ligger et overdrev > 10 ha

De nærmeste § 3 naturområder inden for 1.000 m i forhold til ejendommen er:

- En eng beliggende ca. 650 m nordøst for staldanlægget
- En eng beliggende ca. 880 m sydøst for anlægget
- "Skibelund Mose" beliggende ca. 1.010 m øst for anlægget
- 14 ikke-målsatte søer/vandhuller i afstanden 430-920 m fra ejendommens driftsbygninger

Naturområder (søer, vandløb, heder, moser og lignende, strandenge og strandsumpe, ferske enge og overdrev), der er beskyttede i henhold til § 3 i Lov om naturbeskyttelse må generelt ikke tilføres gødningsstoffer.

Ferske enge og overdrev må dog anvendes som før lovens ikrafttræden i 1992. Det vil sige, at driften af arealerne ikke må intensivere i forhold til årene før 1992. Dette indebærer bl.a. at de 2 naturtyper højst må tilføres samme mængde gødning som i perioden op til 1992. Naturenge og overdrev vil normalt slet ikke eller kun i beskedent omfang blive tilført gødningsstoffer. Kontakt evt. kommunen for uddybende information vedr. drift af beskyttede naturområder.

På mark 9-0 er der et vandhul, som enten er ulovlig opdyrket eller som er registreret som § 3 ved en fejl. Haderslev Kommune er ved at undersøge registreringen. I ansøgningen er der korrekt nok tegnet udenom § 3 registreringen.

På baggrund af ansøgningen vurderes udvidelsen ikke at indebære væsentlige ændringer i markdriften. Markdrift i form af omlægning, gødsning, behandling med plantebeskyttelsesmidler og andre jordbrugsaktiviteter antages derfor ikke at give anledning til øget påvirkning af områdets beskyttede naturtyper.

- Beskyttede naturtyper og ammoniakvilkår

Hovedreglen med den nye miljøgodkendelsesordning er, at der i kraft af den generelle reduktion af ammoniaktabet og etablering af bufferzoner omkring udpegede naturområder (§ 7 områder), er taget det nødvendige hensyn til større sammenhængende, næringsfattige naturområder. På det vedlagte kort, jf. bilag 5 er angivet, hvilke naturtyper der nær ejendommen og udbringningsarealerne er registreret efter § 7.

Anlæg:

Den ansøgte omlægning af dyreholdet medfører en meremission af ammoniak fra anlægget på ca. 161 kg N/år således, at den samlede emission udgør i alt ca. 1.550 kg N/år. Ejendommen ligger udenfor bufferzone I og II i forhold til § 7 arealer, hvorfor der ikke i forhold til det individuelle ammoniakkrav stilles yderligere reduktionskrav. Da der er tale om en ændring af et husdyrbrug over 75 DE stilles der et generelt krav om 20 % reduktion (2008) af ammoniakemissionen i forhold til det tidssvarende staldsystem. Med den valgte løsning overholdes kravet om 20 % reduktion af ammoniaktab fra stald og lager. Der reduceres med 221 kg N/år udover det, der er nødvendigt for at opfylde kravet.

Kravet om 20 % reduktion er opfyldt ved at 100 % af dybstrøelsen bringes direkte ud fra stalden og nedbringes på marken og ved at foderet tilsættes 3 g benzoesyre/FE.

Ved at udbringe en større mængde dybstrøelse (ansøgt 100 %) direkte fra stald, minimeres ammoniakfordampningen ved at dybstrøelsen ikke giver anledning til en ammoniakemission fra lager.

- Kumulativ effekt

Når hele eller dele af et stald- eller opbevaringsanlæg på det ansøgte husdyrbrug ligger indenfor bufferzone II, må merbelastningen af naturområdet beskyttet efter § 7 ikke overskride fastlagte beskyttelsesniveauer. Beskyttelsesniveauerne er lavet ud fra, hvor mange andre husdyrbrug større end 75 DE, der er i området. Det vil sige hvis disse øvrige anlæg er placeret i samme bufferzone (både bufferzone I og II) og samtidigt er placeret nærmere end 1.000 meter fra dele af staldanlæggene på det husdyrbrug, der søges om miljøgodkendelse på. Den maksimale merbelastning er på 0,3 kg N/ha hvis der er 2 eller flere andre ejendomme, på 0,5 kg N/ha hvis der er én anden ejendom og på 0,7 kg N/ha hvis der ikke er andre ejendomme.

Da ejendommen ligger mere end 1.000 meter væk fra nærmeste § 7 område, er der ikke undersøgt for andre ejendomme med mere end 75 DE.

- Vurderinger på natur iht. tålegrænser

Ammoniaktab fra stalde og lagre samt i forbindelse med udbringning af husdyrgødning er en af de væsentlige trusler mod næringsfattige naturtyper. Derfor vurderes der på disse næringsfattige naturområders tålegrænse i forhold til tilført kg kvælstof pr. år. Vurderingen sker næsten udelukkende på naturområder som skov, overdrev, hede, eng og mose. Begrundelsen herfor skal findes i, at danske søer generelt ikke er følsomme for deposition af kvælstof fra luftbåren kvælstof. Der findes dog et begrænset antal meget følsomme søer, Lobeliesøer, der hører til den mest følsomme danske naturtype.

Tålegrænsen for næringsfattige naturområder afhænger af typen. Den § 3 beskyttede mose beliggende ca. 1.010 m øst for ejendomme samt de to enge beliggende hhv. 650 m nordøst og 880 m sydøst for ejendommen vurderes at have en tålegrænse med hensyn til kvælstofdeposition på 15-25 kg N/ha/år, mens § 7 heden beliggende ca. 7,2 km vest for ejendommen vurderes at have en tålegrænse på 15-20 kg N/ha/år⁸.

Baggrundsbelastningen for projektområdet er vurderet til ca. 16 kg N/ha/år⁹.

- § 7 områder

Ammoniaktabet fra stalde og opbevaringsanlæg bidrager til luftbåren N-belastning af områdets natur. Beskyttelsesniveauet jf. Husdyrgodkendelsesloven er overholdt, da det nærmeste § 7 område ligger mere end 1.000 m fra anlægget. Der er tale om en hede beliggende ca. 7,2 km vest for ejendommen. Jf. teknisk notat fra DMU (2006) vurderes påvirkninger forårsaget af luftbåren kvælstof i afstande over 3 km at være uden væsentlig indvirkning på naturtilstanden i et givent område, idet depositionen aflager eksponentielt med afstanden. I dette konkrete tilfælde, vil der være tale om en ikke-signifikant stigning i ammoniakdeposition sammenlignet med førsituationen, hvorfor det ansøgte projekt vurderes ikke at påvirke det pågældende § 7 område og dets plantesamfund væsentligt.

Det pågældende § 7 område er en tør hede, og naturtilstanden vurderes at være god. Tålegrænsen vurderes på baggrund heraf at ligge mellem 15-20 kg N/ha/år. Totaldepositionen er, jf. beregningerne i Husdyrgodkendelse.dk, mindre end 0,01 kg N/ha/år, og merdepositionen i forhold til nudrift er mindre end 0,001. Med en baggrundsbelastning på 16 kg N/ha/år og en næppe målbar totaldeposition og merdeposition, er det vurderet, at ansøgte drift ikke vil have en negativ effekt for § 7 naturområdet og dets plantesamfund.

- § 3 områder

(1) Eng 650 m nordøst for ejendommen:

Naturtypen er en fersk eng. Der er tale om et mindre, ubesigtiget område (ca. 0,22 ha) omgivet af landbrugsarealer. Tålegrænsen for engen vurderes på baggrund af beliggenheden og sin størrelse at ligge i den høje ende af intervallet 15-25 kg N/ha/år. Merdepositionen med ammoniak som følge af udvidelsen beregnet til 0,0463 kg N/ha, totaldepositionen er beregnet til 0,2319 kg N/ha. Sammenholdt med baggrundsbelastningen på 16 kg N/ha/år vurderes det, at den ansøgte udvidelse ikke vil påvirke engen negativt.

(2) Eng 880 m sydøst for ejendommen:

Naturtypen er en fersk eng og er besigtiget i maj 2005, hvor der blev fundet rød-el, knæbøjet rævehale, tusindfryd, mose-bunke, rød svingel, sødgræs sp., fløjlsgræs, lyse-siv, lav ranunkel, kruset skræppe, pil sp., alm. fuglegræs og mælkebøtte sp. Flere af arterne er invasive arter, og der er ikke fundet indikatorarter for naturtypen eller positiv-arter. Tålegrænsen for engen er på baggrund af ovenstående vurderet at ligge i den høje ende af intervallet 15-25 kg N/ha/år. Merdepositionen af ammoniak som følge af udvidelsen er i ansøgningen beregnet til 0,0237 kg N/ha, og totaldepositionen er beregnet til 0,1177 kg N/ha. Sammenholdt med baggrundsbelastningen på 16 kg N/ha/år vurderes det, at den ansøgte udvidelse ikke vil påvirke engen negativt.

(3) Skibelund Mose 1.010 m øst for ejendommen:

Hele Skibelund Mose er målsat "Naturligt og alsidigt dyre- og planteliv" og den sydlige del af mosen, der har naturtypen "Mose og kær" og er besigtiget i maj 2005, hvor der blev fundet hedelyng, starslægten, klokkeløg, smalbladet kæruld og arter af tørvemosslægten. Tålegrænsen for mosen er på baggrund af ovenstående vurderet at ligge i middelområdet af intervallet 15-25 kg N/ha/år. Merdepositionen med ammoniak som følge af udvidelsen er beregnet til 0,0250 kg N/ha, og totaldepositionen er beregnet til 0,1252 kg N/ha. Sammenholdt med baggrundsbelastningen på 16 kg N/ha/år vurderes det, at den ansøgte udvidelse ikke vil påvirke Skibelund Mose negativt.

⁸ Manual vedr. vurdering af de lokale miljøeffekter som følge af luftbåren kvælstof ved udvidelse og etablering af større husdyrbrug, opdatering af 15. december 2005

⁹

http://www2.dmu.dk/1_viden/2_Miljøtilstand/3_Luft/4_spredningsmodeller/5_Depositionsberegninger/depositiontables.asp?period=2008&water=kommuner&Select=Vis+tabel

Søer og vandløb indenfor 1.000 m af anlægget:

Der er registreret 14 beskyttede vandhuller indenfor 1.000 m af ejendommen, og det beskyttede vandløb "Skelgrøft", som afvander til "Gels Å". Vandhuller og vandløb grænser op til eller er omgivet af arealer i omdrift. På grund af denne beliggenhed er vandhullerne og vandløbet påvirket af eutrofiering stammende fra drift og udvaskning fra landbrugsarealerne. Der er på den baggrund ikke beregnet ammoniakdeposition på de forekommende § 3 søer/vandhuller eller Skelgrøft, da det er vurderet at markbidraget ved almindelig udvaskning af kvælstof belaster søerne og vandløbet væsentligt mere end eutrofieringsbidraget fra ammoniakemission fra anlægget vil give anledning til.

Arealer:

Ammoniakpåvirkningen fra et udbringningsareal til et naturområde er i udpræget grad et lokalt fænomen. I normale tilfælde er der påvirkninger på over 1 kg N/ha i op til ca. 20-30 meters afstand fra markkanten. Afstanden fra udbringningsarealet til naturområdet vil normalt betyde, at hvis der er over 100 meter, vil der ikke kunne konstateres en påvirkning på over 1 kg N/ha. Kun i de tilfælde, hvor udbringningsarealet er ca. 100 ha og derover, og naturarealet ligger øst for udbringningsarealet, vil der kunne konstateres værdier på omkring 1 kg N/ha.

Udbringning af flydende husdyrgødning på marker beliggende i en afstand på under 1.000 meter fra et § 7 areal er omfattet af krav om nedfældning efter husdyrgødningsbekendtgørelsens¹⁰ §§ 24 og 38. På det vedlagte kort (bilag 5) er angivet, hvilke naturtyper der nær udbringningsarealerne er registreret efter § 7, samt hvilke udbringningsarealer der evt. ligger indenfor bufferzonen og derfor omfattes af krav om nedfældning. Fra 1. januar 2011 gælder kravet om nedfældning på græsmarker og sort jord for alle arealer og ikke kun arealer beliggende indenfor bufferzonen.

- § 7 områder:

Ingen af ejendommens arealer ligger i bufferzone til et § 7 areal og ingen af udbringningsarealerne er på den baggrund pt. omfattet af nedfældning på sort jord og i græs. Der er mere end 4,5 km fra nærmeste udbringningsareal til et § 7 område, hvorfor der ikke stilles yderligere krav i forhold udbringning og § 7 naturområder.

- § 3 områder:

Enkelte udbringningsarealer grænser op til § 3 områder. Mark 1-0 og 14-0 grænser op til § 3 engen beliggende ca. 880 m sydøst for ejendommen (2). Mark 5-0 grænser op til Skibelund Mose (3). Mark 24-0, 26-0 og 25-0 grænser op til to § 3 enge beliggende ca. 1.400 m nord for ejendommen.

Tålegrænsen for Skibelund Mose er på baggrund af artsammensætningen vurderet at ligge i middelområdet af intervallet 15-25 kg N/ha/år. Mark 5-0 ligger sydøst for mosen, og udbringningsarealet er, jf. bilag 9 indtegnet med minimum 10 meters afstand til § 3 udpegningen. Der er tale om en bevokset randzone. Grundet de generelle regler for nedfældning på alle marker pr. 1. januar 2011 samt markens østlige placering ift. mosen og bevoksningen mellem mark og mose, stilles der ikke yderligere krav hvad angår udbringning.

Engen beliggende ved mark 24-0, 25-0 og 26-0 er en forsk. kultureng. Der er foretaget besigtigelse i 2004, hvor der blev fundet arterne eng-kabbeleje, vandkarse og almindelig vandkarse. Den anden eng beliggende vest for mark 26-0 er ligeledes en § 3 eng, som er besigtiget i 2009. Der er tale om en artsfattig eng med forholdsvis tør bund og forekomst af en række invasive arter, bl.a. lådden dueurt, lav ranunkel og kruset skræppe. Der er desuden fundet almindelig hønsetarm, engrottehale, håret star og stortoppet hvene samt en enkelt positivt eng-forglemmeje, som er karakteristiske for naturtypen. Tålegrænsen for engene vurderes på baggrund af artsfundene samt beliggenheden omgivet af dyrkede arealer at ligge i den høje ende af intervallet 15-25 kg N/ha/år. Der er ikke konstateret forekomst af Bilag IV arter i de pågældende § 3 områder.

Idet driften på de ansøgte udbringningsarealer ikke ændres eller intensiveres sammenlignet med før-situationen vurderes det, at fortsat drift ikke vil påvirke naturområderne væsentligt. Der kan være påvirkning af områderne på mere end 1 kg N/ha ved afstande under 30 meter. Grundet artsammensætningen, placeringen i landbrugsområde samt de fysiske forhold som f.eks. randzone med bevoksning, vurderes de pågældende § 3 områder, de to kulturenge og Skibelund Mose ikke at være sårbare overfor ammoniakfordampning i forbindelse med udbringning af husdyrgødning eller tilledning af næringsstoffer, og der stilles derfor ikke yderligere krav, hvad angår udbringning.

¹⁰ Bekendtgørelse om husdyrbrug og dyrehold for mere end 3 dyreenheder, husdyrgødning, ensilage m.v. nr. 1695 af 19/12/2006.

- Internationale naturbeskyttelsesområder – terrestrisk natur

Ejendommens driftsbygninger ligger ca. 10,5 km fra nærmeste Natura 2000 område "Lindet Skov, Hønning Mose, Hønning Plantage og Lovrup Skov" omfattende EF-habitatområde nr. 82 samt EF-fuglebeskyttelsesområde nr. 66. Udpegningsgrundlaget fremgår af bilag 13. Området omfatter primært nåleskov med forekomst af bøgeskov på morbund samt egekrat. Området omfatter desuden en række nedbrudte højmoser med mulighed for naturlig gendannelse.

I henhold til Habitatbekendtgørelsen § 7 (bek. nr 408 af 1. januar 2007, bek. om udpegnings- og administration af internationale naturbeskyttelsesområder samt beskyttelse af visse arter) skal der foretages en vurdering af, om projektet i sig selv, eller i forbindelse med andre planer og projekter, kan påvirke et Natura 2000-området væsentligt.

Da ejendommen ikke er beliggende i eller omfatter arealer indenfor internationale naturbeskyttelsesområder, vurderes ammoniakfordampning umiddelbart at være eneste potentielle påvirkning af de nævnte internationale naturbeskyttelsesområder.

Anlæg:

Habitatnaturtyper/arter:

Grundet afstanden fra ejendommen på mere end 10,5 km til nærmeste internationale naturbeskyttelsesområde er der ikke foretaget beregning af ammoniakdepositionen i området som følge af den ansøgte udvidelse på ejendommen Nørremarksvej 4. Da projektet medfører en minimal stigning i ammoniakfordampning sammenlignet med før-situationen samt det forhold, at kvælstofdepositionen aftager eksponentielt med afstanden vurderer Haderslev Kommune, at den ansøgte drift ikke vil påvirke Natura 2000 området væsentligt. Vurderingen sammenholdes med depositionsregningerne foretaget på § 3 områder beliggende indenfor 1.000 m af ejendommen, som viser totaldeposition af ammoniak på 0,2 kg N/ha i 650 meters nordøstlig afstand i ansøgt drift. Totaldepositionen i en afstand på 10,5 km vest for anlægget må deraf antages at være uden signifikant betydning for habitat- og fuglebeskyttelsesområdet samt deres udpegningsgrundlag.

Samlet vurderes det, at den totale deposition på naturtyperne er så lille, at den ikke har en væsentlig betydning for EF-habitatområde nr. 82 samt EF-fuglebeskyttelsesområde nr. 66 "Lindet Skov, Hønning Mose, Hønning Plantage og Lovrup Skov", og da ammoniakdepositionen aftager eksponentielt med afstand fra punktkilden er det vurderet, at ammoniaktabet fra staldanlægget ikke vil bidrage til målbar belastning af andre internationale beskyttelsesområder, der ligger længere fra anlægget.

Arealer:

Udbringningsarealerne ligger mere end 6,5 km fra sårbare Natura 2000-naturtyper. Ammoniakfordampning fra udbringning af husdyrgødning på disse arealer vurderes på grund af afstanden ikke at kunne påvirke områderne negativt.

Samlet vurderes det, at ammoniakfordampning som følge af det ansøgte projekt (anlæg og arealer) ikke vil forringe tilstanden af naturtyper og arter (jf. habitatbekendtgørelsen), der er udpegningsgrundlag for Internationale Naturbeskyttelsesområder.

Haderslev Kommune har dermed vurderet, at projektet ikke vil påvirke Internationale Naturbeskyttelsesområder væsentligt, og der er derfor ikke foretaget en nærmere konsekvensvurdering af projektets virkninger på Internationale Naturbeskyttelsesområder under hensyn til bevaringsmålsætningen for det pågældende område. Vurderingen er foretaget på baggrund af den viden og de beregningsmetoder, kommunen har på området.

Det vurderes ud fra de foreliggende data for området omkring husdyrbruget og ud fra gennemgang af luftfotoserier, at nærområdet omkring husdyrbruget ikke rummer næringsfattige naturtyper, der kan karakteriseres som EF-habitatnaturtyper.

Artsfredninger, rødlistearter og Bilag IV-arter

Bilag IV-arterne omfatter følgende arter: (i) pattedyr med arter af småflagermus, gnavere, rovdyr og hvaler, (ii) krybdyr med arter af skildpadder og markfirben, (iii) padder med arter af halepadder og springpadder, (iv) fisk med arten snæbel, (v) insekter med arter af biller, sommerfugle, og guldsmede, (vi) bløddyr med arten tykskallet malermusling, samt (vii) planter omfattende arterne enkelt månerude, vandranke, liden najade, fruesko, mygblomst, gul stenbræk og krybende sumpskærm.

Habitatdirektivets bilag IV-arter skal ydes streng beskyttelse overalt i deres naturlige udbredelsesområde, også uden for de udpegede habitatområder. Det indebærer for dyrearternes vedkommende blandt andet, at yngle- og rasteområde ikke må beskadiges eller ødelægges, og for planternes vedkommende blandt andet, at arterne ikke må indsamles, plukkes eller ødelægges.

På og umiddelbart op til husdyrbrugets arealer er kommunen ikke bekendt med forekomster af planter og dyr omfattet af artsfredning eller optaget på nationale eller regionale rødlistor eller bilag IV-arter.

En række dyr, som er omfattet af habitatdirektivets bilag IV, kan have levested, fødesøgningsområde eller sporadisk opholdssted på egnen omkring landbruget. På baggrund af "Faglig rapport fra DMU nr. 635, 2007, Håndbog om dyrearter på habitatdirektivets bilag IV" samt kommunens øvrige kendskab vurderes umiddelbart, at det kan være vandflagermus, dværgflagermus, langøret flagermus, sydflagermus, brun flagermus, skimmelflagermus, troldflagermus, pipistrellflagermus, birkemus, markfirben, spidssnudet frø, løgfrø, løvfrø, strandtudse, stor vandsalamander, marsvin og snæbel. Udvidelsen vurderes at have en neutral effekt for de nævnte arter.

I det følgende gennemgås kort de relevante arter, dvs. de arter, der findes i regionen.

I det følgende vurderes forekomsten af en række arter, hvor projektområdet ligger inden for eller i nærheden af artens naturlige udbredelsesområde. Der er ikke indberettet observationer til www.naturdata.dk om observationer af arter i projektområdet eller dets umiddelbare nærhed.

Flagermus: Følgende arter kan have yngle- og rasteområder i Haderslev Kommune:

Frynseflagermus (*Myotis nattereri*) er fundet i alle landsdele, men arten er ret sjælden. Den yngler i huse og hule træer og er ofte knyttet til løvtræsbekvæmninger, hvor den søger føde langs hegn og skovkanter. Rasteområder er kælder, kassebatter og kalkgruber.

Vandflagermus (*Myotis daubentonii*) er almindelig og udbredt i næsten hele landet med undtagelse af det vestligste Jylland. Arten er hovedsageligt fundet i det nordlige og østlige Jylland, og omkring Limfjorden. Arten er dog registreret på 5 lokaliteter i Sønderjyllands Amt, og det vides ikke om den findes i området omkring ejendommen. Arten søger føde over søer og vandhuller, og hviler og overvintrer i træer med hulheder, revner eller sprækker, kalkminer og under stenbroer.

Dværgflagermus (*Pipistrellus pipistrellus*) er almindelig over hele landet med undtagelse af Bornholm, det vestlige Jylland og nogle mindre øer. Arten er fundet på flere lokaliteter i Sønderjylland. Dens yngle- og rasteområder er huse og hule træer i nærheden af løvskov.

Langøret flagermus (*Plecotus auritus*) er relativt almindelig over hele landet med undtagelse af det vestligste Jylland, vestligste Fyn og Lolland, Langeland og nogle mindre øer. Der er dog kun få observationer i Sydjylland, men flagermusen er svær at finde, så den kan være overset. Flagermusen holder oftest til i bygninger såsom lader og på kirkeløfter, og foretrækker afvekslende kulturlandskaber med gårde, haver, parker, alleer og små løvskove.

Sydflagermus (*Eptesicus serotinus*) er almindelig med undtagelse af Nordvestjylland og Nordøstsjælland. Sydflagermus har en tæt bestand i Sønderjylland, og det er sandsynligt, at arten findes i området. Flagermusen har udelukkende kvarter i bygninger året rundt og jager langs skovbryn, åbninger mellem træer og andre steder med mange insekter.

Brun flagermus (*Nyctalus noctul*) er relativt almindelig på øerne og i det østlige Jylland. Den er kendt fra enkeltobservationer på flere lokaliteter i det sydvestlige Jylland. Det er muligt, at der findes eksemplarer i området. Arten yngler og raster kun i gamle løvtræer. Den jager over åbent agerland, søer og over skov.

Skimmelflagermus (*Vespertilio murinus*) findes på spredte lokaliteter rundt om i landet, og er observeret enkelte gange omkring Haderslev. Artens yngleområde er menneskelig bebyggelse, og den ses ofte jage i lyset af store gadelamper som tiltrækker insekter. Rasteområder er ligeledes bygninger.

Troldflagermus (*Pipistrellus nathusii*) er observeret med spredte forekomster i det meste af landet, og herunder også i Haderslev Kommune. Dens yngleområder er huse og hule træer. Arten er stærkt tilknyttet ældre løvtræer, hvor den jager i de åbne rum under kronerne. Rasteområder er formentlig de samme som yngleområderne.

Pipistrellflagermus (*Pipistrellus pipistrellus*) findes især i løvskovsrige egne, og er derfor særlig udbredt i Østjylland og Sønderjylland. Dens yngle- og rasteområder er huse og hule træer i nærheden af løvskov. Den er registreret flere gange i udkanten af Haderslev Kommune.

Påvirkning af flagermusens yngle- og rasteområder – samlet vurdering:

Projektområdet indgår i nogle arters fourageringsområder, men med baggrund i at arealerne er landbrugsjord i omdrift, og at arealerne er i omdrift i både før- og eftersituationen, vurderes det, at der ikke vil være negative påvirkninger af den ansøgte drift, da arealanvendelsen forbliver uændret.

Birkemus (*Sicista betulina*)

Arten er registreret mellem Spangsbølle og Revsø skov samt ved Hammelev og Østerskov. Birkemusens sommeropholdssteder er naturområder med et tæt urtelag og i umiddelbar tilknytning til våd natur. Vinteropholdssteder er tørre naturområder som diger, overdrevsskrænter og højliggende hede- og plantageområder, dvs. områder som er karakteriseret ved at være relativt uforstyrrede. Birkemusen må således forventes at kunne forekomme på lokaliteter, hvor ovennævnte naturtyper grænser op til hinanden, og hvor der er rigelig føde i form af insekter.

Påvirkning af birkemusens yngle- og rasteområder

I birkemusens udbredelsesområde vil projekter som indebærer opdyrkning af tidligere udyrkede arealer kunne påvirke artens levesteder. Ligeledes vil projekter som påvirker sten- og jorddiger kunne påvirke artens yngle- og rasteområder.

I ansøgte projektområde er birkemus ikke registreret, og det er vurderet, at det ansøgte projekt ikke vil påvirke birkemusen negativt, idet arealanvendelsen ikke ændres sammenlignet med før-situationen.

Markfirben (*Lacerta agilis*)

Arten findes udbredt i stort set hele landet. Markfirben yngler på en række forskellige typer af levesteder, som er kendetegnet ved, at de indeholder solvendte skrånninger med veldrænende, løse jordtyper og sparsom bevoksning, typisk lave urter eller et løst dække af græsser. Rasteområderne om vinteren skal være veldrænede og solvendte skrånninger. Markfirben bruger bl.a. sten- og jorddiger samt levende hegn som spredningskorridorer.

Påvirkning af markfirbens yngle- og rasteområder

Projekter som påvirker jord- og stendiger samt levende hegn kan påvirke artens levesteder. Ligeledes vil projekter der indebærer ændret arealanvendelse af egnede yngle- og rasteområder kunne påvirke arten. Inden for projektområdet ændres der ikke på arealanvendelsen, og det ansøgte projekt vurderes derfor ikke at have en negativ effekt for arten.

Padder: Følgende arter kan have yngle- og rasteområder i Haderslev Kommune:

Spidsnudet frø (*Rana arvalis*) er udbredt i hele landet undtagen Bornholm, men er muligvis i tilbagegang i Sønderjylland. Dens foretrukne yngleområder er vandhuller, som indgår i sammenhængende naturområder, men arten er i stand til at yngle i næsten alle former for vådområder. Rasteområder er oftest på landjorden, og arten er afhængig af gode terrestriske, gerne fugtige levesteder nær ynglestedet.

Løgfør (*Pelobates fuscus*) forekommer i hele landet undtagen Fyn og Bornholm. Arten er truet og i tilbagegang. Dens foretrukne yngleområder er lysåbne vegetationsrige vandhuller og vådområder. Rasteområder er ofte bar jord eller sand, samt områder med lav vegetation, hvor arten har mulighed for at grave sig ned. Artens mobilitet er ringe, og den er derfor afhængig af et velfungerende netværk af vandhuller.

Løvfør (*Hyla arborea*) er udbredt i den sydøstlige del af landet samt i området omkring Århus og Vejle. Arten er kortlagt i den "gamle" Haderslev Kommune og fundet på en lang række lokaliteter. Løvfør yngler i lavvandede lysåbne vandhuller, hvoriblandt tidvis våde lavninger på afgræssede arealer er de mest optimale. Artens rasteområder er skovbryn, levende hegn og krat, hvor den opholder sig på mindre træer og buske.

Strandtudse (*Bufo calamita*) findes spredt langs kysten i Danmark, samt på en række indlandslokaliteter. Arten foretrækker at yngle i temporære, lysåbne, vandansamlinger som ofte er uden vegetation. Rasteområder er åbne arealer med ingen eller meget lav vegetation, f.eks. afgræssede enge og strandenge, men også dyrkede marker. Yngle- og rasteområder vil ofte ligge inden for samme område men kan, hvor der er egnede vandringsruter, ligge adskilt.

Stor vandsalamander (*Triturus cristatus*) er udbredt i det meste af Danmark. Den yngler i lysåbne vegetationsrige lavvandede vandhuller af varierende størrelse, men med rent vand. Vandhuller af dårligere kvalitet kan fungere som levesteder og rasteområder. Levesteder og rasteområder på land er oftest nær vandhullet og ofte knyttet til skov. Stor vandsalamander stiller større krav til vandkvaliteten end f.eks. løvfør gør.

Påvirkning af padders yngle- og rasteområder – samlet vurdering:

Ved projekter som har udbringningsarealer op til vand- og vådområder kan der ske en påvirkning af yngle- og rasteområder for bilag IV-padder. Lysåbne vandhuller er potentielle yngleområder for alle de nævnte padder mens mere tilgroede vandhuller ofte kan fungere som rasteområder. Der sker ikke ændringer i arealanvendelsen, idet arealerne i projektområdet er landbrugsjord i omdrift i både før- og eftersituationen.

Vandhullerne i eller grænsende op til udbringningsarealerne skal være omgivet af dyrkningsfri bræmmer, målt fra vandhullets øverste kant (kronen). Kommunen vurderer desuden, at dyrknings-, gødnings- og sprøjtefri bræmmer – afhængigt af bredden – vil yde vandhullerne beskyttelse mod næringsstoffer tilført via overfladeafstrømning og sikre padderne skjul i den tid, yngelen forlader vandhullet. På baggrunde af de stillede vilkår om etablering/opretholdelse af bræmmer omkring vandhuller vurderes det, at gennemførelse af projektet ikke vil forringe livsbetingelserne væsentligt.

Det skal bemærkes, at anlæggelse af dyrkningsfri bræmmer, oprensning af tilgroede vandhuller og fjernelse af buske og træer vil forbedre livsbetingelserne for arten. Bemærk: oprensning og andre fysiske forandringer kræver i henhold til Naturbeskyttelseslovens § 3 tilladelse fra kommunen.

Bræmmer langs vandløb bruges af padder dels som spredningskorridorer og ledelinjer mellem ynglesteder og dels som rasteområder udenfor yngletiden. Beskyttede vandløb skal derfor være omgivet af 2 meter udyrkede bræmmer for at sikre vandløbet som spredningskorridor og rasteområde for områdets padder og andre dyrearter, jf. Vandløbslovens bræmmebestemmelser.

Marsvin (*Phocoena phocoena*)

Arten forekommer i alle danske farvande og har levested i Vadehavet og Lillebælt. Der kendes ikke til specifikke yngle- og rasteområder for marsvin.

Påvirkning af marsvins yngle- og rasteområder

Der er kun ringe viden om, hvilke menneskeskabte forhold der påvirker marsvinet. Alle større ændringer og indgreb som påvirker havområder er potentielt skadelige for marsvinets levevis.

Snæbel (*Coregonus oxyrhynchus*)

Arten lever i vadehavsområdet og de tilstødende vandløb. Snæbel yngler i de nederste og mellemste dele af større vandløb. Gelså er op til Hjartbro udpeget som potentielt gydeområde for snæbel. Snæblens ynglesucces er afhængig af god vandkvalitet, grusbund og vintergrønne vandplanter. Yngelen tåler ikke saltvand før de er nået en vis størrelse, og er derfor afhængig af mindre søer og vinteroversvømmede områder som er indskudt i vandsystemet. Efter gydningen trækker snæblen ned i de nedre dele af vandløbene og Vadehavet.

Påvirkning af snæblens yngle- og rasteområder

Projekter som forringer vandkvaliteten i vandløb med forekomst af snæbel kan påvirke artens ynglesucces. Ligeledes vil projekter hvor der er særlig risiko for erosion til vandløb kunne påvirke arten. Projektet vurderes ikke at ville påvirke levevilkårene for snæbel negativt, såfremt vilkårene om dyrkningsfri zone på 2 m omkring vandløb og vandhuller overholdes.

Andre udvalgte arter tilknyttet vandhuller

Potentielt vil der kunne forekomme arter som grøn frø, lille vandsalamander og skrubtudse, der ikke er opført på Habitatdirektivets Bilag IV, men som er fredede herhjemme. For disse arter gælder de samme betragtninger, som nævnt under padderne ovenfor.

Det vurderes, at udvidelsen kun vil påvirke Bilag IV-arterne negativt ved alvorlige uheld i forbindelse med håndtering af husdyrgødning (f.eks. udslip fra gyllebeholdere). Der er i den forbindelse stillet vilkår, som har til formål at forebygge uheld samt sikre korrekt indsats såfremt der alligevel skulle ske uheld. Omvendt vurderes det, at lovlige håndtering af husdyrgødning indenfor udspretningsområdet ikke vil have nogen negativ effekt på arterne.

Det er vurderet, at det ikke er nødvendigt at stille yderligere vilkår for at sikre ovennævnte arter.

Haderslev Kommune vurderer, at udvidelse af dyreholdet på ejendommen ikke giver anledning til fastsættelse af specielle retningslinjer for naturbeskyttelse. Ændringen vurderes samlet ikke at være i strid med kommuneplanens retningslinjer for naturbeskyttelse.

Haderslev Kommune har derfor samlet vurderet,

- at udvidelsen ikke væsentligt vil forringe tilstanden af beskyttede naturtyper såvel i som udenfor Internationale Naturbeskyttelsesområder, og
- at det på baggrund af den eksisterende viden om arternes udbredelse må antages, at udvidelsen ikke væsentligt vil forringe tilstand og levevilkår for truede plante- og dyrearter.¹¹

Mangler i vurderingsgrundlaget

Miljøgodkendelsen og vurderingerne bygger på:

- Oplysninger, der er modtaget fra ansøger og dennes konsulent
- Kommunens egne oplysninger om områdets natur- og miljøforhold
- Områdets sårbarhed over for påvirkninger fra ejendommen
- Kommuneplanens målsætninger og retningslinjer, (Haderslev Kommuneplan 2009-2020)

Kommunen er opmærksom på, at vurderingen af bedriftens kumulative effekt på natur og miljø bygger på et utilstrækkeligt grundlag, men som er det for tiden bedst mulige. F.eks. foreligger der ikke ajourførte oplysninger om dyreholdet i det betragtede område, herunder specielt ikke om nyere ændringer heraf, udvidelser eller nedlæggelser. Der arbejdes på en forbedret udveksling af data på nationalt plan.

Endvidere er kommunens egne mål og forudsætninger om sårbarhed, tålegrænser mv. under løbende revision. Desuden er både beregningsmetoder og modeller, der skal anvendes for at forudsige påvirkninger fra såvel denne bedrift som fra bedrifter i et givet område under et, tilsvarende under opbygning.

Den kumulative påvirkning af områdets natur og miljø er ikke beregnet specifikt for ændringen af produktionen på ejendommen uden for bufferområderne. Dette skyldes, at det nødvendige beregningsværktøj endnu ikke er udviklet, samt at muligheden for at sammenkøre data vedrørende husdyrproduktion fra andre ejendomme i et betragtet område ikke er til stede på en operationel måde.

Indtil disse ting er på plads, er det kommunens opfattelse, at der overordnet set for et givet område formentlig kun i begrænset omfang vil være tale om nettoudvidelser af husdyrproduktionen. Dette betyder generelt, at en udvidelse på en betragtet lokalitet i væsentligt omfang "modregnes" ved en reduktion på andre ejendomme, hvor produktionen nedlægges. I dette konkrete tilfælde vil der lokalt være tale om en reduktion.

For Haderslev Kommunes samlede vurdering af udvidelsen på Nørremarksvej 4 gælder, at der ikke er væsentlige mangler i de foreliggende oplysninger, og at alle afgørende miljø- og naturpåvirkninger indgår i vurderingen af dyreholdet.

¹¹ Jf. Skov- og Naturstyrelsens rødliste og habitatdirektivets lister med sårbare og beskyttelseskrævende arter.

Miljøteknisk beskrivelse

Følgende afsnit er baseret på oplysninger fra ansøger og angiver således, sammen med relevante kortbilag forudsætningerne for afgørelsen.

Oplysninger om ansøger og ejerforhold

Navn: Claus Clausen
Adresse: Ålkærvej 3, 6500 Vojens
Telefon: 74871754
Mobil: 20321754
e-mail: 'claus_clausen@Ofir.dk'

Opstart af anlægsarbejder: 01-12-2010
Byggeri forventes afsluttet: 01-12-2012
Driftsstart staldanlæg: 01-12-2010

Beskrivelse af datoerne

Så snart der foreligger en miljøgodkendelse udvides dyreholdet til de 28.000 smågrise.
Der bygges ikke nyt.

Ikke teknisk resume

Den konventionelt drevne smågriseproduktion, beliggende Nørremarksvej 4, 6510 Gram, ønskes udvidet fra de 101,18 DE svarende til 21.000 smågrise (7-30kg) til 127,5 DE svarende til 28.000 smågrise (7-30kg). Udvidelsen sker i eksisterende bygninger. Ønsket om udvidelsen er begrundet i behovet for tilpasning til strukturudviklingen i landbruget. Faldende priser på svin og afgrøder samt bortfald af tilskud medfører et behov for yderligere rationalisering, herunder øget specialisering og en større produktion. Udvidelsen er dermed baseret i bedriften fortsat skal være konkurrencedygtig, tidssvarende og fastholde beskæftigelsen. Anlægget

Udvidelsen sker i eksisterende bygninger, idet der søges til at udnytte smågrisestalden til det den er bygget til og stierne i laden tidligere er blevet brugt til smågrise.

Oplysninger om ejendommens placering

Bygningsbeskrivelse

Bygning Bilag 1	Type	Grundplan m²	Bygningshøjde (m) til tagryg	Taghældning	Bygningsmaterialer og farve på facade	Afskærmende beplantning, artsvalg og bredde	Bygningernes fremtidige anvendelse	Belysningsforhold, på facade og udenfor bygning/anlæg
1	Forum	35	8,5	30°	Norsk granitelementer/ sort ståltag	ingen	Forum	Lys i gavl i mørke timer frem til kl 22
2	Klima-stald	950 m2	8,50	30°	Norsk granitelementer/ sort ståltag	Ingen	Smågrise	Sensorstyret spot i gavl
3	Klima-stald	950 m2	8,50	30°	Norsk granitelementer/ sort ståltag	Ingen	Smågrise	Lys i gavl i mørke timer frem til kl 22
4	Lade	350 m2	6	25°	Grønnestålplader/ eternittag	Ingen	Lade og smågrise på dybstrøelse	Intet
5	Lejet gylle-beholder	1400 m3	2,0		Betonelementer	ja	Lejet gylle-beholder	Intet
6	Lejet gylle-beholder	432	2,0		Betonelementer	ja	Lejet gylle-beholder	Intet

Lokalisering og landskab

Ejendommen er beliggende i landzone i det åbne land ca. 1,3 km øst for landsbyen Kastrup, som er nærmeste samlede bebyggelse i området. Nærmeste byzone er i området er Gram, der ligger ca. 3 km nordvest for ejendommen.

Ejendommens anlæg er placeret i et område der er udpeget som særligt værdifuldt landbrugsområde. Bygningsmæssigt sker der ingen ændring, idet udvidelsen vil foregå i eksisterende bygninger.

Landskabelige hensyn

Generelle afstandskrav	
	Faktisk afstand Fra nærmeste staldcentrum
Afstandsforhold fra ejendommen til nærmeste naboer (krav):	
Nærmeste nabo ift. udvidelse (krav 50 m) ^{*)} (korteste afstand fra stald med udvidelse)	355 m
Nærmeste nabo, uden landbrugspligt*	414 m
Byzone*	3091 m
Samlet bebyggelse i landzone*	1438 m
Afstandsforhold fra nyetablerede staldbygning/gyllebeholder (krav)**)	
Ikke almene vandindvindingsanlæg (25 m)	60 m
Almene vandindvindingsanlæg (50 m)	1650 m
Vandløb (herunder dræn) og søer (15 m)	600 m
Offentlig vej / privat fællesvej (15 m)	190 m
Levnedsmiddelvirksomhed (25 m)	> 25 m
Beboelse samme ejendom (15 m)	30 m
Naboskøl (30 m)	160 m

*Afstandskravet beregnes af www.husdyrgodkendelse.dk

*) Husdyrlovens § 6.

**) Husdyrlovens § 8.

Landskabelige hensyn

Ejendommen ligger i et landbrugsområde ca. 1,3 km øst for Kastrup. Ejendommen er beliggende i et landbrugsområde, præget af landbrugsdrift med flere mindre ejendomme. Arealerne omkring gården er udlagt til landbrugsdrift. Der ligger en § 3 beskyttet eng ca. 650 NØ for anlægget og en ca. 880 m SØ for. Endvidere ligger en § 3 beskyttet mose ca. 1050 m Ø for ejendommen. Indenfor 1000 m fra anlægget ligger desuden flere mindre § 3 beskyttede vandhuller.

- Naturområder med særlige naturbeskyttelsesinteresser m.v. (Tema Regionplandata 2005: Natur, landskab og kulturhistorie)

Der findes ingen naturområder med særlige beskyttelsesinteresser m.v. indenfor en afstand af 2.000m. Nærmeste ligger 2.100m nord for ejendommen i forbindelse med Nustrup plantage.

- Områder med landskabelig værdi/ Værdifulde landskaber (Tema Regionplandata 2005: Natur, landskab og kulturhistorie)

Ejendommen ligger i et område med værdifulde landskaber.

- Uforstyrrede landskaber (Tema Regionplandata 2005: Natur, landskab og kulturhistorie)

Ejendommen ligger i et område med uforstyrrede landskaber.

- Værdifulde kulturmiljøer og bevaringsværdige landsbyer (Tema Regionplandata 2005: Natur, landskab og kulturhistorie)

Ingen inden for en afstand af 2.000 m. Nærmeste ligger ca. 3.100m vest for ejendommen. ("Lunden" vest for Gram)

- Lavbundsarealer inkl. evt. okkerklassificering (Tema Regionplandata 2005: Natur, landskab og kulturhistorie)

Der er ingen lavbundsarealer indenfor 2.000m fra ejendommen. Nærmeste ligger 2.400m Nord for ejendommen.

Der er ingen områder med stor risiko for okkerudvaskning indenfor 2.000m fra ejendommen. Nærmeste ligger 2.700m nord for ejendommen.

- Fortidsmindelinje / Kulturhistoriske arealer (Tema Regionplandata 2005: Natur, landskab og kulturhistorie)

Der findes kulturhistoriske arealer i forbindelse med Kastrup, som ligger ca. 1.500m vest for ejendommen.

- Områder med særlig geologisk værdi / Skovplantning uønsket pga geologi (Tema Regionplandata 2005: Landbrug, skovrejsning og råstoffer)

Skovplantning uønsket pga. geologi langs Nørremarksvej, som ligger ca. 250m nord for ejendommen.

- Skovrejsningsområder (Tema Regionplandata 2005: Landbrug, skovrejsning og råstoffer) Der er ingen skovrejsningsområder indenfor 2.000m fra ejendommen. Nærmeste ligger 2.100m nordøst for ejendommen.

- Rekreative interesseområder / Arealudlæg til ferie-fritidsformål (Tema Regionplandata 2005:

Byudvikling og tekniske anlæg) Der er ingen inden for 2.000 m.

- Kirkeomgivelser (Tema Regionplandata 2005: Byudvikling og tekniske anlæg)

Der er ingen kirkelandskaber indenfor 2.000m. Nærmeste ligger i Nustrup ca. 3.400m øst for ejendommen.

- Kystnærhedszonen (Tema Planlægning)

Der er ingen inden for 2.000 m.

- Fredede områder (Tema Fredninger)

Der er ingen fredede områder indenfor 2.000m fra ejendommen. Nærmeste ligger 3.500m nord for ejendommen i forbindelse med Gram.

- Beskyttede naturarealer (§ 3) (Tema Naturbeskyttelse)

Nærmeste §3-sø ligger ca. 300m øst for ejendommen.

Nærmeste §3-eng ligger ca. 680m sydøst for ejendommen.

Nærmeste §3-mose ligger ca. 1050m øst for ejendommen.

- Strandbeskyttelseslinje (Tema Bygge- og beskyttelseslinjer)

Der er ingen strandbeskyttelseslinje indenfor 100 meter af ejendommen.

- Klitfredningslinje (Tema Bygge- og beskyttelseslinjer)

Der er ingen klitfredningslinje indenfor 100 meter af ejendommen.

- Skovbyggelinje (Tema Bygge- og beskyttelseslinjer)

Der er ca. 1.950m til skovbyggelinje nordøst for ejendommen i forbindelse med Nustrup Plantage.

- Sø- og åbeskyttelseslinje (Tema Bygge- og beskyttelseslinjer)

Der ligger en å-beskyttelseslinje ca. 3.050m nord for ejendommen samt en 2.800m syd for ejendommen.

- Kirkebyggelinje (Tema Bygge- og beskyttelseslinjer)

Nærmeste kirkebyggelinje ligger i Nustrup ca. 4.100m øst for ejendommen.

- Beskyttede sten- og jorddiger (Tema Bygge- og beskyttelseslinjer)

Nærmeste beskyttede sten- og jorddige ligger på skellet ind til nabo; Carl S. Lydixen, Jonsbrovej 1,

Lysforhold

Beskrivelse af belysning af anlægget, herunder tidsrum for belysning og belysningens

Fjernvirkning: Der er tidstyret lys i stalden, som tænder ved mørke for at fremme ædeaktivitet.

Der er monteret en udendørslampe ved hvert staldfafsnit, som kun bliver tændt når vognmanden kommer efter grise.

Der er monteret 6 udendørslys på gavlen af bygning 3 og forrummet. Disse er tændt i mørketimer frem til kl. 22.

Der er monteret en spotlampe over porten i gavlen af bygning 2. Denne er styret af en sensor.

Stalden ligger ude i det fri uden afskærmende beplantning, men da der ikke ligger nogen naboer i umiddelbar nærhed, forventes lyset ikke at genere nogen.

Opbevaringskapacitet for gylle					
	Anlægsnummer, jf. ansøgningen	Opført	Sidst kontrolleret	Størrelse m ³	Lagerandel %
Gyllekanal/fortank		2001		220	0
Gylletank, lejet Jonsbrovej 1		1994		1400	0
Gylletank, lejet Jonsbrovej 1		1986		600	0
Gylletank, lejet Skibelund Byvej 8		1993		600	0
Kapacitet i alt				2820	0
Opbevaringskapacitet for dybstrøelse					
Oplag i dybstrøelsesstald			-		
Kompoststak i marken			-		
Kapacitet i alt					100

Årlig produktion af husdyrgødning til gyllebeholder efter udvidelsen

Der produceres årligt ca. 3.318 m³ gylle fra smågrise (124,34 DE) inkl. drikkevandsspild og vaskevand, der ledes til gyllebeholder. Der er en opbevaringskapacitet på 2.820 m³, hvilket svarer til at der kan opbevares gylle fra 10,2 mdr. produktion.

Der modtages husdyrgødning fra andre ejendomme, i alt 10.120,00 kg N og 2.359,00 kg P, svarende til 87,80 DE og der anvendes husdyrgødning fra andre anlæg indenfor samme bedrift, i alt 30.490 kg N og 6708 kg P, svarende til 304,90 DE. Der udsprede ikke slam eller andet affald.

Årlig produktion af husdyrgødning af dybstrøelse

Der produceres årligt 17 tons dybstrøelse fra smågrise (3,19 DE) der ligger i dybstrøelsesstalden, hvorfra det bringes direkte ud og bringes ned.

BAT-redegørelse-opbevaring

Der opbevares kun gylle i lejede beholdere. Det er udlejer der har ansvaret for beholderne.

BAT-redegørelse udbringning

I henhold til BREF-dokumentet er det BAT at tilpasse den gødningsmængde, der skal spredes på marken med arealet og afgrødernes behov; undgå at sprede gødningen når marken er mættet med vand, er oversvømmet eller dækket af sne; samt udsprede gødningen umiddelbart før afgrødernes maksimale vækst og næringsstof optag forekommer. Aktiviteterne på ejendommen anvender BAT, da

- Gyllen analyseres for indhold af kvælstof og fosfor
- Udbringning af husdyrgødningen afpasses afgrødernes behov samt eventuel tilførsel af handelsgødning.
- Husdyrgødningen udbringes under hensyn til afgrødernes vækstperiode, hvilket betyder maksimal udnyttelse af næringsstoffer.
- Der køres ikke ud på vandmættet, oversvømmet, frossen eller snedækket areal. Der findes på udbringningsarealerne ingen stærkt hældende arealer og der holdes som minimum 2 m bræmmer til vandløb.
- På veletablerede afgrøder køres ud med gyllevogn med drypfri slæbeslanger. Da gyllen køres ud på veletablerede afgrøder minimeres ammoniakfordampningen, såvel som lugtgenerne på grund af mindre fordampning og hurtigere oplagelse i planterne. Ved afgrødehøjde under 10 cm tilstræbes det at udbringe gødningen under ideelle vejrforhold dvs. køl, fugtig og vindstille eller ved direkte nedfældning.
- Der udarbejdes hvert år mark- og gødningsplan hvorved det sikres, at mængden af gødning tilpasses afgrødernes forventede behov. I mark- og gødningsplanen skal der tages hensyn til bl.a. jordbundstype, sædskifte, planternes udbytte, samt kvælstofudnyttelsen.

- Husdyrgødning udbringes under hensyn til de generelle regler, og foregår i videst mulig omfang efter godt landmandsskab, hvilket vil sige at der tages hensyn til naboer, byområder osv. således udbringning ikke giver anledning til unødige gener.
- Al transport til og fra bedriften foregår, for at begrænse støvgener, ved hensynsfuld kørsel.
- Gyllen nedfældes eller udbringes med slæbeslanger og nedharves indenfor 6 timer
- Nedfældning af gylle begrænser ammoniakfordampningen. Størst reduktion opnås ved sortjordsnedfældning, som udenlandske undersøgelser har vist kan reducere ammoniakfordampningen med mere end 90 % sammenlignet med slæbeslangeudlægning.
- Da gylle ikke kan nedmuldes i en afgrøde er ammoniakfordampningen generelt højere fra gylle, der udbringes i en etableret afgrøde, end fra gylle der udbringes på bar jord, men efter, at afgrøden begynder at vokse i april måned, vil afgrøden give skygge og læ, hvilket sænker ammoniakfordampningen.
- Dybstrøelse udbringes med en staldgødningsspreder og nedbringes indenfor 6 timer.
- Fast gødning, der udbringes på ubevoksede arealer, nedbringes hurtigst muligt og inden 6 timer. Kan dette, grundet uforudseelige omstændigheder, ikke lade sig gøre, skal nedbringningen finde sted, så snart det er muligt.

Harmoni regler

Landbrugsjord til rådighed	
	Ansøgt
Ejet + forpagtet*	317,95 ha
Aftale**	53,79 ha
I alt	371,74 ha

*ejet af: Thyge Thygesen Lund, Skibelund Byvej 8, 6500 Vojens

** ejet af: Carl Lydiksen Jonsbrovej 1, 6500 Vojens: 18,81 ha – modtager husdyrgødning fra 26,30 DE

I/S Højgård, Højgårdsvej 1, 6500 Vojens: 34,93 ha – modtager husdyrgødning fra 48,80 DE

Harmoniarealet

Ejendommens produktion af husdyrgødning er på 127,53 DE derudover produceres 304,90 DE fra andre anlæg på bedriften, der tilføres husdyrgødning fra 87,80 DE fra anden bedrift og der fraføres 75,10 DE til gylleaftalerne. Det giver en mængde på 445,13 DE til udbringning på ejendommens ejede/lejede arealer.

Med et harmonital på 1,4 DE pr. ha og en besætning på 520,23 DE er harmonikravet beregnet til 372,02 ha. Det samlede harmoniareal er 372,18 ha. Dette er fordelt med et krav på 317,95 ha i ejet/forpagtet areal og 53,79 ha i aftaleareal.

Der modtages ikke slam eller andet affald til udspreddning på udbringningsarealet.

Bedriftens indretning og drift

Staldanlæg

Staldopbygning og BAT-redegørelse for de enkelte staldafsnit se bilag 2.

Ejeren af ejendommen Nørremarksvvej 4, 6510 Gram ønsker følgende udvidelse:

Nudrift			Ansøgt drift		
	Stk	DE		stk	DE
Smågrise (7,2-30 kg)	21.000	101,18	Smågrise (8,5-31 kg)	28.000	127,53
DE i alt		101,18			127,53

Produktionen foregår i lukkede stalde, -deraf begrænsede gener fra lys. Der er monteret en udendørslampe ved hvert staldafsnit, som kun bliver tændt når vognmanden kommer efter grise.

Der er monteret 6 udendørslys på gavlen af bygning 3 og forrummet. Disse er tændt i mørketimer frem til kl. 22. Der er monteret en spotlampe over porten i gavlen af bygning 2. Denne er styret af en sensor.

Stalden ligger ude i det fri uden afskærmende beplantning, men da der ikke ligger nogen naboer i umiddelbar nærhed, forventes lyset ikke at genere nogen.

BAT-Teknologier

BAT

Ejendommen drives efter til en hver tid bedst tilgængelige teknologi. Der er således valgt:

- Delvist spaltegulv i klimastalden, da det forbedrer grisenes velfærd og sænker ammoniakfordampningen med op til 30% set i forhold til reference systemet; drænet gulv med gyllekumme under hele gulvfladen.

- Temperaturstyret ventilation, som er tilkoblet et alarmsystem, som ringer op til landmandens tlf. i tilfælde af strømsvigt eller anden forstyrrelse, som forhindrer anlægget i at køre.

- Overbrusning i klimastaldene både af hensyn til dyrevelfærd og for på den måde at sikre, at grisene har mulighed for afkøling i varme perioder. God drift og styring af overbrusning af gødearealer medvirker til at kontrollere dyrenes gødeadfærd. Dermed medvirker overbrusningen til at sikre, at husdyrgødningen hurtigt føres fra stald til lager, hvorved både lugtgener og ammoniaktab mindskes. Desuden reduceres muligheden for udklækning af fluelarver.

Der er i laden valgt dybstrøelse, idet der er tale om en eksisterende bygning og det er forholdsvis få dyr, som skal gå der. Det vil derfor ikke være rentabelt at etablere eksempelvis delvis spaltegulv med tilhørende gyllekanaler og -ledninger. Dybstrøelse er især godt for dyrevelfærden idet grisene har blødt lejeareal og godt med rodemateriale.

Der er etableret 2 overbrusnings anlæg. Et til iblødsætning, som dækker hele stien og et af hensyn til dyrevelfærd, som kun dækker gødearealet. På den måde sikrer man sig, at grise har mulighed for afkøling i varme perioder, samt medvirken til kontrol af dyrenes gødeadfærd. God drift og styring af overbrusning af gødearealer medvirker til at kontrollere dyrenes gødeadfærd og dermed medvirke til at sikre, at husdyrgødningen hurtigt føres fra stald til lager. Herved mindskes både lugtgener og ammoniaktab, og muligheden for udklækning af fluelarver reduceres. Endvidere har overbrusningsanlægget en positiv effekt på mængden af støv i stalden. Overbrusning sker automatisk. Det er temperaturstyret.

Fravalg af BAT

Der installeres ikke forsøringsanlæg i smågrisestalden, idet der er tale om en eksisterende stald, hvor der er risiko for syrepåvirkning af gyllekanalernes beton. Samtidig er energiforbruget ved drift af et forsøringsanlæg opgjort til min. 20.000 kwh, hvilket vurderes ikke at være proportionalt i forhold til miljøgevinsten. Derudover er gylleforsuring fravalgt på grund af risiko for lugtgener. Erfaringer med forsøringsanlæg fra andre ejendomme har vist, at der er en risiko for forværring af lugtgener på ejendomme, hvor der sker en opblanding af forsuret gylle med ikke-forsuret gylle. Pga. risikoen for forværrede lugtgener i forhold til nærliggende naboer fravælges forsøringsanlæg.

Der etableres ikke køling af kanalbund, idet der er tale om en eksisterende stald, hvor omkostninger til etablering af gyllekøling ikke vil være proportionale med reduktionen i ammoniakemissionen.

Ventilation

Der er et temperaturstyret mekanisk ventilationsanlæg, som kører i døgndrift. Ventilationsanlægget er tilkoblet et alarmsystem, som ringer op til landmandens tlf. i tilfælde af strømsvigt eller anden forstyrrelse, som forhindrer anlægget i at køre.

Overbrusningsanlæg

Der er installeret lovpligtig overbrusning i smågrisestalde. Overbrusningen tids- og temperaturstyres automatisk via ventilationsstyringen for at mindske vandforbruget.

Udmugningssystem

Der anvendes vaccumudmugning i alle stalde.

Beskrivelse af rengøring og desinfektion (se også afsnittet om Kemikalier i ansøgning)

Stalden sættes i blød med tidsstyret overbrusningsanlæg til formålet. Derefter vaskes den med højtryksrensere og desinficeres med Virkone S. Denne proces sker en gang ugentligt. Et staldafsnit vaskes og desinficeres ugentligt.

Det er vurderet, at de desinficeringsmidler der anvendes på nuværende tidspunkt på bedst tænkelige måde kombinerer krav til bedre miljø og tilstrækkelig rengøring.

Management

Driftsleder står for daglig drift.

Medarbejdere uddannes løbende.

Medarbejdere kender vilkår og ansvar i miljøgodkendelsen.

I årsrapporten registreres forbrug af handelsgødning, energi, foder og pesticider mm.

Affald bortskaffes så vidt muligt til genbrug.

Der udarbejdes gødningsplan og gødningsregnskab.

Egenkontrol

Dyrlægesundhedsrådgivning månedligt.

Gyllepumpning overvåges

Gylletank kontrolleres for flydelag og der føres logbog.

Gylletanke kontrolleres i 10 års-kontrollen af autoriseret kontrollør

Autoriseret el-installatør laver gennemsyn af ejendommens el-installationer hvert 5. år.

Der udarbejdes løbende foderplaner, således blandingen altid er optimeret.

Der forefindes alarm på ventilation og foderanlæg.

Ved uregelmæssigheder ringer systemer op og afgiver fejlmeldinger.

Ophør

Hvad angår ophør af driften af husdyrbruget vil der blive sikret, at de nødvendige foranstaltninger for at undgå forureningsfare foretages, og at stedet bringes tilbage i tilfredsstillende tilstand. Her tænkes der på bortskaffelse af oplagret husdyrgødning, affald, maskiner og andet materiel. Såfremt der på ophørstidspunktet måtte være gyllebeholdere, der er opført uden tilknytning til det hidtidige bebyggelsesareal, vil gyllebeholderen blive fjernet, når den ikke længere er i drift.

Redegørelse for mulige uheld

Beskrivelse af mulige driftsforstyrrelser eller uheld ved opførelse, indretning og drift af husdyrbruget, der kan medføre væsentlig forøget forurening i forhold til normal drift:

Uheld ved pumpning af gylle.

Overløb ved påfyldning af fyringsolietank.

Minimering af risiko for uheld

Hvilke tiltag, der iværksættes for at minimere risikoen for driftsforstyrrelser eller uheld:

Pumpning af gylle til og fra gyllebeholder sker under opsyn.

Opfyldning af fyringsolietanken sker under opsyn.

Påfyldningspistolen er forsynet med automatisk lukkemekanisme.

Minimering af gene og forurening ved uheld

Hvilke tiltag, der iværksættes for at minimere de gene- og forureningsmæssige konsekvenser ved driftsforstyrrelser eller uheld:

Opsyn minimerer konsekvenserne ved pumpning af gylle og fyringsolie.

I tilfælde af uheld ved pumpning af gylle, afhængigt af mængde, etableres en jordvold, som sikrer mod afstrømning samt slamsuger rekvireres.

Evt. spild af fyringsolie opsamles med opsugende materiale.

Foder

Råvarer		
	Nudrift	Ansøgt
Korn	0 tons	0 tons

Soyaskrå	0 tons	0 tons
Mineraler	0 tons	0 tons
Færdigfoder	20 tons	20 tons

Opbevaring af foder og ensilage

Der er ingen ensilageopbevaring på ejendommen.

Foder opbevares i 3 plast siloer, 7, 12 og 18 tons. Der opbevares normalt ca. 20 tons ad gangen. Siloerne er placeret mellem de to klimastalde, se situationsplan. Der opbevares kun færdigfoder.

Angivelse og placering af støv-kilder der kan give væsentlige støvgener for omgivelserne (håndtering af foder, halm mm.).

Der kan forekomme lidt støv i forbindelse med indblæsning af foder samt håndtering af halm.

Driften forventes dog ikke at medføre væsentlige støvgener uden for ejendommens eget areal.

BAT-redegørelse

Fodring

- Foderplanen udarbejdes i samarbejde med konsulent og med anvendelse af nyeste viden indenfor svinefodring. Herved optimeres fodringen så unødigt forbrug af råvarer undgås.
- Der anvendes færdigfoder (tørfoder) indeholdende fytase og et fosfor- og råproteinindhold indenfor de vejledende niveauer i BAT-foder (jf. BREF).
- Der tilsættes benzosyre for at reducere ammoniakfordampningen.
- Der foderoptimeres, således er antal FE/prod. smågris lavere end normerne.

Minimering af spild

Foderet blæses / snegles ind til opbevaring i siloer, der er ikke spild forbundet med denne transport.

Fodertildeling foregår via lukkede rørstrengte med udfodring i krybber. Foderspild i staldene søges minimeret ved fokus på formalingsgrad, fast gulv eller flise under krybberne samt vandforsyning i forbindelse med udfodring.

Der anvendes kun tørfoder (færdigfoder)

Ressourceforbrug

Årligt forbrug		
	Nudrift	Ansøgt
Dieselolie	81.500 l	81.500 l
Elforbrug	406.000 kwh	406.000 kwh
Vandforbrug	3150 m ³	4200 m ³

Vand

Forbrug af vand:

Forbrug af drikkevand:

Før: 3150m³

Efter (anslået): 4200m³

Forbrug af vaskevand til maskiner:

Før: 0 m³

Efter (anslået): 0 m³

Der er ingen maskiner tilknyttet bedriften, på Nørremarksvej 4, 6510 gram.

Forbrug af vaskevand til stald:

Før: ca. 420 m³

Efter (anslået): 560 m³

BAT-redegørelse vandbesparende foranstaltninger

Lækager identificeres og repareres hurtigst muligt.
 Vandforbrug identificeres, offentligt vand.
 Tidsstyret iblødsætning med separat overbrusningsanlæg.
 Der anvendes højtryksrensere.

Energi

Forbrug af gas:

Før: 0

Efter (anslået): 0

Forbrug af dieselolie(hele bedriften):

Før: ca. 81.500 L

Efter (anslået)(hele bedriften): 81.500 L

Forbrug af el:

Før: 406.000 kwh

Efter (anslået): 406.000 kwh

BAT-redegørelse energibesparende foranstaltninger

Der er automatisk fodringsanlæg.

Der er dagslysstyring i staldene, som tænder i mørke perioder for at fremme ædeaktivitet.

Der er trinløs styring af ventilatorerne.

Transport

Transport				
	Tidsrum		Transporter	
	Nudrift	Ansøgt	Nudrift	Ansøgt
Indlevering af dyr	7.00 – 18.00	7.00 – 18.00	52	52
Udlevering af dyr	7.00 – 18.00	7.00 – 18.00	52	52
Døde dyr	7.00 – 18.00	7.00 – 18.00	104	104
Desinfektions- og rengøringsmidler mm	7.00 – 18.00	7.00 – 18.00	4	4
Brændstof	7.00 – 18.00	7.00 – 18.00	12	12
Foder	7.00 – 18.00	7.00 – 18.00	52	52
Dybstrøelse	7.00 – 18.00	7.00 – 18.00	10	10
Transporter i alt				

Beskrivelse af transport

Der er en driftsmæssig tilkørsel fra Nørremarksvej. Denne tilkørsel er nord for bygningerne. Den samme tilkørsel benyttes til stuehuset, som beboes af medarbejdere.

Husdyrgødning:

Husdyrgødningen pumpes 300m fra stalden over til 2 gyllebeholdere, som forpagtes på naboejendommen, Jonsbrovej 1, 6500 Vojens.

Der er således ingen gylletransporter til og fra ejendommen.

Vurdering af støjbelastningen for transporterne:

Før: Den vurderes at overholde gældende retningslinier

Efter (anslået): Den vurderes at overholde gældende retningslinier

Tidsrum for transport:

Før: Transporter foregår i dagtimer og på hverdage.

Efter (anslået): Transporter foregår i dagtimer og på hverdage.

Det er vurderet, at det ikke er tæt beboede områder på ruten.

Udvidelsen i dyreholdet vil ikke resultere i en forøgelse af antallet af transporter.

Støj/støv/lugt

Beskrivelse af støjkilder

Støj kan forekomme fra ventilationsanlæg, af- og pålæsning af grise, indtransport af foder, kørsel med landbrugsmaskiner, og øvrig transport til og fra ejendommen. Ved så- og høsttid vil aktivitetsniveauet mht. transporter og forekomsten af støv og støj følge være højere end den øvrige del af året. Til daglig vil der være begrænset støj fra foderanlæg, motoriserede køretøjer og transporter.

Driftsperiode for støjkilder

Transporter til og fra ejendommen vil primært foregå i dagtimer, mens ventilationsstøj må forventes hele døgnet.

Tiltag mod støjkilder

Der er monteret støjsvage blæsere i ventilationsanlægget.

I Miljøstyrelsens vejledning nr. 6/1984 (Måling af ekstern støj fra virksomheder), angives følgende grænser for tilladelig støjbelastning.

Hverdage:	07.00-18.00	55 dB (A)
Lørdage:	07.00-14.00	55 dB (A)
Hverdage:	18.00-22.00	45 dB (A)
Lørdage:	14.00-22.00	45 dB (A)
Søndage:	07.00-22.00	45 dB (A)
Alle dage:	22.00-07.00	40 dB (A)

Disse niveauer gælder målt i skel ved nærmeste nabobeboelse.

Da støjen aftager eksponentielt med afstanden til lydkilder, er der ingen problemer med at overholde

Miljøstyrelsens vejledning. Støj foranlediget af markdriften er ikke medtaget i redegørelsen, idet denne ikke er påvirket af den ansøgte udvidelse. Virksomhedens bidrag til trafikstøj i området vurderes at være begrænset i forhold til den samlede

Støv

Der kan forekomme lidt støv i forbindelse med indblæsning af foder samt håndtering af halm.

Driften forventes dog ikke at medføre væsentlige støvgener uden for ejendommens eget areal.

Lugt

Via ventilationsanlæggene vil der forekomme lugtgener fra staldene. Der kan desuden forekomme lugtgener af forbigående karakter primært om foråret i forbindelse med udbringningen af gyllen.

Krav til udbringning og håndtering af gyllen er reguleret af bl. a. regler i husdyrgødningsbekendtgørelsen. Det vurderes, at overholdelse af de gældende generelle regler på området vil være tilstrækkeligt til at sikre mod uacceptable lugtgener i forbindelse med gylleudbringning.

Endvidere minimeres eventuelle lugtgener fra ejendommen ved at der foretages hyppig rengøring af staldanlæggene.

Skadedyr

Generel bekæmpelse af skadedyr

Der vil på ejendommen blive foretaget en effektiv fluebekæmpelse som minimum i overensstemmelse med de nyeste retningslinier fra Statens Skadedyrlaboratorium.

Opbevaring af foder sker på sådan en måde, at der ikke opstår risiko for tilhold af skadedyr (rotter m.v.).

Fluegener

Der anvendes fluegift.

God gødningshåndtering og en generel god staldhygiejne med fjernelse af gødnings- og foderrester sikrer, at der kun er minimalt med fluer.

Rottebekæmpelse

Der forefindes en privat foranstaltning mod rotter, Dansk Skadedyrs Kontrol.

Affald

Fast affald

Erhvervsaffald afhentes af Bent Matzen, Bevtøft.

Der sker afhentning hver uge.

Containeren er ca. 400 L.

Fast affald vil typisk inkludere elementer som tom emballage fra vaskemidler, skyllemidler, foderminerale, gummihandsker, plasthandsker, vat, papir, pap og plast fra emballage, overdækningsplast, lysstofrør, elpærer, papir, medicinrester, emballage fra medicin og andre medikamenter (ormekur, fluestrips osv.). Affaldet vil typisk kunne opdeles i nedenstående:

19.00 Forbrændingseget

23.00 Ikke forbrændings egnet

50.00 Papir og pap

51.00 Glas

52.00 Plast (EA-kode 02 01 04) (afdækningsplast og indpakningsplast)

52.06 PVC

56.20 Jern og metal

Det er dog ikke muligt at opgøre mængderne, da det over den 8-årige godkendelsesperiode vil afhænge af mange variable lige fra klima, udbytter i marken, sygdom i besætning, modernisering af produktionen eller leverandørskift af produkter anvendt i produktionen.

Affald opbevares og bortskaffes efter kommunens regulativer.

Der foretages ikke afbrænding af affald på ejendommen. Det gælder dog ikke afbrænding af affald, der er tilladt i medfør af kommunernes affaldsregulativ (haveaffald og skovaffald).

Farligt affald samt olie og kemikalier

Olie- og kemikalieaffald

Der er ingen spildolie på den pågældende ejendom.

Kemikalieaffald (05.12 Pesticid affald): Håndteres fra ansøger andre ejendomme.

Før: Ca. 12 kg dunke. De er rengjort og afleveres til renovation i industricontaineren

Efter (anslået): Ca. 15 kg dunke. De er rengjort og afleveres til renovation i industricontaineren.

Veterinært affald (05.13 affald af lægemidler):

Før: Ca. 2 glas ugentligt. Affaldet afleveres i industricontaineren..

Efter: : Ca. 2 glas ugentligt. Affaldet afleveres i industricontaineren..

Virksomhedens medicinaffald, veterinært affald m.v. opbevares utilgængeligt for uvedkommende.

Oplag af olie og kemikalier

Fyringsolie opbevares i 1200L tank i fyrrummet, bygning 2 – se situationsplan.

Opbevaring af fyringsolie sker i en typegodkendt beholder, som står overdækket på fast tæt bund, således at spild kan opsamles, og at der ikke opstår mulighed for afløb til jord, kloak, overflade- eller grundvand.

Bortskaffelse af olie- og kemikalieaffald, herunder emballage m.v.:

Der forekommer ingen spildolie.

Rengjorte dunke fra rengøringsmidler og medicin bortskaffes via kommunal dagrenovation, Bent Matzen, Bevtøft.

Pesticider og sprøjteudstyr

Der findes ingen pesticider eller sprøjteudstyr på ejendommen, da det håndteres fra ansøgers anden ejendom.

Døde dyr

Døde grise opsamles i containere, mellem de 2 klimastalde, men afhentes ved gyllebeholder beliggende Ålkærmosevej 1, 6500 Vojens.

Containernerne er placeret ca. 20 meter fra offentlig vej, ved afhentning.

DAKA henter døde dyr fast 2 x ugentligt.

Spildevand

Spildevandsmængde

Der anslås i førsituationen et forbrug på 420 m³ rengøringsvand til stalden.

Der anslås i eftersituationen et forbrug på 560 m³ rengøringsvand til stald.

Spildevand tilledt gyllebeholder

Alt rengørings- og vaske vand fra stald ledes til gyllebeholder.

Spildevand afledning

Toilelet- og huspildevand fra i driftsbygningen ledes til separat septiktank.

Der forekommer spildevand fra tagvand, som ledes til grøft til naturlig nedsivning.

Bilag 1: Oversigtsplan over ejendom

Bilag 1 fortsat: afløbsplan

Bilag 2: Staldopbygning

Staldafsnit	Dyrehold	Staldindretning	BAT-redegørelse og niveau
(2) Klimastald Nord (stald nr. 1.1.1)	13.650 smågrise (8,5 - 31 kg) (62,17 DE)	Toklimastald, delvist spaltegulv 2100 stipladser	Stalden er en eksisterende stald, der er indrettet som toklimastald med delvist spaltegulv. Stalden lever op til BAT jf. Landscenterets BAT byggeblad 106.03-52. Kommunens BAT niveau er sat til 970,205 kg N/år Overbrusning. 3 g benzoesyre
(3) Klimastald Syd (stald nr. 1.1.2)	13.650 smågrise (8,5 - 31 kg) (62,17 DE)	Toklimastald, delvist spaltegulv 2100 stipladser	Stalden er en eksisterende stald, der er indrettet som toklimastald med delvist spaltegulv. Stalden lever op til BAT jf. Landscenterets BAT byggeblad 106.03-52. Kommunens BAT niveau er sat til 970,205 kg N/år Overbrusning. 3 g benzoesyre
(4) Lade (stald nr. 1.1.3)	700 smågrise (8,5 - 31 kg) (3,19 DE)	Dybstrøelse	Stalden indrettes med dybstrøelse i en eksisterende bygning. Kommunens BAT niveau er sat til 42,09 kg N/år Overbrusning. 3 g benzoesyre
Ammoniak emission		1550,24 kg N/år ansøgt projekt	1982,49 kg N/år BAT niveau

Stipladser	ansøgt
Smågrise	4300

Staldafsnit	Bat-niveau	Beregning af BAT	Kg NH3-N (BAT-niveau)
1.1.1 (Klimastald Nord) Toklimastald, delvis spaltegulv	0,071 kg NH3-N pr. smågris (jf. BAT-standardvilkår i høring for smågrise i eksisterende staldanlæg) Korrektion for vægt: $(\text{afg. Vægt-indg. Vægt}) \times (20,95 + 0,177 \times (\text{afg. Vægt} + \text{indg. Vægt})) / 628$	Eksisterende produktion: 13650 smågrise x 0,071 kg NH3-N/smågris (7,2-30 kg) x vægtkorrektion (8,5 - 31 kg) 1,001089	970,205
1.1.2 (Klimastald Syd) Toklimastald, delvis spaltegulv	0,071 kg NH3-N pr. smågris (jf. BAT-standardvilkår i høring for smågrise i eksisterende staldanlæg) Korrektion for vægt: $(\text{afg. Vægt-indg. Vægt}) \times (20,95 + 0,177 \times (\text{afg. Vægt} + \text{indg. Vægt})) / 628$	Eksisterende produktion: 13650 smågrise x 0,071 kg NH3-N/smågris (7,2-30 kg) x vægtkorrektion (8,5 - 31 kg) 1,001089	970,205
1.1.3 (Lade) Dybstrøelsesstald	0,06 NH3-N pr. smågris (jf. BAT-standardvilkår i høring for smågrise i nye staldanlæg/udvidelse i eksisterende anlæg). Korrektion for vægt: $(\text{afg. Vægt-indg. Vægt}) \times (20,95 + 0,177 \times (\text{afg. Vægt} + \text{indg. Vægt})) / 628$	Udvidelse: 700 smågrise x 0,06 kg NH3-N/smågris x vægtkorrektion (8,5 - 31 kg) 1,001089	42,08
I alt			1982,49

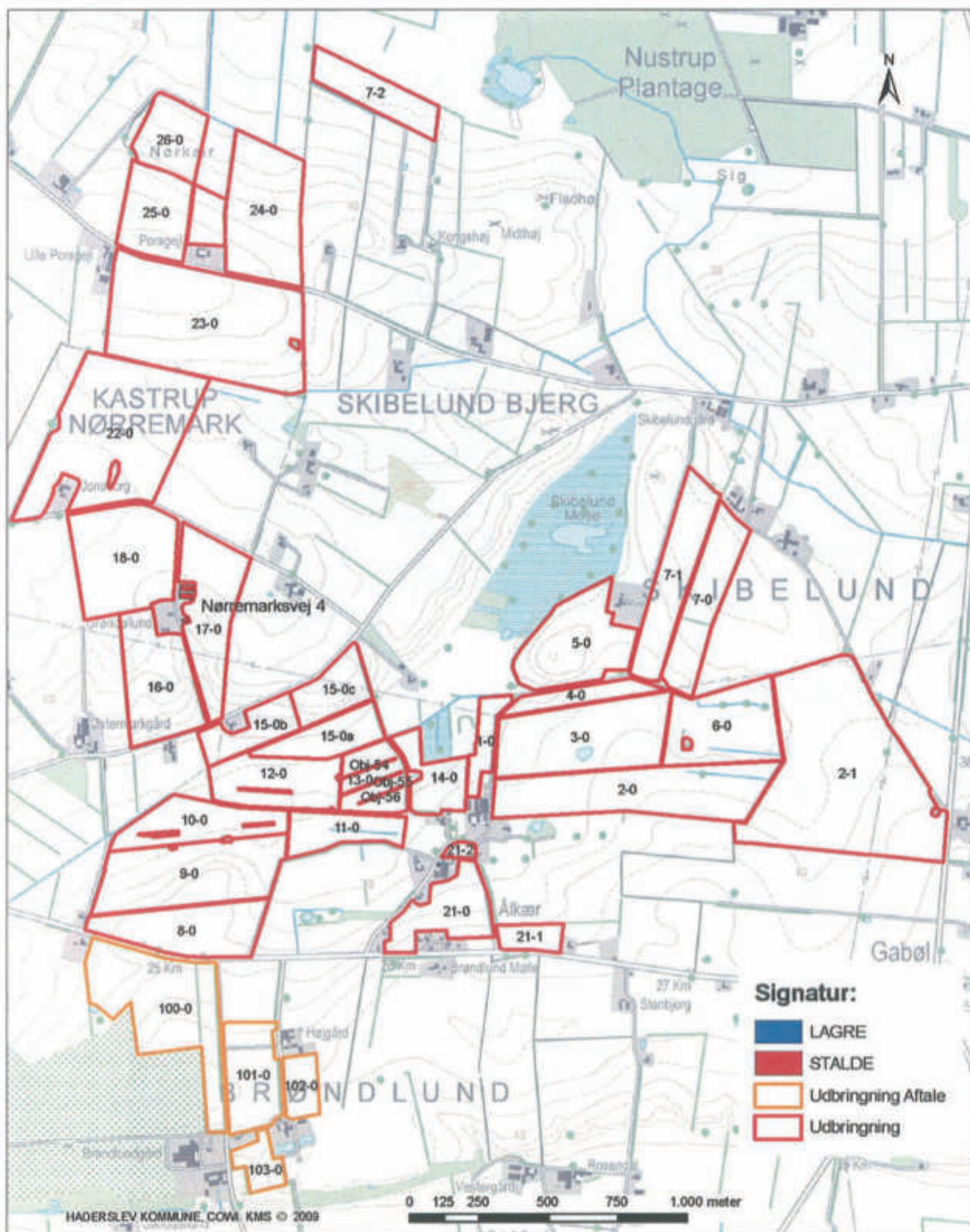
Bilag 3: Transportveje

Bilag 4: Oversigt over udbringningsarealer.

Bilag 4, fortsat: Oversigt over udbringningsarealer.

Titel Nørremarksvej 4

Indhold Udbringningsarealer og mark nr.

Kortet indeholder data af forskellig nøjagtighed og er derfor kun til orienteringsbrug.
Kortet kan ikke anvendes ved skæningsklager.
Der tages forbehold for kortets ajourføringsstatus.

Teknik & Miljø - Miljø og Natur

Sagsbehandler:

Journalnummer:

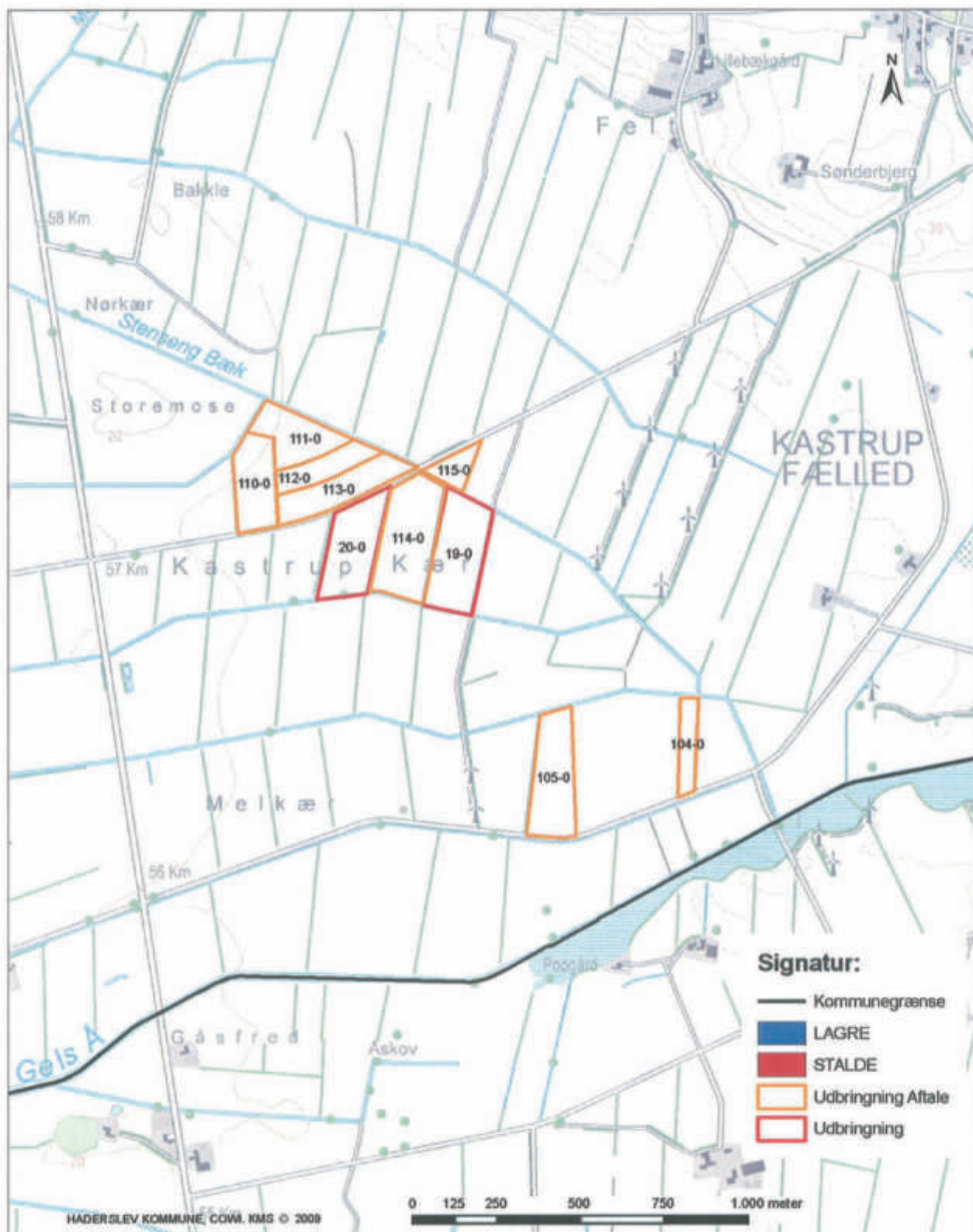
Udskrevet den: 25-02-2010

Målestoksforhold: 1:17.102

Haderslev

Bilag 4, fortsat: Oversigt over udbringningsarealer.

Titel Nørremarksvej 4

Indhold Udbringningsarealer og mark nr.

Kortet indeholder data af forskellig nøjagtighed og er derfor kun til orienteringsbrug. Kortet kan ikke anvendes ved skudsikrighedsregulering. Der tages forbehold for kortets opdateringsstatus.

Teknik & Miljø - Miljø og Natur

Sagsbehandler:

Journalnummer:

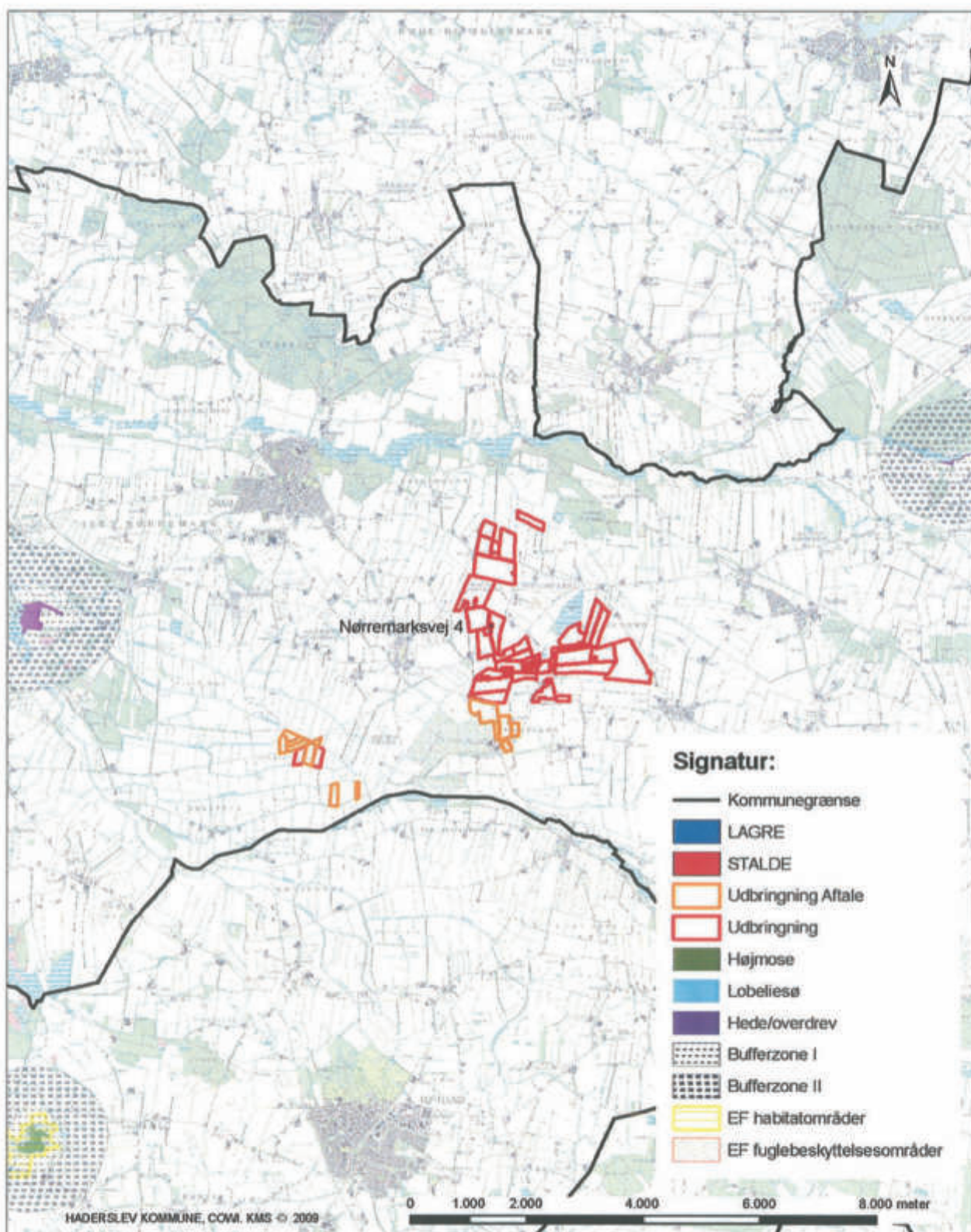
Udskrevet den: 25-02-2010

Målestoksforhold: 1:14.132

Haderslev

Bilag 5: Arealer ift § 7, Internationale Naturbeskyttelsesomr.

Titel Nørremarksvej 4
Indhold §7 og NATURA2000

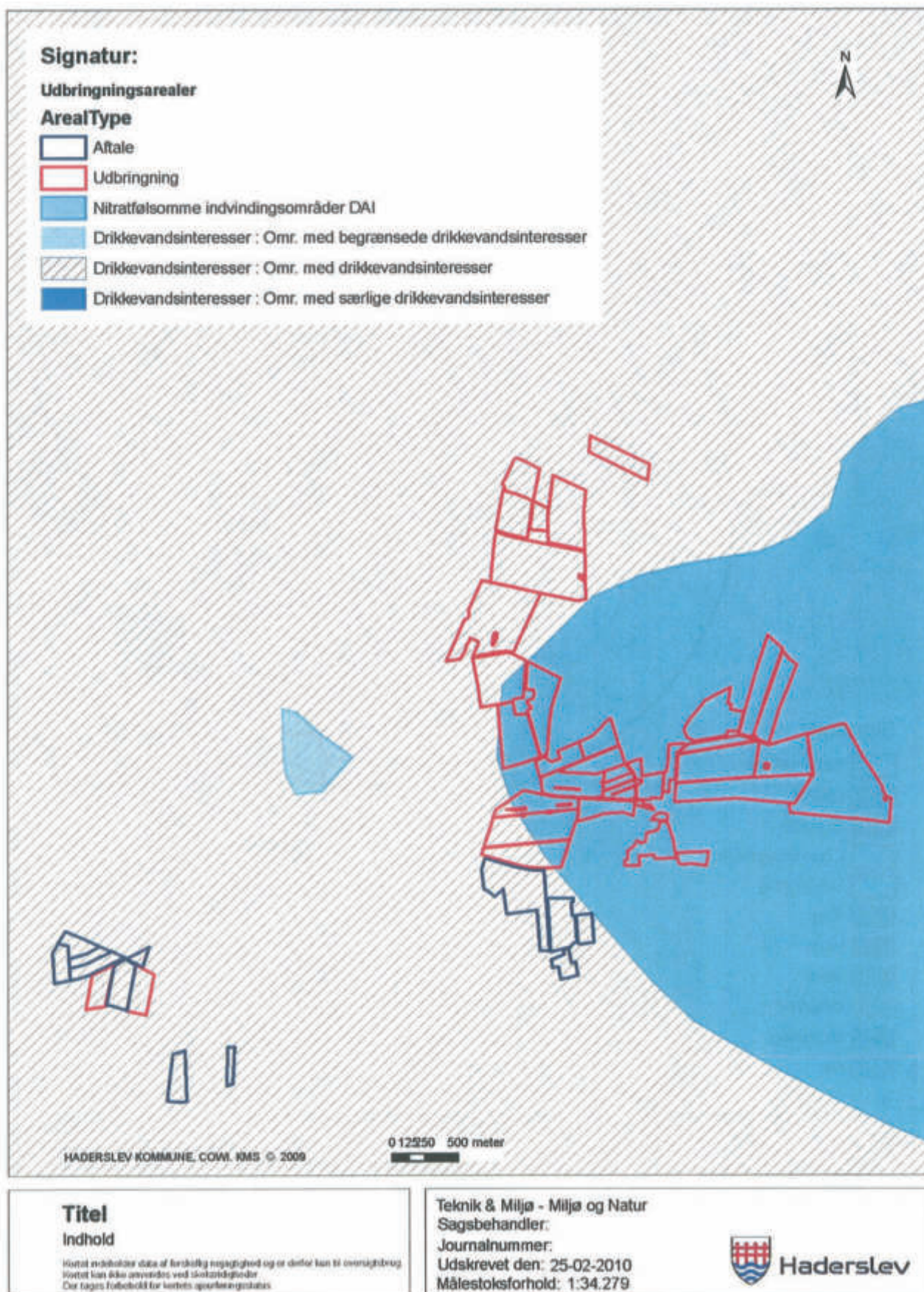
Kortet indeholder data af forskellig nøjagtighed og er derfor kun til orienteringsformål.
 Kortet kan ikke anvendes ved skovdriftsplanlægning.
 Der tages forbehold for kortets opdateringsstatus.

Teknik & Miljø - Miljø og Natur
 Sagsbehandler:
 Journalnummer:
 Udskrivet den: 25-02-2010
 Målestoksforhold: 1:81.253

Haderslev

Bilag 6: Nitratfølsomme indvindingsområder og drikkevandsområder

Bilag 7: § 3 natur ved ejendommen

Titel Nørremarksvej 4

Indhold §3 og 1000 m buffer

Kortet indeholder data af forskellig nøjagtighed og er derfor kun til orientering.
Kortet kan ikke anvendes ved skudsikringshæder.
Der tages forbehold for kortets ajourføringsstatus.

Teknik & Miljø - Miljø og Natur

Sagsbehandler:

Journalnummer:

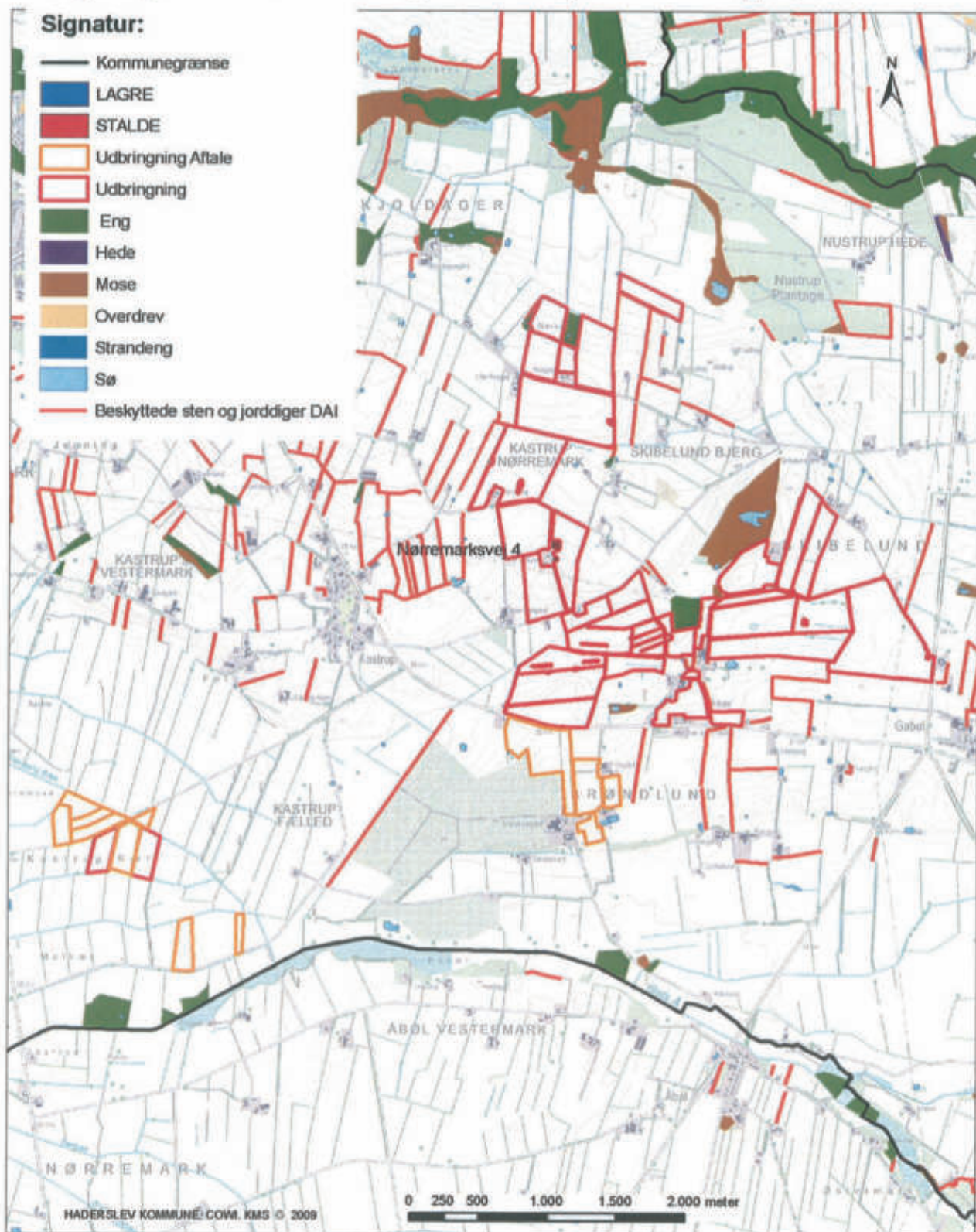
Udskrevet den: 25-02-2010

Målestoksforhold: 1:15.037

Haderslev

Bilag 8: § 3 ved arealer og lavbund, vandløb og søer

Titel Nørremarksvej 4

Indhold §3 og Diger

Kortet indeholder data af forskellig nøjagtighed og er derfor ikke til overdragelse.
Kortet kan ikke anvendes ved skudsikringsarbejde.
Der tages forbehold for kortets ajourføringsstatus.

Teknik & Miljø - Miljø og Natur

Sagsbehandler:

Journalnummer:

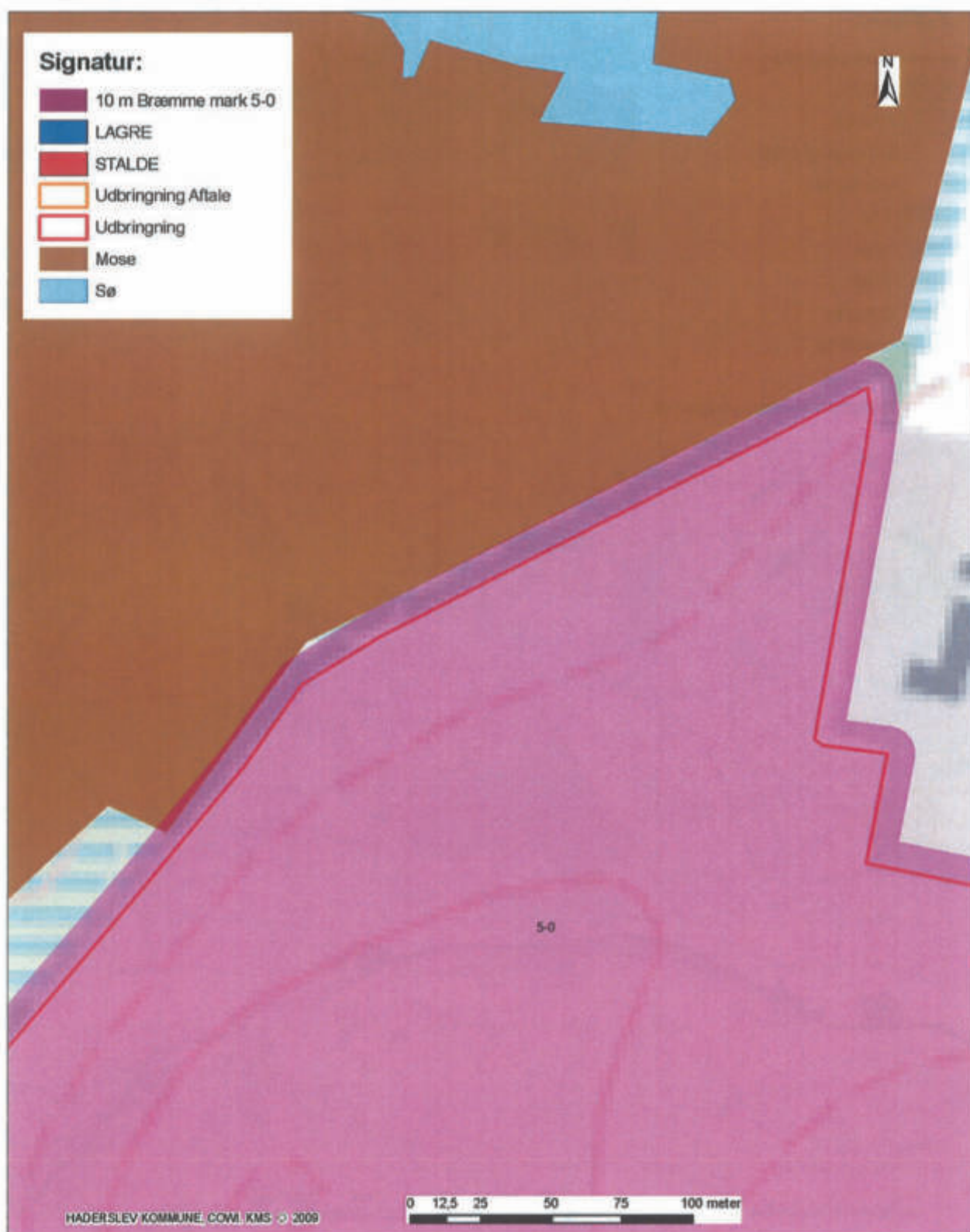
Udskrevet den: 25-02-2010

Målestoksforhold: 1:34.279

Haderslev

Bilag 9: 10 m bræmme ved mark 5-0

Titel Nørremarksvej 4

Indhold Mark 5-0 med 10m bræmme til mose

Kortet indeholder data af forskellig nøjagtighed og er derfor kun til orientering.
Kortet kan ikke anvendes ved skudsikringsforhold.
Der tages forbehold for kortets oplysningstilstand.

Teknik & Miljø - Miljø og Natur

Sagsbehandler:

Journalnummer:

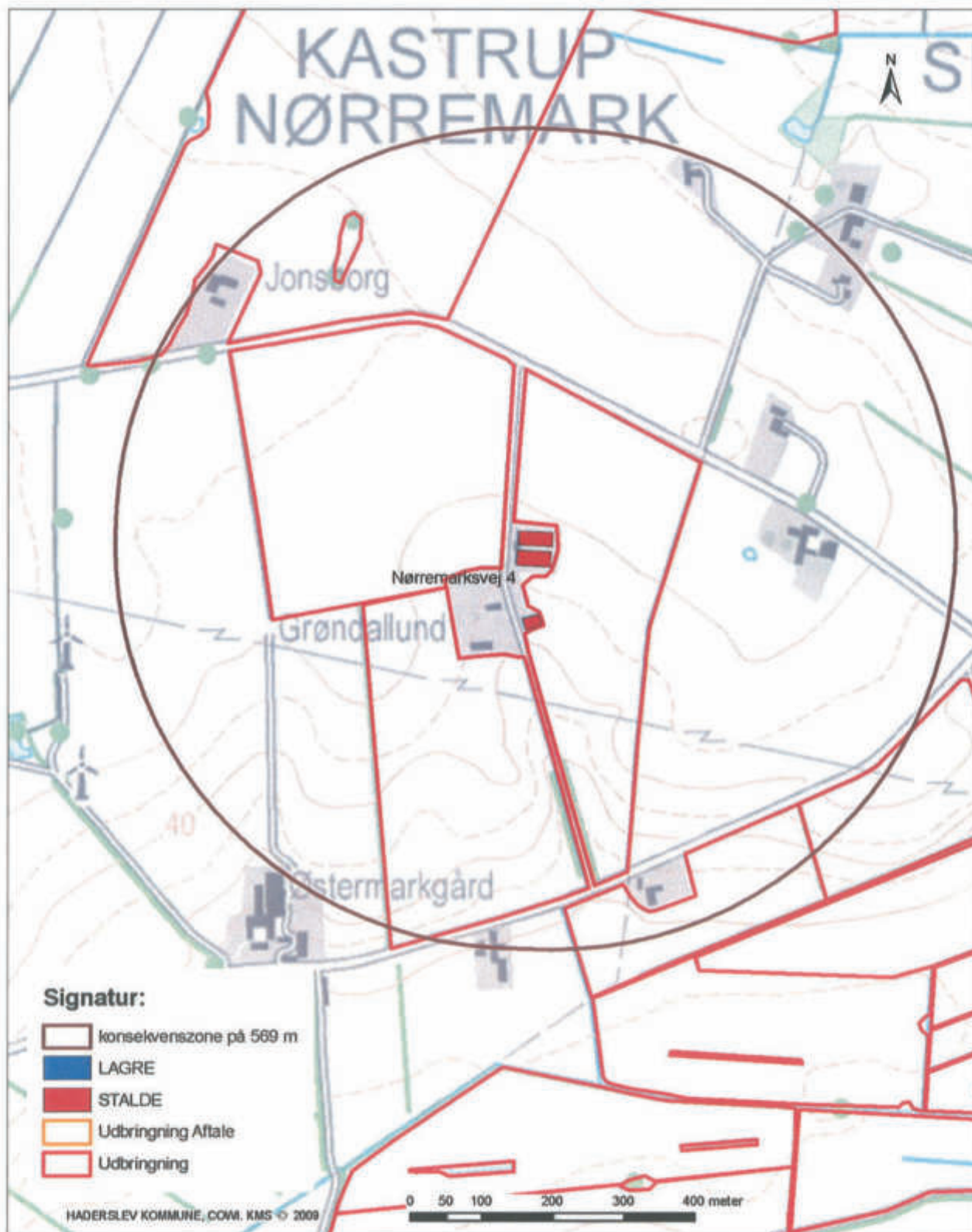
Udskrevet den: 25-02-2010

Målestoksforhold: 1:1.675

Haderslev

Bilag 10: Udpegede naboer ift. anlæg

Titel Nørremarksvej 4

Indhold Konsekvenszone på 569 m

Kortet indeholder data af forskellig nøjagtighed og er derfor kun til orienteringsbrug.
Kortet kan ikke anvendes ved skæbningssager.
Der lages forbehold for kortets ajourføringstilstand.

Teknik & Miljø - Miljø og Natur

Sagsbehandler:

Journalnummer:

Udskrevet den: 25-02-2010

Målestoksforhold: 1:6.674

Haderslev

Bilag 11: Forudsætninger for type 2 korrektioner

Følgende formler skal anvendes ved beregning af den aktuelle type 2 korrektion på ejendommen, Plantedirektoratet 2005/2006 for kvælstof og 2006/2007 for fosfor:

Formler for fosfor

Type 2 korrektion for smågris: $= ((FE_{sv} \text{ pr. produceret gris} \times g \text{ fosfor pr. } FE_{sv} / 1000) - ((\text{afgangsvægt} - \text{indgangsvægt}) \times 0,0055 \text{ kg P pr. kg tilvækst})) / 0,136$. $= ((44,33FE_{sv} \text{ pr. produceret gris} \times 5,4 \text{ g fosfor pr. } FE_{sv} / 1000) - ((31\text{kg} - 8,5 \text{ kg}) \times 0,0055 \text{ kg P pr. kg tilvækst})) / 0,136 =$

Type 2 korrektionsfaktor = 0,85

I ansøgningen er dette opnået på følgende måde.

- FE_{sv} per smågris = 44,33 FE per gris, beregnet som $1,97 \text{ FE/kg tilvækst} \times 22,5 \text{ kg tilvækst}$
- 5,4 g fosfor pr. FE_{sv}
- udgangsvægt 31 kg
- indgangsvægt på 8,5 kg

Normerne for indhold af kvælstof og fosfor i husdyrgødning angivet i tabel 4 er fastsat på grundlag af nedenstående forudsætninger om de enkelte husdyrarters ydelsesniveau og foderforbrug.

Svin	Tilvækst kg	FE* pr. kg tilvækst	FE* pr. årso	Råprotein g pr. FE	Fosfor g pr. FE	Afgangsvægt kg
1 årso på stald 24,6 grise til 7,2 kg			1442	142,8	5,2	
1 årso på friland 24,6 grise til 7,2 kg			1600	142,8	5,2	
1 smågris, 7,2 - 30 kg	22,8	2,03		164,8	5,5	
Slagtesvin, 1 stk. produceret	72	2,87		157,6	4,7	102

* Foderforbrug opgøres i FE_{sv} for smågrise, slagtesvin og diegivende søer og i FE_{dr} for drægtige søer. Det samlede foderforbrug for en årso opgøres som summen af FE_{sv} og FE_{dr} .

Bilag 12: Beskrivelse af habitatområde – Vadehavet

Natura 2000-område "Vadehavet" (N89)

De internationale beskyttelsesområder i Vadehavsområdet omfatter de nedre dele af åsystemerne med udløb i Vadehavet, marsk- og strandengsområder langs fastlandskysten, klit-, strand og marsklandskaber på øerne Rømø, Fanø, Mandø og Langli, samt tilstødende og omgivende havområder. Området udgøres af fire habitatområder, ni fuglebeskyttelsesområder og et Ramsarområde:

Habitatområder:

H78 Vadehavet med Ribe Å, Tved Å og Varde Å vest for Varde
H86 Brede Å
H90 Vidå med tilløb, Rudbøl Sø og Magisterkogen
H239 Alslev Ådal

Fuglebeskyttelsesområder

F49 Engarealer ved Ho Bugt
F51 Ribe Holme og enge med Kongeåens udløb
F52 Mandø
F53 Fanø
F55 Skallingen og Langli
F57 Vadehavet
F60 Vidåen, Tøndermarsken og Saltvandssøen
F65 Rømø
F67 Ballum og Husum Enge og Kamper Strandenge

Ramsarområde:

R27 Vadehavet

Habitat- og fuglebeskyttelsesområder er udpeget for at beskytte en række naturtyper og arter, som udgør områdernes udpegningsgrundlag. Ramsarområder er vådområder med så mange vandfugle, at de har international betydning og skal beskyttes. De er derfor udpeget som Ramsarområder af det enkelte land.

Områdebeskrivelse

Vadehavet er et næringsrigt og lavvandet vådområde på overgangen mellem hav og land. Med dets tidevand, enorme biologiske produktion og særlige naturtyper er det et af de vigtigste vådområder for vandfugle, der benytter den østatlantiske trækrute. Det er således et værdifuldt fourageringsområde for flere millioner vandfugle, der opholder sig her under trækket eller benytter området som yngle-, fældnings- og overvintringslokalitet. Samtidig er dette kystområde levested for mere end 500 arter af planter og dyr, hvoraf flere ikke forekommer andre steder i verden, og Vadehavet har også en særlig betydning som opvækstområde for en del af Nordsøens fisk. Naturbeskyttelsesområderne i vadehavsområdet omfatter de nedre dele af å-systemerne med udløb i Vadehavet, marsk- og strandengsområder langs fastlandskysten, klit-, strand- og marsklandskaber på øerne Rømø, Mandø, Fanø og Langli, samt tilstødende havområder.

Vigtigste naturværdier

Vadehavsområdets store udstrækning og dynamiske naturforhold skaber eksistensgrundlaget for en lang række naturtyper og arter, som er omfattet af EF-habitat- eller EF-fuglebeskyttelsesdirektivet. Flere er såkaldt prioriterede naturtyper og arter.

Der indgår 37 forskellige naturtyper i udpegningsgrundlaget, og blandt de mest karakteristiske er marine naturtyper som sandbanker og vadeblader, samt de enorme arealer med strandenge og klitnaturtyperne på Vadehavsoerne og Skallingen. Fiskearter som stavsild, laks, snæbel er blandt de karakteristiske arter for området, men også for pattedyr som odder, og i særdeleshed havpattedyrene spættet sæl, gråsæl og marsvin, er Vadehavsområdet et uhyre vigtigt levested. De forskellige naturtyper i Vadehavsområdet har hver især en helt specifik og stor betydning for ynglende og trækkende fugle. Det trilaterale Vadehavsområde udnyttes således årligt af 10-12 millioner trækkende vandfugle af flere end 50 forskellige bestande, ligesom næsten 400.000 par vandfugle yngler i dette unikke kystområde. I alt indgår 19 ynglefuglearter og 27 trækfuglearter i udpegningsgrundlagene for de ni fuglebeskyttelsesområder i den danske del.

Trusler mod områdets naturværdier

Især bebyggelse, infrastruktur, industri, fiskeri og jordbrug er menneskelige aktiviteter, som er af stor betydning i Vadehavet. De væsentligste aktuelle trusler mod naturtyperne og arterne i området udgøres af næringsstofbelastning (både af havmiljøet og på land), intensiv landbrugsdrift, tilgroning, afvanding, olieforureninger og udledninger af andre miljøfremmede stoffer, grødeskæring og spærringer i vandløb, fiskeri, sejlad, flyvning, jagt og almindelig færdsel. Kvælstofførslen fra det danske opland til Vadehavet ligger på ca. 10.000 tons N pr. ha pr. år. Et særligt problem har vist sig i form af invasive arter, hvor den accelererende spredning af stillehavsøsters formentlig er

det største økologiske problem. Prædation fra ræv og undslupne mink spiller mange steder en begrænsende faktor for ynglefugle. Især på Fanø udgør klit-fyr en aktuell trussel mod naturtyperne i området.

Udpegningsgrundlag for områderne

Herunder ses udpegningsgrundlagene for de internationale beskyttelsesområder som hovedsagligt vil påvirkes af projekter i Haderslev Kommune.

Habitatområde "Vadehavet med Ribe Å, Tved Å og Varde Å vest for Varde" (H78)

Nr. Art/Naturtype

- 1095 Havlampret (*Petromyzon marinus*)
- 1096 Bæklampret (*Lampetra planeri*)
- 1099 Flodlampret (*Lampetra fluviatilis*)
- 1103 Stavsild (*Alosa fallax*)
- 1106 Laks (*Salmo salar*)
- 1113 *Snæbel (*Coregonus oxyrhynchus*)
- 1351 Marsvin (*Phocoena phocoena*)
- 1355 Odder (*Lutra lutra*)
- 1364 Gråsæl (*Halichoerus grypus*)
- 1365 Spættet sæl (*Phoca vitulina*)
- 1110 Sandbanker med lavvandet vedvarende dække af havvand
- 1130 Flodmundinger
- 1140 Mudder- og sandflader blottet ved ebbe
- 1150 * Kystlaguner og strandsøer
- 1160 Større lavvandede bugter og vige
- 1170 Rev
- 1310 Vegetation af kveller eller andre enårige strandplanter, der koloniserer mudder og sand
- 1320 Vadegræssamfund
- 1330 Strandenge
- 2110 Forstrand og begyndende klitdannelser
- 2120 Hvide klitter og vandremiler
- 2130 *Stabile kystklitter med urteagtig vegetation (grå klit og grønsværklit)
- 2140 *Kystklitter med dværgbuskvegetation (klithede)
- 2160 Kystklitter med havtorn
- 2170 Kystklitter med gråris
- 2180 Kystklitter med selvsåede bestande af hjemmehørende træarter
- 2190 Fugtige klitlavninger
- 2310 Indlandsklitter med lyng og visse
- 2330 Indlandsklitter med åbne græsarealer med sandskæg og hvene
- 3130 Ret næringsfattige søer og vandhuller med små amfibiske planter ved bredden
- 3140 Kalkrige søer og vandhuller med kransnålalger
- 3150 Næringsrige søer og vandhuller med flydeplanter eller store vandaks
- 3160 Brunvandede søer og vandhuller
- 3260 Vandløb med vandplanter
- 4010 Våde dværgbusksamfund med klokkeløng
- 4030 Tørre dværgbusksamfund (heder)
- 6210 Overdrev og krat på mere eller mindre kalkholdig bund (* vigtige orkidélokalteter)
- 6230 *Artsrige overdrev eller græssheder på mere eller mindre sur bund
- 6410 Tidvis våde enge på mager eller kalkrig bund, ofte med blåtop
- 7150 Planteramfund med næbfrø, soldug eller ulvefod på vådt sand eller blottet tørv
- 7230 Riggær
- 9190 Stilkegeskove og -krat på mager sur bund
- 91D0 *Skovbevoksede tørvemoser
- * særligt prioriterede naturtyper og arter

Bilag 13: Habitatområde- og fuglebeskyttelsesområde –

Lindet Skov, Hønning Mose, Hønning Plantage og Lovrup Skov.

1. Beskrivelse af området

Habitatområder:

- H82 Lindet skov, Hønning Mose, Hønning Plantage og Lovrup Skov 2325 hektar

Fuglebeskyttelsesområder:

- F66 Lindet skov, Hønning Mose, Hønning Plantage og Lovrup Skov 2326 hektar Området ligger mellem Skærbæk og Toftlund. Størstedelen af området er statsejet. Skov dominerer - primært nåleskov med indslag af bøgeskov på morbund (9120) og egekrat (9190). Jordbunden er sur og næringsfattig. Substratet veksler mellem smeltevandssand (dominerende i den nordlige del), flyvesand (dominerende i den sydlige del), samt ferskvandstørv og gytje (mo-seområderne) (Skov og Naturstyrelsen).

Under stormen i 1999 væltede 175 hektar skov i området fuldstændigt, mens de øvrige skov-områder blev mere spredt påvirket. Hovedparten af de stormfældede bevoksninger var nåletræer. Arealerne genplantes i høj grad med løvtræ, og enkelte områder overlades til naturlig tilgroning (Skov- og Naturstyrelsen, 2005).

I den nordlige del yngler Stor Hornugle, Tinksmed og Rødrygget Tornskade. Hvepsevåge er desuden potentiel ynglefugl i denne del. Nord for habitatområdet yngler desuden Trane (Dansk Ornitologisk Forening, 2006). Mod vest ligger åbne arealer med nedbrudt højmoser (7120) (Hønning Mose). Urfugle ynglede indtil 1982 i området. Nedenstående tabel giver et historisk overblik over antallet af ynglepar for arter fra fuglebeskyttelsesdirektivet (Danmarks Miljøundersøgelser, 2006; Skov- og Naturstyrelsen, 1995).

Art fra fuglebeskyttelsesdirektivet 1983

(SNS) 1987-89

(SNS) 1993-94

(SNS) 1992-97

(DMU) 1998-2003

(DMU) Hedehøg - - - (+) ?

Hvepsevåge 2-3 0-1 - 0-1 +

Krikand - 1-3 1-2 - -

Rødrygget Tornskade - - - 3 +

Sortspætte - 1 - 1 +

Stor Hornugle - - 1-2 1-2 +

Tinksmed - 2 1-2 1-2 0

I den sydlige del ligger et åbent indsande med indslag af ene og dværgbuske (2220/ 2230/ 4010/ 4030/ 5130) (Helm Polde). Området karakteriseres af klitformationer - heriblandt "klimper", som er fladttoppede bakker med våde partier eller tørv på toppen. I skovbevoksningen findes nogle få mindre moser (7120 og 7110), samt et overdrev, hvor orkideen Hvid Sækspore tidligere er blevet registreret (Skov- og Naturstyrelsen, 2005; DMU's orkide-registrering). Maren Schmidts Skrøb (Lovrup Skov) og Råbjerg (Lovrup plantage) er naturfredet med det formål, at opretholde områdets karakter af egepur (Fredningskendelse 1952 a og b). Helm Polde (Hønning plantage) er landskabsfredet med det formål at opretholde områdets karakter af indsand (Fredningskendelse 1952c).

2. Udpegningsgrundlag:

Habitatområder – Naturtyper:

Nedenfor er angivet arealet af de naturtyper, som indgår i udpegningsgrundlaget for habitatområdet.

Skovnaturtyper er kortlagt af Skov- og Naturstyrelsen (SNS) i 2006 og arealerne fremgår af skovbaisanalyserne. De øvrige naturtyper – på nær indlandsklitterne - er kortlagt af Sønderjyllands Amt i 2004-2005 (NOVANA-kortlægning, 2004 – 2005). Naturtyper, som ikke er eftersøgt, har ingen arealangivelse.

Områdekode Habitatnaturtype Areal (ha)

H82 2320 Indlandsklitter med lyng og revling Ikke eftersøgt

2330 Indlandsklitter med åbne græsarealer med sandskæg og hvene Ikke eftersøgt

4010 Våde dværgbusksamfund med klokkel yng 9,3

4030 Tørre dværgbusksamfund (heder) 71,2

5130 Enekrat på heder, overdrev eller skrænter 3,8

6230 *Artsrige overdrev eller græsheder på mere eller mindre sur bund 0

7110 * Aktive højmoser 2,9

7120 Nedbrudte højmoser med mulighed for naturlig gendannelse 29,7

7140 Hængesæk og andre kærsumfund dannet flydende i vand 3,7

9120 Bøgeskove på morbund med kristtorn SNSkortlagt

9190 Stillekegskove og krat på mager sur bund SNSkortlagt

91D0 * Skovbevoksede tørvemoser SNSkortlagt

Fuglebeskyttelsesområder – Arter:

Y: Ynglende art.

Områdekode Art Status Bestand

F66 Hvepsevåge Y 0-2

Tinksmed Y 4-6

Stor Hornugle Y 2

Kendte og potentielle levesteder

De potentielle og kendte levesteder for arterne på udpegningsgrundlaget er beliggende i området nordlige del. Stor Hornugle yngler aktuelt og der er observeret Trane i området i yngletiden. Rødrygget Tornskade yngler med flere par i området, mens Hvepsevåge er potentiel ynglefugl i skovene. Tinksmed yngler aktuelt i den nordlige del af Hønning Mose.

3. Datapræsentation:

Oversigt over tilgængelige data:

Habitatnaturtype Bilag NOVANA Andre data

2320 Indlandsklitter med lyng og revling - - -

2330 Indlandsklitter med åbne græsarealer med sandskæg og hvene - - -

4010 Våde dværgbusksamfund med klokkel yng – SJA Kortlægning -

4030 Tørre dværgbusksamfund (heder) B.1.1. SJA Kortlægning -

5130 Enekrat på heder, overdrev eller skrænter - - -

6230 *Artsrige overdrev eller græsheder på mere eller mindre sur bund

- - -

7110 * Aktive højmoser - SJA

Kortlægning

-

7120 Nedbrudte højmoser med mulighed for naturlig gendannelse B.1.2. SJA Kortlægning -

7140 Hængesæk og andre kærsumfund dannet flydende i vand – SJA Kortlægning -

9120 Bøgeskove på morbund med kristtorn - - SNS kortlægning

9190 Stillekegskove og krat på mager sur bund - - SNS kortlægning

91D0 * Skovbevoksede tørvemoser - - SNS kortlægning

Art fra fuglebeskyttelsesdirektivet Bilag NOVANA Andre data

Hvepsevåge Bilag 2, DOF-udtræk - DOF, 2006

Tinksmed Bilag 2, DOF-udtræk 2005 DOF, 2006

Stor Hornugle Bilag 2, DOF-udtræk - DOF, 2006

Tinksmed blev ikke fundet ved NOVANA-registreringen, men blev konstateret ynglende 1½ uge senere.

4. Foreløbig trusselsvurdering:

På baggrund af de tilgængelige data om naturtyper og arters forekomster er der foretaget en foreløbig vurdering af truslerne mod arterne og naturtyperne i Natura 2000 området. Truslene omfatter påvirkninger, hvor der er en begrundet mistanke om, at de har en negativ betydning for naturtilstanden. De største trusler er gennemgået i de følgende afsnit (4.1 – 4.6).

4.1. Eutrofiering

Habitat-naturtyperne i habitatområdet er alle næringsfattige. De er derfor følsomme for tilførsel af næringsstoffer, primært er luftbårne kvælstofforbindelser en trussel. Habitatområdet

ligger i et græsarter som Bølget Bunke og Blåtop. Begge arter indikerer stigende næringsindhold og Blåtop er samtidig karakteristisk for svingende vandstand.

4.2. Tilgroning

De lysåbne nedbrudte højmossearealer i Hønning Mose er under tilgroning – primært med gran, fyr og birk. Af bilag 1.2. fremgår at ca. halvdelen af arealet har 1 – 10 % dækning af invasive vedplanter. Den resulterende dræning og udskygning modvirker dannelse af aktiv højmose. Indsandingene ved Helm Polde gør ligeledes til med gran og fyr, og der er konstateret Sildig Hæg ind mod skovarealerne. For begge arealer gælder desuden, at tilgroning med Blåtop udgør en trussel, idet naturtypekarakteristik vegetation udskygges eller udkonkurreres.

4.3. Hydrologi

De naturlige hydrologiske forhold er genoprettet i en del af Hønning mose og vurderes således ikke at udgøre en trussel for områdets udpegningsgrundlag på disse arealer. Den nordlige del samt andre mose arealer – f.eks. den sydligere beliggende Sprøggel Mose – afvandes dog fortsat i betydeligt omfang via grøfter og kanaler.

4.4. Invasive arter

Gran og fyr spreder sig fra righoldige frøkilder i områdets skove, og forårsager tilgroning af de lysåbne hede- og mossearealer. Sildig Hæg er også begyndt at vandre ind på disse arealer.

4.5. Areal-mæssige ændringer

Tilgroning kan mindske arealandelen af lysåben natur til fordel for skov og krat. Et eksempel er et tidligere voksested for Hvid Sækspore beliggende nord for Lovrup Skov. Lokaliteten er i dag kraftigt tilgroet og arten blev sidst registreret i 1987 (DMU, orkide-database).

4.6. Forstyrrelse af arter

Området er generelt moderat besøgt og færdsel sker primært via udlagte vandreruter og rídestier. Denne færdsel vurderes ikke at forstyrre områdets udpegningsgrundlag.

Udpegningsgrundlag Trusselsvurdering

2320 III Succession mod græshede. Tilgroning

2330 IV Meget små arealer, som regel betinget af for hård græsning

4010 III Tilgroning med Blåtop

4030 III Succession mod græsdomineret hede. Hedelyng i senil fase

5130 III Der er ikke registreret selvfornyelse. Overgroning med træer ret begrænset

6230 IV-V Kraftig tilgroning

7110 IIIIV

Ganske små delområder, specielt sårbare overfor vandstandssvingning/sænkning

7120 III Fortsat afvanding medfører (irreversibel) succession mod skov

7140 III Relativt små del-arealer. Naturligt forstadie til højmose (7110)

9120 - Ikke vurderet

9190 - Ikke vurderet

91D0 - Ikke vurderet

Hvæpsevåge III Jævnlig obs., habitatkrav vurderes at være tilstede og konstante

Tinksmed V Bestand i tilbagegang, levesteder gror til

Stor Hornugle II Nyetableret, habitatkrav vurderes at være tilstede og stabile

5. Modsættede interesser

Samtidig beskyttelse af naturtyperne 7120 (nedbrudt højmose med mulighed for naturlig gendannelse) og 91D0 (*skovbevoksede tørvemoser) kan give anledning til konflikt. Rydning af træ- og buskvækst er en forudsætning for at opnå gunstig bevaringsstatus på type 7120, men en trussel mod type 91D0. Målsætningen for moserne i området er 7110 – hvilket reducerer arealet med 7120 og gør området mindre egnet for f.eks. Tinksmed, i hvert fald på kortere sigt.

6. Naturforvaltning og pleje

I 2003 er der gennemført vandstandshævninger i den sydlige del af Hønning Mose. Sønderjyllands Amt har lukket afvandingskanaler og dermed hævet vandstanden på ca. 70 ha nedbrudt højmose (7120) i områdets vestlige del nord for Rømhøvej. Udviklingen til aktiv højmose (7110) forventes at ske over en periode på mellem 20 - 50 år. Projektet er udført af Sønderjyllands amt efter vandløbslovens regelsæt (Sønderjyllands amt, 2003). Arealerne er blevet

synligt vådere, og der er opstået større arealer med lavt "sjapvand". Der foreligger endnu ikke konkrete målinger af effekten, herunder om bestanden af Tinksmed er gået frem. Det var ikke muligt at få den nordlige del af mosen med i projektet.

Enkelte delområder med tør hede (4030)/ fugtig hede (4010) afgræsses ved sommergræsning med kvæg – blandt andet den nordlige del af Helm Polde. Den nordøstlige del af Helm Polde er ekstensivt afgræsset med Skotsk Højland siden 1999. Græsningen har indtil videre haft en foryngende effekt på Hedelyng og Klokkelyst, mens Revling er trængt tilbage. Der foreligger ikke detaljerede målinger/vurderinger af effekten, som skal evalueres i 2009, når dispensationen efter naturbeskyttelseslovens §3 udløber. I 2005 er der etableret en hegning i den nordvestlige del af Helm Polde. Arealet skal græsses på samme ekstensive måde som arealerne mod øst. Der ligger en intensiv NOVANA-station (nr. 112) indenfor hegningen. Planlagte forsøg med afbrænding skal medvirke til at øge arealandelen med dværgbuske på Helm Polde. Der er dispenseret til afbrænding, men indtil videre har det ikke været muligt at gennemføre brande pga. ugunstige vejrforhold.

Egekrattene, som i varierende grad blev ramt af stormfaldet i 1999, overlades hovedsageligt til selvforyngelse og tilgroning – i nogle delområder kombineret med skovgræsning. En del af de øvrige stormfældede arealer bliver tilplantet – primært med løvtræer (Skov- og Naturstyrelsen, 2005).

7. Nykonstaterede eller nyindvandrede arter og naturtyper

Nedenfor er angivet nykonstaterede eller nyindvandrede forekomster af arter eller naturtyper, der aktuelt ikke indgår i udpegningsgrundlaget, men som vil skulle vurderes i forbindelse med en kommende revision af udpegningsgrundlagene. Det drejer sig eksempelvis om arter og naturtyper på bilag 1 eller 2 til EF-habitatdirektivet eller på bilag 1 til EF-uglebeskyttelsesdirektivet.

Naturtyper er kortlagt af Sønderjyllands Amt i 2004-2005 (NOVANA-kortlægning, 2004-2005). I området er kortlagt ca. 7 hektar med naturtypen "Tidvis våde enge på mager eller kalkrig bund, ofte med blåtop" (6410). De kortlagte arealer er næringsfattige og Blåtop-dominerede med høj grundvandstand i vinterhalvåret. Hvorvidt disse arealer lever op til kriterierne for habitatnaturtype 6410 er usikkert.

6

Områdekode Habitatnaturtype eller art

H82 6410: Tidvis våde enge på mager eller kalkrig bund, ofte med blåtop (7 hektar)

H82 3130: Ret næringsfattige søer og vandhuller med små amfibiske planter ved bredden

H82 3150: Næringsrige søer og vandhuller med flydeplanter eller store vandaks

H82 3160: Brunvandede søer og vandhuller

F66 Rødrygget Tornskade

F66 Hedehøg

F66 Trane

Hedehøg har ynglet i området siden 2004. Rødrygget Tornskade yngler i området, f.eks. min. 3 par med unger i Lindet Skov 2003. Der er observeret Trane i området i yngletiden (Dansk Ornitologisk Forening, 2006).

8. Materiale-lister:

Liste over manglende data:

- Mangler analyse/overvågning af græsningens effekt i Helm Polde

Liste over anvendt materiale:

- Danmarks Miljøundersøgelser (2006): *Udtræk af fugletællingsdatabaser for fuglebeskyttelses-områder og udpegningsgrundlag*, udsendt 23. februar 2006.
- Dansk Ornitologisk Forening (2006): *Udtræk af DOF-basen*. Bearbejdet af Peter Lange, Naturplan.
- Fredningskendelse (1952a): *Maren Schmidts Skrøb, Lovrup Skov*.
- Fredningskendelse (1952b): *Råbjerg i Lovrup plantage*.
- Fredningskendelse (1952c): *Helm Polde*.
- NOVANA-kortlægning (2004 – 2005): Kortlægning af habitatnaturtyper foretaget af

Sønderjyllands Amt, som en del af den nationale naturovervågning under overvågningsprogrammet NOVANA.

- Skov- og Naturstyrelsen (1995): *EF-fuglebeskyttelsesområder og Ramsarområder*.
- Skov- og Naturstyrelsen (2005): *Forslag til driften af Lindet Statskovsdistrikt*. www.sns.dk
- Skov- og Naturstyrelsen: *Lindet Skov og Hønning Plantage*. Vandretursfolder nr. 92. Folder.

Liste over andet relevant materiale:

- Toft, J. (1999): *Lindet – Hønning Naturområde. Status og perspektiver: landskab og natur – Kulturhistorie og turisme*. Teknisk Forvaltning, Sønderjyllands Amt.
- Skov- og Naturstyrelsens kortlægning af skovnaturtyper.

Bilag

B.1.1. Datagrundlag for naturtype: Tørre dværgbusksamfund heder (4030)

B.1.2. Datagrundlag for naturtype: Nedbrudte højmoser med mulighed for naturlig gendannelse (7120) Se kommentar til bilag i generel indledning.

Bilag 2: Dansk Ornitologisk Forening (2006): *Udtræk af DOF-basen*. Bearbejdet af Peter Lange, Naturplan.

B.1.1. Datagrundlag for naturtype: Tørre dværgbusksamfund (heder) (4030)

Datagrundlag: 4 cirkler

Naturtypekarakteristiske strukturer

Arealandel (%)

Negative strukturer

Ikke tilstede Spredt Udbredt

Positive strukturer Udbredt 0 0 0

Spredt 0 91 0

Ikke tilstede 0 0 9

Strukturer - Arealandel (%) 0 1 2 3 4 5

Arealandel med græs/urtevegetation under 15 cm 0,0 8,8 0,0 0,0 42,8 48,4

Arealandel med græs/urtevegetation 15-50 cm 0,0 47,9 0,5 0,0 42,8 8,8

Arealandel med græs/urtevegetation over 50 cm (høje stauder)

0,0 100,0 0,0 0,0 0,0 0,0

Arealandel med dværgbuske 0,0 0,0 8,8 0,0 47,9 43,3

Arealandel med vedplanter (kronedække) 0,0 8,8 91,2 0,0 0,0 0,0

Arealandel med forekomst af invasive arter 0,0 8,8 91,2 0,0 0,0 0,0

Middel Ellenberg N $2,4 \pm 0,2$

Middel Ellenberg F $5,5 \pm 0,7$

Middel Ellenberg L $6,9 \pm 0,4$

Middel Ellenberg R $3,1 \pm 0,4$

Karakteristiske arter Andel 5 m cirkler med fund (%)

Hedelyng 100,0

Revling 75,0

Tyttebær 25,0

Blåbær 0,0

Engelsk visse 50,0

Håret visse 0,0

B.1.2. Datagrundlag for naturtype: Nedbrudte højmoser med mulighed for naturlig gendannelse (7120)

Datagrundlag: 3 cirkler

Naturtypekarakteristiske strukturer

Arealandel (%)

Negative strukturer

Ikke tilstede Spredt Udbredt

Positive strukturer Udbredt 0 0 0

Spredt 48 0 52

Strukturer - Arealandel (%) 0 1 2 3 4 5

Arealandel med græs/urtevegetation under 15 cm 0,0 0,0 0,0 46,1 53,9 0,0

Arealandel med græs/urtevegetation 15-50 cm 0,0 0,0 0,0 5,6 94,4 0,0
 Arealandel med græs/urtevegetation over 50 cm (høje stauder)
 0,0 100,0 0,0 0,0 0,0 0,0
 Arealandel med dværgbuske 0,0 51,7 0,0 0,0 48,3 0,0
 Arealandel med vedplanter (kronedække) 0,0 48,3 51,7 0,0 0,0 0,0
 Arealandel med forekomst af invasive arter 0,0 46,1 53,9 0,0 0,0 0,0
 Afvanding og vandindvinding (kun lavbundslande) 0,0 0,0 94,4 0,0 5,6 0,0
 Vandløb 0,0 0,0 0,0 5,6 94,4 0,0
 Arealandel med græsning/høslæt 0,0 94,4 0,0 0,0 0,0 5,6
 Arealandel med tydelige påvirkninger af landbrugsdrift
 (gødskning, sprøjteskader)
 0,0 100,0 0,0 0,0 0,0 0,0
 Vurdering af akut plejebehov (mhp. at opnå eller bevare
 gunstig tilstand)
 0,0 0,0 0,0 94,4 5,6 0,0
 Gennemsnitlig Ellenberg N 1,8
 Gennemsnitlig Ellenberg F 7,4
 Gennemsnitlig Ellenberg L 7,9
 Gennemsnitlig Ellenberg R 2,7

Bilag 2: Dansk Ornitologisk Forening (2006): Udtræk af DOF-basen.
Bearbejdet af Peter Lange, Naturplan.

dof delområder:

Lindet Skov m.v. 511300 F66
 Hønning Plantage 525400 F66
 Hønning Mose 525500 F66
 Lindet Mose 525700 F66
 Lovrup Skov 531330 F66
 Lovrup Skrøb 531340 F66
 Renbæk Plantage 531810 F66

forekomst af arterne på udpegningsgrundlag samt bilag1 arter jf. dofbasen, max. antal fugle 2003-2005:

ARTNR ARTNAVN Hønning Mose
 Hønning Plantage Lindet Mose Lindet Skov Lovrup Skov
 02310 Hvepsevåge 1
 02390 Rød Glente 1
 02600 Rørhøg 1
 02610 Blå Kærhøg 1 1
 02630 Hedehøg 1
 04330 Trane 1
 05540 Tinksmed 2
 15150
 Rødrygget
 Tornskade 1 1 1

Ynglepar (max. antal par), bilag1 arter:

Hønning Mose Lindet Mose Lindet Skov Lovrup Skov Lovrup Skrøb
 artnr artnavn 1994 1994 1994 1994 1994
 05540 Tinksmed 2
 15150 Rødrygget Tornskade 3

Note: Indtastningen af ynglepar er mangelfuld. Hedehøg har ynglet i Lindet skov indtil 2004.
 Tinksmed har ynglet i Hønning Mose 2005.

forekomst af liste-1 arter udover arterne på udpegningsgrundlaget:

Rød glente: trækgæst?
 Rørhøg, blå kærhøg: strejfgæster.
 Trane: et fund i yngletiden.

Rødrygget tornskade: Yngler i området, f.eks. min 3 par med unger i Lindet Skov i 2003.

bemærkninger til datasættet:

se også <http://www.dofbasen.dk/IBA/index.php>